

Seksuaalirikollisten kanssa työskentely

Valvontahenkilöstön käsityksiä osaamisestaan

Aija Korpelainen & Kiki Pynnönen

2025 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Seksuaalirikollisten kanssa työskentely Valvontahenkilöstön käsityksiä osaamisestaan

Aija Korpelainen, Kiki Pynnönen
Sosionomi, rikosseuraamusalan ko.
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2025

Aija Korpelainen, Kiki Pynnönen

Seksuaalirikollisten kanssa työskentely - valvontahenkilökunnan näkemyksiä osaamisestaan

Vuosi

2025

Sivumäärä

85

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin valvontahenkilökunnan osaamista seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa. Työn tilaajana toimi Rikosseuraamuslaitoksen Seri-hanke, jonka osaprojektiin 3. Henkilöstön osaaminen ja rekrytointi opinnäytetyö vahvasti linkittyy. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää valvontahenkilökunnan tietopohjaa ja käsitellä omasta ammattiosaamisestaan sekä tunnistaa mahdollisia kehityskohteita. Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, miten valvontahenkilökunta soveltaa tietojaan käytännön työssä seksuaalirikoksista tuomittujen vankien kanssa. Lisäksi tutkimuksella pyrittiin selvittämään, millaista koulutusta ja tukea henkilökunta kokee tarvitsevansa.

Tietoperusta koostuu osaamisesta monin eri näkökulmin, kuten esimerkiksi osaamisesta työelämässä, kieli- ja kulttuuriosaaminen, sekä sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot vankeinhoitotyössä. Tutkimus toteutettiin sekä määrällisin että laadullisin menetelmin. Aineistonkeruumenetelmänä oli kyselylomake. Kyselyyn vastasi 18 valvontahenkilökunnan jäsentä neljästä vankilasta, joihin on perustettu seksuaalirikoksista tuomituille tarkoitetut osastot. Vastausten perusteella tunnistettiin nykyisen osaamisen vahvuuksia ja kehitystarpeita.

Tulosten mukaan valvontahenkilökunnan kulttuuriosaaminen on hyvällä tasolla. Kuitenkin tulkkipalveluiden käytön osaaminen vaihtelee suuresti, ja riski-tarve-vastaavuus -mallin tuntemus on puutteellista. Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö on pääosin hallussa, mutta vaikuttavan vankeinhoitotyön periaatteiden soveltaminen työssä herättää epävarmuutta.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että hyvät vuorovaikutustaidot, kulttuuriosaaminen ja rikollisen käyttäytymisen ymmärrys ovat erityisen tärkeitä valvontahenkilöstölle, joka työskentelee seksuaalirikollisille tarkoitetuilla osastoilla vankilassa. Koulutustarpeita havaittiin erityisesti riski-tarve-vastaavuus -mallin tuntemuksen, ROTI-järjestelmän hyödyntämisen ja kieli- ja kulttuuriosaamisen lisäämisessä.

Kehittämisehdotuksina esitettiin koulutuksia erityisesti yksikkökohtaisesti, sekä tulkkipalveluiden käytön ja riski-tarve-vastaavuus -menetelmän osaamisen vahvistamista. On myös huomionarvoista, että vaikka vastaajilla sinänsä oli tietoa vaikuttavan vankeinhoitotyön elementeistä seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa, ei niitä joko osata täysin hyödyntää työssä tai työn vaikutuksia ei osata tunnistaa.

Asiasanat: Rikosseuraamusala, seksuaalirikokset, osaaminen, vaikuttavuus.

Aija Korpelainen, Kiki Pynnönen

Working with sexual offenders - Supervisory personnel's reflections of their professional competence

Year 2025 Pages 85

This thesis examines the competence of supervisory staff in working with individuals convicted of sexual offenses. This thesis was commissioned by the Criminal Sanctions Agency's Seri Project, to which it is strongly connected through Subproject 3: 'Staff Competence and Recruitment. The primary objective was to assess the knowledge base of supervisory staff, their perceptions of their professional expertise, and to identify potential areas for development. The purpose of the study was to investigate how supervisory staff apply their knowledge in practice when working with incarcerated individuals convicted of sexual offenses. Additionally, the study sought to determine the type of training and support the staff perceive as necessary.

The theoretical framework encompasses multiple perspectives on competence, including professional expertise in the workplace, language and cultural competence, as well as social and interpersonal skills in the context of correctional work. The study employed both quantitative and qualitative research methods, with data collected through a structured survey questionnaire. A total of 18 supervisory staff members from four prisons designated units for individuals convicted of sexual offenses participated in the survey. The responses provided insight into both the strengths and areas for improvement in existing competencies.

The findings indicate that cultural competence among supervisory staff is at a commendable level. However, proficiency in utilizing interpreter services varies significantly, and knowledge of the risk-need-responsivity model is insufficient. While legislation related to sexual offenders is generally well understood, uncertainty persists regarding the practical application of principles underpinning effective correctional interventions.

The study concludes that strong interpersonal skills, cultural competence, and an in-depth understanding of criminal behavior are particularly essential for supervisory staff working in prison units designated for individuals convicted of sexual offenses. Identified training needs include enhancing knowledge of the risk-need-responsivity model, improving the utilization of the ROTI system, and strengthening language and cultural competence.

As a means of professional development, the study recommends targeted training programs, particularly at the unit level, as well as improved training in the use of interpreter services and the application of the risk-need-responsivity model. Furthermore, it is noteworthy that while respondents possessed theoretical knowledge of effective correctional interventions for individuals convicted of sexual offenses, they either lacked the ability to fully implement this knowledge in practice or struggled to assess its impact within their professional roles.

Keywords: Criminal sanctions field, sexual offences, competence, effectiveness.

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely	8
2.1	Rikosseuraamuslaitos ja seksuaalirikollisten sijoittaminen	8
2.2	Vakituisen vartijan ja sijaisvartijan kelpoisuusvaatimukset	10
2.3	Seri-hanke.....	12
2.4	Riski- ja tarvearviot ja risk-need-responsivity -malli	14
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	16
3.1	Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö	16
3.2	Yleisimmät seksuaalirikosnimikkeet	18
3.3	Seksuaalirikokset tilastoissa	19
4	Tietoperusta	20
4.1	Vankeinhoitotyön erityispiirteet	21
4.2	Mitä osaaminen on?	22
4.3	Osaaminen työelämässä.....	24
4.4	Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot vankeinhoitotyössä	25
4.5	Kieli- ja kulttuuriosaaminen	27
4.6	Osaaminen seri-vankien kanssa tehtävässä työssä.....	28
4.7	Vaikuttava vankeinhoitotyö.....	30
5	Tutkimusasetelma.....	31
5.1	Tutkimustavoitteet ja -kysymykset.....	32
5.2	Tutkimuksen toteutus	33
5.3	Tutkimusmenetelmä	34
5.4	Kyselylomake	35
5.5	Aineiston analyysi	38
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	40
6	Tulokset	41
6.1	Valvontahenkilökunnan taustamuuttajat	41
6.2	Vaikuttava vankeinhoitotyö.....	44
6.3	Tiedollinen osaaminen	46
6.4	Työssä kehittyminen	50
6.5	Avoimet kysymykset	51
6.6	Yhteenveto	53
7	Johtopäätökset	53
7.1	Tiedollista osaamista voi löytyä seri-osastoilta taidollista osaamista enemmän..	54
7.2	Kokemukset työn vaikuttavuudesta ristiriidassa osaamiskäsitysten kanssa	55
8	Pohdinta	57

8.1	Eettisyys ja luotettavuus	57
8.2	Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset.....	59
8.3	Opinnäytetyöprosessin pohdinta	60
	Lähteet.....	63
	Taulukot	69
	Liitteet	75

1 Johdanto

Seksuaalirikoslainsäädäntö uudistui vuoden 2023 alussa ja sen myötä myös rikostunnusmerkistö uudistui. Uudistusten seurauksena seksuaalirikoksista määrätyt rangaistukset ankaroituivat ja seksuaalirikoksista tuomittujen määrä kasvoi (Tilastokeskus 2024a.). Seri-hankkeen myötä Rikosseuraamuslaitos keskitti seksuaalirikoksista tuomittujen vankipaikat Mikkelin, Pyhäselän, Riihimäen, Turun ja Helsingin vankiloihin. Luettavuuden vuoksi opinnäytetyössä käytetään seksuaalirikoksesta pääasiassa sen virallista lyhennettä *seri* ja seksuaalirikoksesta tuomittuja vankeja *seri-vangeiksi*. (Etelä-Karjan hyvinvointialue 2025). Tässä opinnäytetyössä perehdytään seksuaalirikoksista tuomittujen osastoilla työskentelevien valvontahenkilökunnan osaamiseen. Opinnäytetyön tilaajana toimii Seri-Hanke/Taina Taipale ja opinnäytetyömme liittyy vahvasti Seri-hankkeeseen ja sen osaprojektiin 3: henkilöstön osaaminen ja rekrytointi.

Opinnäytetyössä tutkittiin valvontahenkilökunnan tiedollista ja taidollista osaamista seksuaalirikollisten kanssa työskentelyssä sekä niihin liittyviä mahdollisia koulutustarpeita. Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli selvittää, millaista tietoa valvontahenkilökunnalla on vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä seksuaalirikollisten kanssa sekä millaisia käsityksiä heillä on omasta ammattiosaamisestaan. Ymmärtämällä paremmin henkilökunnan tämänhetkistä tietopohjaa ja osaamiskäsityksiä, on mahdollista tunnistaa paitsi henkilökunnan ammatillisia vahvuuksia myös mahdollisia kehityskohteita.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös selvittää, millä tavoin valvontahenkilökunta soveltaa tietojaan käytännön työssä seksuaalirikollisten kanssa. Työssä pyrittiin myös saamaan tietoa siitä, millaisia käytännön työkaluja ja menetelmiä valvontahenkilökunta tosiasiallisesti työssään hyödyntää ja mitkä niistä koetaan vaikuttaviksi. Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään, millaisia koulutuksellisia ja henkilökohtaisia valmiuksia valvontahenkilökunta itse kokee tarvitsevänsä sekä miten heidän ammatillisia tarpeitaan voitaisiin tukea ja kehittää vaikuttavimman lopputuloksen saavuttamiseksi.

Opinnäytetyö toteutettiin pääosin määrällisin menetelmin kyselylomakkeella, joka on sisältänyt sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Lähdeaineisto pohjautuu suurimmilta osin aiheesta jo tehtyihin tutkimuksiin, sekä lainsäädäntöön. Opinnäytetyön tutkimuksellisen viitekehyksen muodostavat seuraavat aiheet: vaikuttava vankeinhoitotyö seksuaalirikollisten kanssa, tutkimukset seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä, ammattiosaaminen, tiedollinen ja taidollinen osaaminen, osaamisen soveltaminen työelämään sekä henkilökunnan koulutustarpeet. Tu- kemassa viitekehystä ovat yhteiskunnalliset lähtökohdat ja kieli ja -kulttuuriosaaminen.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristön esittely

Tässä luvussa esitellään Rikosseuraamuslaitos, jonka organisaation alle kuuluvat opinnäytetyössä esille tulleet viisi suljettua vankilaa. Luvussa esitellään myös riski- ja tarvearvioinnin prosessia, Seri-hanketta, RNR-mallia (risk-need-responsivity) sekä lyhyesti vaikuttavan vankeinhoitotyön määritelmää. Luvussa esitellään lyhyesti Rikosseuraamuslaitoksella työskentelevien vakituisten ja määräaikaisten sijaisvartijoiden kelpoisuusvaatimuksia ja niiden vastaavuutta työn vaatimuksiin. Luvun tarkoituksena on esitellä niitä aiheita, jotka eivät suoraan asetu opinnäytetyön aiheen teoreettiseen viitekehykseen ja näin ollen tietoperustaan, mutta joiden avulla pystytään tarkentamaan toimintaympäristön toimintamenetelmiä ja työn tekemisen lähtökohtia.

Lakiuudistuksen myötä seri-vangeille tarkoitetut suljettujen vankiloiden osastot sijoitettiin viiteen eri vankilaan. Vankilat ovat; Pyhäselän vankila Itä-Suomessa, Mikkelin vankila etelä-Savossa, Riihimäen ja Helsingin vankilat Etelä-Suomessa, sekä Turun vankila Lounais-Suomessa. Seksuaalirikollisten vankipaikkojen keskittäminen koskee ainoastaan suljettuja vankiloita. Seksuaalirikoksista tuomittuja voidaan sijoittaa edelleen kaikkiin avovankiloihin. Osastojen toiminta käynnistettiin vuoden 2024 aikana. (Rikosseuraamuslaitos 2024a.)

Opinnäytetyön tilaajana toimi rikosseuraamuksen Seri-hanke ja työ tehtiin täydentämään heidän osaprojektinsa vaihetta 3. Nämä teemat muodostavat yhdessä tärkeän osan rikosseuraamusjärjestelmän kehitystä ja rikosten uusimisen ennaltaehkäisyä Suomessa. Seri-hankkeen yhteyshenkilönä toimi erityisasiantuntija, hankekoordinaattori Taina Taipale.

2.1 Rikosseuraamuslaitos ja seksuaalirikollisten sijoittaminen

Rikosseuraamuslaitos toimii oikeusministeriön alaisuudessa, ja tehtävänänsä sen tulee huolehtia tutkintavankeiden säilyttämisestä sekä vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten käytännön toteutuksesta. Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa, sekä tehtäviä ohjaavat eri lait ja asetukset. Nykyään sen organisaatio koostuu useista vastuualueista, ja ne kattavat esimerkiksi kehittämisen- ja ohjaustoiminnan, asiakasprosessit, hallinnon ja tukipalvelut sekä käytännön operatiivisen työn. Edellä mainitut vastuualueet jakautuvat edelleen eri yksiköihin, joilla on omat roolinsa toiminnassa ja nämä luovat yhden yhtenäisen kokonaisuuden, Rikosseuraamuslaitoksen. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 221/2022).

Rikosseuraamuslaitoksen tavoite on omalla vastuualueellaan pyrkiä ehkäisemään uusintarikollisuuden syntyä ja lisätä yhteiskuntaan turvallisuutta. Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa säätelee laki rikosseuraamuslaitoksesta ja asetus rikosseuraamuslaitoksesta. Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan sisältyy kokonaisvaltainen vastuu rikosseuraamusasiakkaan rangaistusajasta. Tämä tarkoittaa sitä, että jo tutkintavankeudesta alkaen suunnitellaan, miten rangaistus toteutetaan käytännössä. Suunnitelma kattaa koko seuraamusajan, rangaistuksen suorittamisen

sekä siihen liittyvän vapautumisen vaiheen ja kaikki tämä muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden. (Rikosseuraamuslaitos 2023a.)

Rikosseuraamuslaitos jakaantuu 11 rikosseuraamuskeskukseen, joissa on yhteensä 28 vankilaa. Näistä viisi vankilaa on erikoistunut seksuaalirikollisista tuomittujen vankien sijoittamiseen ja kuntoutukseen. Nämä vankilat ovat Helsingin, Turun, Riihimäen, Mikkelin ja Pyhäselän vankilat, joita tässä tutkimuksessa kutsutaan seri-vankiloiksi. Seri-vankilat on perustettu vastaamaan seksuaalirikollisten erityisiin tarpeisiin ja tukemaan heidän kuntoutustaan. Niiden taustalla on lakimuutos, joka on vaikuttanut seksuaalirikoksista tuomittujen vankien määrään ja heidän sijoittamiseensa vankiloissa. Seri-vankiloissa toteutetaan kohdennettuja kuntoutusohjelmia, joiden tarkoituksena on vaikuttaa rikoskierteeseen ja vähentää rikollisuuden uusimisriskiä. Näissä vankiloissa työskentelevä henkilökunta tarvitsee erityisosaamista, sillä seksuaalirikollisten kanssa työskentely vaatii ammatillista koulutusta ja vahvaa osaamista haastavien tilanteiden hallinnassa.

Seri-vankiloista pienin on Pyhäselän vankila. Se on miesten suljettu laitos vankeus- ja tutkinta-vangeille. Vankipaikkoja on 87, ja vankila sijaitsee Joensuun Hammaslahdessa. Henkilökuntaa on noin 60. Pyhäselän vankilassa tarjotaan erilaisia opinto- ja työtoimintamahdollisuuksia sekä kuntouttavaa toimintaa. Vankila toimii myös ns. älyvankilana, mikä tarkoittaa, että se hyödyn-tää moderneja teknologisia ratkaisuja vankien valvonnassa ja arjen hallinnassa. (Rikosseuraamuslaitos 2024b.)

Mikkelin vankila on 110-paikkainen suljettu laitos miesvangeille. Se sijaitsee Mikkelin keskus-tassa, ja henkilökuntaa on noin 70. Mikkelissä on tarjolla erilaisia työtoiminnan muotoja, kuten vaatehuolto, ruoanjako, siivous, kiinteistöjen kunnossapito sekä puusepän työ. (Rikosseuraamuslaitos 2024c.)

Riihimäen-, Helsingin ja Turun vankilat ovat vankipaikoiltaan suuria vankiloita. Riihimäen van-kila on miesten suljettu laitos, jonne mahtuu yhteensä 223 vankia. Riihimäen vankilaan sijoite-taan vankeja, jotka ovat saaneet yli kahden vuoden rangaistuksen. Henkilökuntaa on noin 150. Vankila tarjoaa laajan valikoiman koulutus- ja työtoimintamahdollisuuksia, kuten autoalan, kone- ja tuotantotekniikan sekä rakennusalan perustutkinnot. Lisäksi vankilassa on tarjolla mo-nipuolisia kuntoutusohjelmia, kuten STEP-ohjelma, joka on suunnattu erityisesti seksuaalirikol-lisille. (Rikosseuraamuslaitos 2024d.) Seksuaalirikollisille suunnatut ohjelmat, kuten edellä mai-nittu STEP-ohjelma, tarjoaa ammatillista ja terapeutista tukea rikoksetta elämiseen.

Helsingin vankila on suljettu 309 paikkainen laitos. Henkilökuntaa Helsingin vankilasta löytyy noin 190 henkeä. Helsingin vankilasta löytyy osastot niin lyhytaikaisille vankeusvangeille kuin nuorille ja alaikäisille tutkinta- ja vankeusvangeille. Vankilaan sijoitetaan myös muita erimit-taisia tuomioita suorittavia vankeusvankeja sekä sakko- ja tutkintavankeja. Helsingin vankilassa vangit valmistavat esimerkiksi opasteita ja rekisterikilpiä. (Rikosseuraamuslaitos 2024e.)

Turun vankila on 255-paikkainen suljettu vankila. Sinne sijoitetaan vankeusvankeja niin ensikertaisia, kuin elinkautisvankeja sekä lisäksi sakko- ja tutkintavankeja. Henkilökuntaa Turun vankilassa on 190 henkeä. Vankila järjestää vangeille hyvin monipuolista työtoimintaa, kuten esimerkiksi kokoonpanoa, pintakäsittelyä, metallialan sekä ompelimon työtoimintaa. (Rikosseuraamuslaitos 2024f.)

Seksuaalirikoksista tuomitut vangit pyritään sijoittamaan näihin vankiloihin turvallisuuden ja kuntoutuksen takaamiseksi. Seri-vankiloissa valvontahenkilökunnan työ on vaativaa, sillä vankimäärä suhteessa henkilökuntaan on suuri. Jokainen vankila toimii ympärivuorokautisesti valvottavana yksikkönä, mikä vaatii jatkuvaa ammatillista osaamista ja läsnäoloa. Seksuaalirikollisten kanssa työskentelevien valvontahenkilökunnan osaaminen on keskeinen tekijä vankien turvallisuuden ja kuntoutuksen varmistamisessa. Seuraavassa luvussa tarkastellaan, minkälaisilla taustoilla vankilan valvontahenkilökunnan jäseneksi on mahdollista päästä ja minkälaista koulutusta Rikosseuraamuslaitos alalle tarjoaa.

2.2 Vakituisen vartijan ja sijaisvartijan kelpoisuusvaatimukset

Vankimäärän kasvu on osaltaan muuttanut myös vankiainesta ja se näkyy muun muassa seksuaalirikollisten määrän kasvuna lähes kaikissa vankiloissa. Niin vankien yleisesti kuin myös seri-vankien kanssa työskentely on verrattain vaativa ja vastuullinen tehtävä, joka ollakseen vaikuttavaa edellyttää erityisosaamista ja ammattitaitoa. Niin kuin muissakin ammateissa, ilman asianmukaista koulutusta on riski, että työ ei perustu tutkittuun tietoon, jolloin se voi olla tehontonta tai jopa vahingollista. Kaikki vankilaan töihin tulevat perehdytetään työhön, mutta tämänhetkisten henkilöstöresurssien puitteissa kouluttamattomat sijaisvartijatkin ovat usein lyhyen perehdytyksen jälkeen jo osana vahvuutta (Rikosseuraamuslaitos 2022). Kasvaneen vankien määrän ja toisaalta koko rikosseuraamusalaa kurittavan resurssipulan vuoksi vankiloissa ei nykyisin työskentele yhtään ylimääräistä vanginvartijaa - päinvastoin. Kysyntä tekijöille on huuftava, eikä vuosittain valmistuvien vartijoiden määrällä pystytä täysin vastaamaan tarpeeseen. Tämä lienee yksi syistä, joiden takia vankiloissa voi työskennellä koulutettujen vartijoiden lisäksi määräaikaista sijaisvartijoita myös ilman koulutusta.

Tässä luvussa esitellään lyhyesti määräaikaisten sijaisvartijoiden sekä koulutettujen vartijoiden kelpoisuusvaatimuksia, sekä laajemmin Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tarjoamaan vanginvartijan koulutuksen sisältöä. Esittelyn tarkoituksena on tuoda näkyväksi valvontahenkilökunnan koulutustaustoissa olevia eroja ja toisaalta sitä, minkälaisen osaamisen turvin valvontahenkilökuntaa tällä hetkellä työskentelee myös seri-vankien kanssa.

Määräaikaisen sijaisvartijan (”kesävartija”) kelpoisuusvaatimuksena Rikosseuraamuslaitoksella on käytännössä vain täysi-ikäisyys sekä se, että kaikille vankilassa työskenteleville tehtävä perusmuotoinen turvallisuusselvitys (tursel) on moitteeton. Myös ajokortista on etua, sillä työ voi sisältää esimerkiksi vankien kuljetuksia. Näiden lisäksi Rikosseuraamuslaitos toivoo hakijoilta

perustyöelämätaitojen omaamista, muun muassa paineensietokykyä, yhteistyökykyä sekä hyviä vuorovaikutustaitoja. (Rikosseuraamuslaitos 2022a.) Vaatimusten ollessa verrattain helppo täyttää lienee selvää, että määräaikaisiksi sijaisvartijoiksi hakee paljon esimerkiksi 2. asteen koulutuksesta valmistuneita nuoria, joista osalle Rikosseuraamuslaitos voi olla jopa ensimmäinen oikea työpaikka. Määräaikaisessa sijaisvartijan virassa voi työskennellä korkeintaan kahden vuoden ajan ja vankiloissa työskenteleekin vuosittain paljon vartijoita ilman rikosseuraamusalan tutkintoa tai soveltuvaa korkeatutkintoa. Kaikki sijaisvartijat perehdytetään perustyöhön vankilassa. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024b.)

Vartijan (vakituinen) kelpoisuusvaatimuksena Rikosseuraamuslaitoksella on joko rikosseuraamusalan tutkintokoulutus tai soveltuva korkeakoulututkinto (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024a). Rikosseuraamusalan tutkintokoulutus muodostuu perus- ja ammattiopinnoista, valinnaisista opinnoista sekä päättötyöstä ja sen sisältö lienee tarjolla olevista koulutuksista tarkimmin määritelty vastaamaan Suomen vankiloiden tarpeita.

Koulutuksen päätavoitteena on antaa opiskelijoille tarvittavat tiedot ja taidot turvallisen, oikeudenmukaisen ja eettisen rikosseuraamustyön toteuttamiseen. Koulutus keskittyy rikosseuraamusalan perusteisiin, asiakastyöhön, turvallisuuteen, valvontaan sekä rikoksista irtautumisen tukemiseen. Koulutus antaa myös tietoa rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta, lainsäädännöstä, toimintakäytännöistä ja eettisistä normeista. Lisäksi koulutuksessa tutustutaan rikollisuuteen ja kriminaalipoliittikkaan vaikuttaviin yhteiskunnallisiin tekijöihin. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c.)

Yksi merkittävimmistä koulutuksen osa-alueista on asiakastyö, jossa opiskelijat perehtyvät vuorovaikutustaitoihin ja eri asiakasryhmien kohtaamiseen. Koulutuksen sisällössä eriteltyjä ryhmiä vankilassa ovat: nais erityisyys, nuoret vangit, radikalisaatio ja väkivaltainen ekstremismi, monikulttuurisuus, lapsi- ja perhetyö sekä vangit, joilla on sidoksia järjestäytyneeseen rikollisuuteen (jr-vangit). Nykyisen kriminaalipoliittisen suuntauksen mukaisesti asiakastyön keskiössä ovat erilaiset kuntoutustoimenpiteet, joilla rikoksiin syyllistyneitä pyritään kuntouttamaan kohti rikoksetonta elämää. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c.)

Kriminaalipsykologia melko suppeana osa-alueena pyrkii valottamaan rikoksiin syyllistyneiden mielenmaisemaa auttaen opiskelijoita ymmärtämään rikollisten käyttäytymistä ja taustoja rikollisen käyttäytymisen taustalla. Turvallisuuden liittyvissä opinnoissa perehdytään paitsi vankiloiden ja valvontayksiköiden turvallisuusjärjestelyihin myös fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden ylläpitoon sekä konfliktitilanteiden hallintaan. Opinnoissa harjoitellaan myös itsepuolustusta ja erilaisten voimakeinojen käyttöä. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c.)

Koulutuksessa käsitellään myös sosiaalista ja ammatillista verkostoitumista sekä yhteistyötä muiden viranomaisten, kuten poliisin, sosiaalityöntekijöiden ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. Opinnoissa korostetaan moniammatillisen työn merkitystä erityisesti silloin, kun

pyritään tukemaan rikoksenteikijän kuntoutumista ja yhteiskuntaan integroitumista. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c.)

Mittava osa rikosseuraamusalan tutkintokoulutusta ovat työharjoittelut, jotka muodostavat valtaosan koko opintojen kestosta. Ilman alan aiempaa kokemusta tai koulutusta tutkinnon kesto on kokonaisuudessaan 16 kuukautta, josta 10 kuukautta suoritetaan vankiloissa työharjoitteluina. Harjoitteluissa tarkoituksena on paitsi tutustua erilaisiin vankilaympäristöihin myös oppia käyttämään opittuja tietoja käytännön työssä. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c.)

Kuten edellisen kuvauksen perusteella voidaan todeta, on rikosseuraamusalan tutkintokoulutus - erityisesti kestoonsa nähden - sisällön aihealueiltaan laaja. Tutkinnon rakenteeseen tarkemmin perehtyessä on kuitenkin nähtävillä, että monet kurseista ovat laajuudeltaan suppeita, eikä aiheisiin syventyminen tutkinnon itsensä puitteissa ole useinkaan mahdollista. Lisäksi koulutussisällöstä voidaan käytännön työhön heijastaen löytää joitain puutteita.

Erilaisiin ryhmiin vankilassa keskittyvä opintojakso sisältää laajahkon skaalan vankilan erityisistä asiakasryhmistä, myös sellaisista, joihin käytännön valvontatyössä törmää vain tietyissä yksiköissä tai osastoilla. Esimerkiksi naisvangit ryhmänä ovat verrattain pieni, vain noin 8% (228 vuonna 2019) kaikista vangeista, joista suurin osa on sijoitettu naisvankiloihin Hämeenlinnaan tai Vanajalle (Kivimäki 2020). Sen sijaan seksuaalirikollisia - erityisesti lainsäädännön uudistaminen myötä - on jo lähes jokaisessa vankilassa.

Yhteenvedona lienee kuitenkin mahdollista todeta, että vanginvartijan koulutus Suomessa itsessään on kattava ja tarjoaa hyvät perusvalmiudet vankilassa työskentelyyn. Se, kuinka hyvin tämä RSKK:n järjestämä koulutus tai määräaikaisille sijaisvartijoille toteutettu perehdytys vankiloissa vastaa juuri seri-vankien kanssa työskentelyyn on kuitenkin vielä selvittämättä ja muun muassa tähän kysymykseen opinnäytetyö pyrkiikin löytämään vastauksia.

Tällä hetkellä Suomessa käynnissä olevan Seri-hankkeen yhtenä pääasiallisena tarkoituksena on koulutuksen kautta paitsi lisätä tietoutta seri-vangeista erityisryhmänä, myös konkreettisesti kehittää vaikuttavaa ja tavoitteellista työtä kyseisen ryhmän parissa. Seuraavassa luvussa esitellään Seri-hanketta tarkemmin lähtökohtineen, sisältöineen ja tavoitteineen.

2.3 Seri-hanke

Seri-hanke on Rikosseuraamuslaitoksen marraskuussa 2023 käynnistämä kehittämishanke, jonka tarkoituksena on varmistaa seksuaalirikoksista epäiltyjen ja tuomittujen rangaistusten turvallinen toteutus sekä heidän oikeudenmukainen kohtelunsa koko seuraamusprosessin aikana. Hankkeen tavoitteena on kehittää monipuolisesti seksuaalirikollisten kanssa työskentelyä esimerkiksi henkilöstöä kouluttamalla. Hankkeen myötä myös seksuaalirikoksista tuomittujen vankila-aikaiseen kuntoutukseen panostetaan samoin kuin vapautumisen valmisteluun, koska on tärkeää

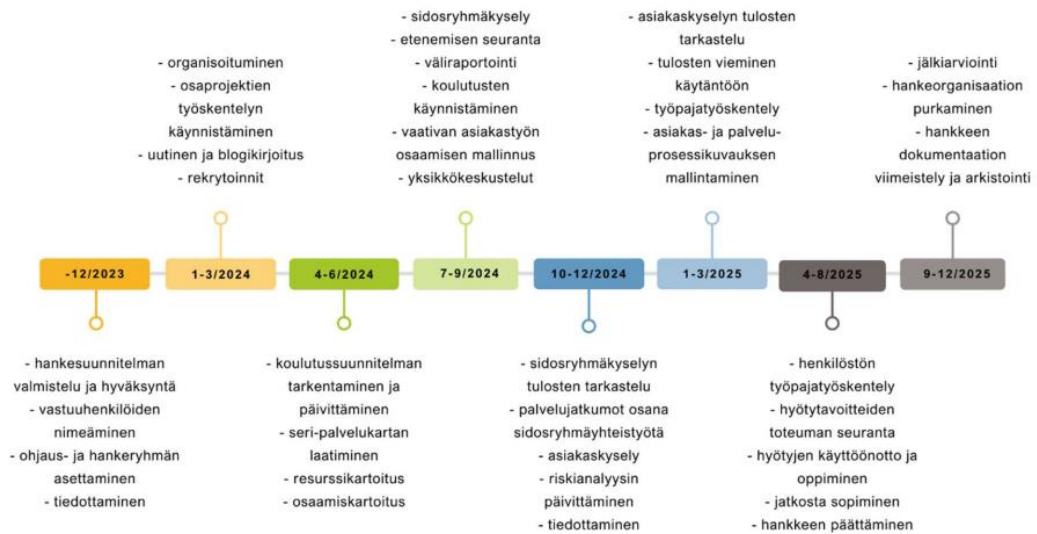
huolehtia palvelujatkumoista rangaistuksen suorittamisen jälkeenkin, ei ainoastaan rangaistuksen aikana. Hanke käynnistyi marraskuussa 2023 ja se jatkuu joulukuuhun 2025 saakka. Tämän jälkeen vankien kuntoutus sekä henkilöstön kouluttaminen ja tukeminen jatkuu vankiloiden normaalina toimintana. (Rikosseuraamus 2023b.) Hankkeen kohderyhmänä ovat siis seksuaalirikoksista epäillyt ja tuomitut rikosseuraamusasiakkaat, sekä Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstö. Muita sidosryhmiä ovat esimerkiksi rikosseuraamusasiakkaiden läheiset sekä keskeiset palveluiden tuottajat, (kunnat, hyvinvointialueet ja kolmannen sektorin edustajat). (Seri-hankesuunnitelma 2024.)

Seri-hanke linkittyy vahvasti myös Petteri Orpon hallitusohjelman asettamiin tavoitteisiin. Orpon hallitusohjelman yhtenä tavoitteena oli vankilaturvallisuuden parantaminen ja uusintarikollisuuden ehkäisy. Tavoitteena kehittää seksuaalirikollisuuden ehkäisyä ja moniammatillista kuntoutusta vankeus aikana. Lisätä seuranta- ja kuntoutusohjelmien vaikuttavuudesta, sekä lisätä näihin toimenpiteisiin resursseja (Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.) Hankepäällikkönä toimi alkuun erityisasiantuntija, hankepäällikkö Heidi Lind. Nykyisin hanketta vetää erityisasiantuntija, hankekoordinaattori Taina Taipale. Seri-hankkeen myötä myös vankiloiden tiloja Seri-osastoiksi sopiviksi on jouduttu miettimään ja tekemään mahdollisia muutoksia, jotta tilat mahdollistavat kuntouttavan työskentelyn. (Rikosseuraamuslaitos 2024a.)

Rikosseuraamuslaitos on asettanut Seri-hankkeen ajalle 15.12.2023-31.8.2025. Hanketta johdetaan ohjausryhmän ja koordinoidaan hankeryhmän voimin. Tarkemmin hankkeen tavoitteena on:

1. Toimivat asiakasprosessit ja vankipaikkasijoittelun muunneltavuus
2. Kuntouttava palvelukokonaisuus sekä tehokkaat tuki- ja ohjausrakenteet
3. Henkilöstön osaamisen varmistaminen ja laadukas rekrytointi

Itse käytännön työ tehdään yllä esitellyissä kolmessa hankeryhmän alaisessa osaprojektissa, joissa työstetään hankkeen tavoitteiden mukaisesti hankkeelle määritellyjä osakokonaisuuksia. Kts. kuvio 1. (Seri-hankesuunnitelma 2024.)

Kuvio 1: Seri hankesuunnitelma (Seri-hankesuunnitelma 2024).

Yhteenvedonä tältä luvusta lienee mahdollista todeta, seri-vankityöhön - ja vankeinhoitotyöhön yleisestikin - liittyy monia sellaisia seikkoja, joita ei välttämättä tule heti ajatelleeksi ja tästä syystä opinnäytetyön toimintaympäristö onkin verrattain laaja. Fyysisesti vankilat ovat vain paikkoja, joissa esimerkiksi vangit suorittavat tuomiotaan. Se, millä tavalla esimerkiksi seri-vankeihin voidaan vankeusaikana vaikuttaa, linkittyy kuitenkin suoraan vartija-ainekseen ja heidän osaamiseensa ja sitä kautta Seri-hankkeen tavoitteiden saavuttamiseen. Tämän luvun painopisteessä olivat selkeästi vankilat osastoineen sekä seri-vankien kanssa työtä tekevä henkilöstö. Seuraavassa luvussa käsitellään tarkemmin rangaistusaikana toteutettavia arvioiteja ja malleja, joiden parissa vanginvartijat työskentelevät joko suoraan tai välillisesti ja joiden tunteminen voi tuoda merkittävää etua vaikuttavan vankeinhoitotyön toteuttamiseen.

2.4 Riski- ja tarvearviot ja risk-need-responsivity -malli

Vankeuslain mukaan jokaiselle vangille on laadittava yksilöllinen suunnitelma rangaistusajan suorittamista, vapauttamista ja ehdonalaista vapautta varten (4 luku 6 § 1 mom). Suunnitelmasta käytetään nimeä rangaistusajan suunnitelma (Ransu) ja se sisältää tiedot muun muassa vangin sijoittamisesta sekä vangin toiminnasta ja elämänhallintaa edistävistä tuki- ja kuntoutustoimenpiteistä rangaistusaikana (Vankeuslaki 4 luku 6 § 1 mom kohdat 1-2). Ransun sisältö ja laajuus määräytyvät yksilöllisesti jokaisen vangin kohdalla ja sitä laadittaessa otetaan huomioon esimerkiksi tehdyn rikoksen laatu ja rangaistuksen pituus, vangin työ- ja toimintakyky sekä mahdollinen riski- ja tarvearvio (Vankeuslaki 4 luku 6 § 2 mom).

Riski- ja tarvearvioiden tarkoituksena on ennustaa vangin erilaisia riskejä, arvioida vangin todennäköisyyttä syyllistyä uudelleen rikoksiin vapautumisen jälkeen sekä pyrkiä selvittämään vangin yksilölliset kriminogeeniset riskitekijät ja suojaavat tekijät (Tyni 2015, 74).

Kriminogeeniset tekijät ovat dynaamisia eli muuttuvia tekijöitä, joilla on yhteys rikolliseen käyttäytymiseen. Kriminogeenisiä tekijöitä ovat esimerkiksi antisosiaaliset ja/tai rikosmyönteiset asenteet, päihdeongelma ja rikollista elämäntapaa tukeva/ylläpitävä ystäväpiiri. Edellisiin esimerkkeihin peilaten suojaavina tekijöinä voidaan nähdä muun muassa päihhteettömyys sekä rikoksetonta ja päihhteetöntä elämäntapaa tukevat ystävyys- ja perhesuhteet. Staattisia eli muuttumattomia tekijöitä ovat esimerkiksi henkilön ikä vankilasta vapautuessa ja aiempi rikoshistoria. (Tyni 2015, 63.) Erityisesti seksuaalirikollisten arviointiin kehitetyn Static 99 -mittarilla saatujen pisteiden mukaan esimerkiksi nuori ikä vapautuessa, aiemmat seksuaalirikostuomiot sekä rikoksen kohdistuminen tuntemattomaan uhriin indikoivat korkeampaa seksuaalirikoksen uusimisriskiä. Static 99:ää ei ole validoitu suomalaisessa vankipopulaatiossa. (Tyni 2015, osatutkimus 3.)

Niin seksuaalirikosten, kuin muidenkin rikoslajien kohdalla rikoksentekijän yksilöllinen rikosenuusimistodennäköisyys riippuu suurelta osin henkilön uusimista ennustavien riskitekijöiden määrästä ja toisaalta osin siitä, onko näihin riskitekijöihin pyritty jollain tavalla vaikuttamaan. (Tyni 2015, osatutkimus 3). Risk-need-responsivity -malli (RNR) perustuu ajatukseen, että tunnistamalla rikoksentekijän yksilölliset riskit (risk), tarpeet (need) sekä rikoksen tekijän kykyjä parhaiten vastaava toteutettavissa oleva hoito- ja/tai toimintamalli (vastaavuus), voidaan rikosten uusimisriskiä vähentää (Tyni 2015, 61). RNR-mallin ydinajatuksena on, että rikollinen käyttäytyminen on sosiaalisessa vuorovaikutuksessa opittua ja siitä on mahdollista joko oppia pois tai oppia tilalle uudenlaisia käyttäytymismalleja. RNR-mallissa keskeisenä muutostyökaluna ovat kognitiivis-behavioraaliset interventiot. (Tyni 2015, 59.)

Riskiperiaatteen mukaan hoidon intensiteetti tulee määritellä rikoksentekijän henkilökohtaisen riskitason mukaan. Mitä korkeampi uusimisriskitaso rikoksentekijällä on, sitä pidempää ja intensiivisempää hoitoa hänelle tulisi tarjota. Riskin tarvearvio perustuu hoidettavan muuttumattomiin (staattisiin) ja muuttuviin (dynaamisiin) riskitekijöihin. Muuttumattomia riskitekijöitä ovat esimerkiksi rikoksentekijän ikä, aiempien seksuaalirikosten ja muiden rikosten määrä, parafiliat, tekijän ja uhrin suhde (esim. uhri tuntematon tai sukulainen). Muuttuvia, eli sellaisia riskitekijöitä, joihin voidaan hoidolla vaikuttaa, ovat esimerkiksi antisosiaalisuus, seksuaalirikosmyönteiset arvot ja asenteet, vaikeudet muodostaa intiimejä ihmissuhteita, tunneperäinen yksinäisyys ja puutteet kognitiivisessa ongelmanratkaisukyvyssä. (Vauhkonen, Kaakinen & Hoikkala 2021, 99.)

Tarveperiaatteen (need principle) mukaan tehokas hoito tulisi kohdistaa nimenomaan rikoksentekijän kriminogeenisiin tarpeisiin, eli niihin muuttuviin riskitekijöihin, joiden on tutkimuksissa osoitettu olevan yhteydessä rikosten uusimiseen ja joihin voidaan vaikuttaa hoidon avulla. Sen sijaan hoidon ei tulisi keskittyä yleisiin tarpeisiin, joilla ei ole todettu olevan yhteyttä uusintarikollisuuteen. Tällaisia yleisiä tarpeita ovat esimerkiksi matala itsetunto, ahdistuneisuus, uhririempatian puute ja teon kiistäminen. Näkemys korostaa, että yleinen mielenterveyshoito

kuuluu muiden palveluiden piiriin, kun taas seksuaalirikoksenteikijöille suunnatun hoidon ensisijaisena tavoitteena on rikoksen uusimisen ehkäisy. (Vauhkonen, Kaakinen & Hoikkala 2021, 100-101.)

Vastaanottavuuden periaatteen (responsivity principle) mukaan hoidon tulee mukautua hoidettavan yksilöllisiin ominaisuuksiin, kuten älykkyyteen, kognitiivisiin kykyihin, ahdistuneisuustasoon, oppimistyyliin sekä kulttuurisiin taustoihin. Tämä on tärkeää erityisesti siksi, että sen on todettu edistävän hoidettavan sitoutumista hoitoon. (Vauhkonen, Kaakinen & Hoikkala 2021, 101.)

Riski- ja tarvearvioiden sekä RNR-mallin tunteminen itsessään ei tietysti vielä tuota vankeinhoidollisia tuloksia, vaan niistä olemassa oleva tieto on pyrittävä jalostamaan käytännön vaikuttavaksi toiminnaksi, joilla on myös yhteiskunnallisesti painoarvoa.

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Seksuaalirikokset ovat vakava yhteiskunnallinen ongelma. Lainsäädäntö määrittelee, miten yhteiskunta suhtautuu seksuaalirikoksiin, millaisia rangaistuksia niistä määrätään ja miten uhrien oikeudet turvataan. Seksuaalirikosten määrä ja niistä annettujen tuomioiden kehitys tarjoavat konkreettista tietoa ilmiön laajuudesta ja sen mahdollisista muutoksista.

Lainsäädännön uudistuminen ja sitä kautta seksuaalirikoksiin syyllistyneiden vankien määrän kasvu lisäävät vaatimuksia myös valvontahenkilöstön osaamiselle. Seksuaalirikoksiin liittyvät erityispiirteet, kuten uusintarikollisuuden riski, rikoksenteikijän erityiset psykologiset piirteet edellyttävät valvontahenkilöstöltä syvällistä ymmärrystä seksuaalirikollisuuden ilmiöstä. Myös se, että seksuaalirikollisia Suomen vankiloissa on laajasti eri maista tuo omat haasteensa valvontahenkilöstölle.

Valvontahenkilöstön on hallittava paitsi vankien valvonta ja turvallisuuden ylläpito. Myös rikoksen uusimisen riskien tunnistaminen ja tukitoimien kohdentaminen on hallittava. Seksuaalirikoksiin syyllistyneiden kuntouttaminen sekä ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat keskeisiä osia alueita, joissa valvontahenkilöstön asiantuntemus on näkyvässä roolissa.

3.1 Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö

Rikoslain 20 luku käsittelee seksuaalirikoslainsäädäntöä. Eduskunta hyväksyi 27.6.2022 lain rikoslain muuttamisesta (723/2022) sekä siihen liittyvät muut muutoslait (724/202) - (738/2022). Uusi lainsäädäntö tuli tammikuun alussa 2023 voimaan. Tällä pyrittiin siihen, että viranomaisilla ja kansalaisilla oli riittävästi aikaa valmistautua uuden lainsäädännön vaatimukseen (Eduskunta 2022.) Seksuaalirikokselle ei ole yhtä yksittäistä määritelmää. Se koostuu useista eri rikoksista,

joita ovat; raiskaus, törkeä raiskaus, seksuaalinen kajoaminen, törkeä seksuaalinen kajoaminen, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalinen ahdistelu, seksuaalisen kuvan luvaton levittäminen, seksikaupan kohteena olevan henkilön hyväksikäyttö, korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta, paritus, törkeä paritus, lapsenraiskaus, törkeä lapsenraiskaus, seksuaalinen kajoaminen lapseen, törkeä seksuaalinen kajoaminen lapseen, lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö, lapsen houkutteleminen seksuaalisiin tarkoituksiin, lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen, törkeä lasta seksuaalisesti esittävän kuvan levittäminen, lasta seksuaalisesti esittävän kuvan hallussapito, sekä lasta seksuaalisesti esittävän esityksen seuraaminen. (RL 20luku 1-16§, 18-22§.)

Kun seksuaalirikoslakia uudistettiin, tavoitteena sillä oli vahvistaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja henkilökohtaisen koskemattomuuden suojaa. Lakiuudistuksen tärkeimpänä muutoksena voidaan pitää raiskauksen määritelmän muutosta. Rikoslain 20luvun, 1§ mukaan uudistuksen myötä raiskauksen määritelmä perustuu suostumukseen (RL 20luku 1§).

Vapaaehtoisuuden puute on keskiössä myös muissa seksuaalirikoksissa. Myös muut seksuaalirikosten rangaistukset kovenivat muutoksen myötä. Raiskauksen määritelmä ei ole ainut, joka koki muutoksen uudistuneessa lainsäädännössä. Nykyisin seksuaaliseen ahdisteluun voi syyllistyä muullakin tavoin kuin toista koskettelemalla, kun teko on riittävän vakava. Seksuaalisen kuvan levittäminen ilman lupaa on rangaistavaa. Uusi lainsäädäntö puuttuu monin tavoin seksuaalisiin loukkauksiin verkossa. (RL 20luku, 6-7§.) Rikoslain 20 luvun, 12-22§ käsitellään lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia. Lapsiin kohdistuvat rikokset luokitellaan laki muutoksen myötä entistä vakavammiksi. Myös rangaistukset niistä ankaroituvat. Lähtökohtana on, että lapsi ei voi suostua seksuaaliseen tekoon aikuisen kanssa.

Vankeuslaki määrittää vankeuden täytäntöönpanon tavoitteet. Tavoitteena on edistää rikosestontaa elämäntapaa, sekä edistää myös tuomitun elämän hallintaa. Pyrkimys on helpottaa sijoittumista yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Kun puhutaan vankeudesta, seurauksena on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Vankeuden täytäntöönpano ei kuitenkaan saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta. Vankeuden täytäntöönpanon on oltava turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja ennen kaikkea vangeille. Vangille on annettava mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään. Vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja pitää myös pyrkiä ehkäisemään. (VL 1luku 2-3§.)

Vankeuslaissa määritellään, kuinka vankeja tulee kohdella (VL 1luku 5§). Vankien kohtelun on oltava oikeuden mukaista ja ihmisarvoa kunnioittavaa. Vangit ovat myös keskenään samanarvoisia esimerkiksi sukupuolesta, iästä, alkuperästä, kielestä, uskonnosta, vakaumuksista, mielipiteistä, seksuaalisen suuntautumisesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Vankeja ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa keskenään eri asemaan.

3.2 Yleisimmät seksuaalirikosnimikkeet

Rikoslain (39-001/1889 20 luku) määrittelemät seksuaalirikokset kattavat laajan kirjon tekoja, jotka loukkaavat uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Tässä luvussa käsitellään yleisimpiä seksuaalirikoksia sekä vuoden 2023 lakiuudistuksen myötä tulleita uusia rikosnimikkeitä. Rikosnimikkeet voidaan ryhmitellä tekojen vakavuuden ja kohderyhmän perusteella.

Ensimmäisenä ryhmänä; Seksuaalinen väkivalta ja suostumuksen puute. *Raiskauksesta* on kyse silloin, kun sukupuoliyhteys tapahtuu henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. Vapaaehtoisuus ilmenee sanallisesti tai selkeästi aktiivisella toiminnalla. Jos vapaaehtoisuutta ei voida toteen näyttää, henkilön ei katsota osallistuvan sukupuoliyhteyteen vapaaehtoisesti. Ei voida myöskään puhua vapaaehtoisuudesta, kun henkilöön kohdistuu esimerkiksi väkivaltaa tai jos tilanne tapahtuu hyvin äkillisesti ja sen myötä tahdon ilmaisu estyy, tai jos kyseessä on valta-aseman väärinkäyttö, sairaus, vamma, pelkotila tai esimerkiksi vanha päihtymys tiedottomuus) ja sen myötä tahdon ilmaisu estyy. Edellä mainituissa tilanteissa kyseessä on raiskaus. (RL 20luku 1§.) *Seksuaalinen kajoaminen* tarkoittaa kaikkia muita seksuaalisia tekoja pois lukiin sukupuoliyhteyden. Tällaisena voidaan pitää esimerkiksi koskettelua tai jotain muuta seksuaalista tekoa, ja kuten edellä, tämä tapahtuu henkilön kanssa, joka ei osallistu siihen vapaaehtoisesti. (RL 20luku 3§.)

Toisena ryhmänä; Seksuaalinen ahdistelu ja hyväksikäyttö. *Seksuaalinen ahdistelu* tarkoittaa tekoja, jotka loukkaavat toisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, eivätkä rajoitu pelkkään kosketteluun. Myös muut teot voivat täyttää ahdistelun tunnusmerkit, jos ne ovat yhtä vakavia kuin koskettelu esimerkiksi toistuvuuden tai voimakkuuden vuoksi. Tällaisia tekoja voivat olla esimerkiksi seksuaalissävytteiset kommentit, sopimattomien viestien tai kuvien lähettäminen tai itsensä paljastaminen toiselle tavalla, joka aiheuttaa epämukavuutta tai ahdistusta. Olenaista on, että teot koetaan seksuaalisesti häiritsevinä ja ne rikkovat toisen oikeutta päättää omasta kehostaan ja seksuaalisesta koskemattomuudestaan. (RL 20luku 6§.) *Seksuaalinen hyväksikäyttö* tapahtuu, kun tekijä käyttää asemaansa saadakseen haavoittuvassa asemassa olevan henkilön sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon. Haavoittuvassa asemassa voivat olla esimerkiksi: Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tekijän määräysvallan tai valvonnan alaisina (esim. koulu, laitokset, harrastustoiminta). Henkilöt, joiden kyky päättää itsenäisesti seksuaalisesta käyttäytymisestään on olennaisesti heikompi kuin tekijällä. Henkilöt, jotka eivät pysty ilmaisemaan tahtoaan sairauden tai vammaisuuden vuoksi. (RL 20luku 5§.)

Kolmantena ryhmänä; Lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset. *Lapsenraiskaus* tarkoittaa sukupuoliyhteyttä alle 16-vuotiaan henkilön kanssa. Mutta jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden, kysymys on lapsenraiskauksesta silloinkin, jos lapsi on 16 mutta ei vielä 18 vuotta. (RL 20luku 12§.) *Seksuaalinen kajoaminen lapseen* on kyseessä silloin, kun kyse on muista seksuaalisista teoista kuin sukupuoliyhteydestä. Alle 16-

vuotiaaseen kohdistuvasta koskettelusta tai muuten tehdystä seksuaalisesta teosta, joka vahingoittaa muun muassa lapsen kehitystä. Jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa oleva henkilö, kysymys on seksuaalisesta kajoamisesta, jos lapsi on 16 mutta ei vielä 18 vuotta. (RL 20 luku 14§.) *Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö* on kysymyksessä silloin kun lapsenraiskaus tai seksuaalinen kajoaminen lapseen on kokonaisuutena arvostellen rikoksen vakavuutta vähentävien seikkojen vallitessa tehty ja kun huomioon otetaan lapsen ja tekijän ikä ja kypsyyt, osapuolten suhde sekä muut teko-olosuhteet (RL 20 luku 16§). *Korvauksen tarjoaminen nuoreen kohdistuvasta seksuaalisesta teosta* tulee kysymykseen, kun henkilö, lupamalla tai antamalla korvauksen saa 18 vuotta nuoremman henkilön ryhtymään sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen tekoon. Kyseisestä teosta tuomitaan myös silloin, kun on 18 vuotta nuoremman henkilön kanssa sukupuoliyhteydessä tai muussa seksuaalisessa teossa, joista on luvannut tai antanut korvauksen. (RL 20 luku 9§.) *Lapsen houkutteleminen seksuaaliin tarkoituksiin* eli grooming tarkoittaa tapaamisen tai muun kanssakäymisen ehdottamista lapselle sillä tarkoituksella, että ehdotuksen sisällöstä tai olosuhteista ilmenee tekijän tarkoituksena olevan lasta seksuaalisesti esittävän kuva/kuvatallenteen valmistaminen taikka kohdistaa lapseen jokin seksuaalirikos (RL 20 luku 18§).

Neljäs ryhmä; Seksuaalisen sisällön luvaton käyttö. Seksuaalisen kuvan luvattomaan levittämiseen voi syyllistyä, jos näyttää tai levittää oikeudettomasti, ilman toisen osapuolen lupaa toista seksuaalisesti esittävän kuvan tai kuvatallenteen niin, että teko loukkaa olennaisesti tämän seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Kuva tai video voi olla yhteisymmärryksessä otettu, mutta lupaa levittämiseen tai näyttämiseen edelleen ei ole annettu. (RL 20 luku 19-21§).

Viides ryhmä; Törkeät seksuaalirikokset. Monet seksuaalirikokset voivat täyttää törkeän rikoksen tunnusmerkit, jos teko on kokonaisuutena arvostellen erityisen vakava. Esimerkkejä törkeistä seksuaalirikoksista ovat: Törkeä raiskaus, törkeä seksuaalinen kajoaminen ja törkeä lapsen raiskaus. Törkeyden arvioinnissa otetaan huomioon teon luonne, uhrin ikä ja kehitystaso sekä rikokseen liittyvät olosuhteet. (RL 20 luku 2,4,13§.)

3.3 Seksuaalirikokset tilastoissa

Oikeudessa annettiin vuonna 2023 seksuaalirikoksista päärikoksena 910 tuomiota, mikä on 33 % enemmän kuin vuonna 2022. Yhteensä seksuaalirikoksista annettiin syyksi luettuina rikoksina tuomioita 1 740 kertaa, 34 % enemmän kuin edellisvuonna. Seksuaalirikossyytteitä hylättiin yhteensä 507. Vuonna 2023 seksuaalirikoksista annetuista tuomioista vanhan lain mukaisina tuomittiin 88 %. Tuomituista miehiä oli 97 %. Tuomituista 21 %, oli 30-39-vuotiaita ja 20 % 40-49-vuotiaita. 9 % tuomituista oli alle 18-vuotiaita (Tilastokeskus 2024b.)

Seksuaalirikoksesta tuomittujen osuus on noussut tasaisesti viime vuosista. Vuonna 2023 seksuaalirikoksesta oli tuomittu kahdeksan prosenttia kaikista vangeista. Ulkomaalaisten vankeusvankien päärikoksena seksuaalirikos oli 16 prosentilla. Vuonna 2023 ulkomaalaisten vankien

päivittäinen keskimäärä oli 560 vankia, jolloin ulkomaalaisten seksuaalirikollisten osuus oli vuonna 2023 keskimäärin 90 vankia päivittäin (Rikosseuraamuslaitos 2024b.)

2023 alusta voimaan tulleen seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen myötä seksuaalirikollisten päivittäinen määrä vankiloissa kasvaa noin 90:llä. Ennen lainsäädäntömuutosta vankiloissa on ollut päivittäin noin 200 seksuaalirikoksista tuomittua vankia. Eli arviolta vuonna 2023 seksuaalirikollisia on Suomen vankiloissa kaikkiaan n.290 vankia (Rikosseuraamuslaitos 2024a.) Näin ollen suomalaisten seksuaalirikollisten osuus on n.200 vankia eli 69 % ja ulkomaalaisten n.90 vankia eli 31 % / päivä.

Vuoden 2024 alussa tapahtuneen uudistuksen jälkeen seksuaalirikoksista tehtyjen ilmoitusten määrä kasvoi merkittävästi. Tammi-maaliskuun aikana ilmoitettiin ennakkotietojen mukaan yhteensä 2 060 seksuaalirikosta, mikä on 380 tapausta enemmän kuin samaan aikaan edellisvuonna. Erityisesti rikokset, joissa kohteena oli nuori tai joissa lapsi houkuteltiin seksuaalisiin tarkoituksiin, lisääntyivät - näitä rikosilmoituksia tehtiin yhteensä 520, eli 297 tapausta enemmän kuin vuoden 2023 vastaavalla jaksolla. Huomionarvoista on myös, että näistä 297 tekoa tapahtui verkossa. (Tilastokeskus 2024c.)

Seksuaalirikollisia Suomen vankiloissa on laajasti eri maista. Suurimpana ryhmänä ovat Iranista lähtöisin olevat Seri-vangit. 33 % ulkomaalaista Seri-vangeista on kotoisin Iranista. Toiseksi suurin ryhmä tulee Saharan etelä puoleisesta Afrikasta (Ghana, Kongo, Nigeria, Gambia, Eritrea, Norsunluurannikko, Somalia) 18 %. Muut Lähi-idän maat ovat myös vahvasti edustettuina (12 %). Myös Afganistanista, Pohjois-Afrikasta, Aasiasta ja Euroopasta istuu suomessa tuomittuna seksuaalirikoksista vankeja. Jokaisessa maassa on omat erityispiirteensä. Suomessa asuu paljon ulkomaalaisia ihmisiä, jotka tulevat hyvin erilaisista seksuaalikulttuureista ja köyhyydestä, eikä heillä ole tietoa Suomen kulttuurista ja kotimaan ja Suomen välillä voi olla paljon eroja seksuaalirikosten tunnusmerkeissä. Eri kulttuureista tulleilla henkilöillä on omat erityispiirteensä, jotka olisi hyvä tunnistaa. (Alakärppä 2023.)

4 Tietoperusta

Tässä luvussa esitellään ensin vankilassa tehtävän työn luonnetta ja sen erityispiirteitä haastavan, ihmisten kanssa tehtävän työn kontekstissa. Tämän jälkeen pureudutaan hieman tarkemmin itse osaamisen käsitteeseen ja sellaisiin työelämätaitoihin, joiden hallitseminen korostuu vankien kanssa tehtävässä työssä, kuten vuorovaikutustaidot sekä kieli- ja kulttuuri-osaaminen. Viimeiseksi esitellään sellaisia työmenetelmiä ja kuntoutusohjelmia, jotka nousevat keskiöön erityisesti seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa tehtävässä työssä sekä avataan hieman vaikuttavan vankeinhoitotyön käsitettä suhteessa ohjelmatyöhön.

4.1 Vankeinhoitotyön erityispiirteet

Luvussa 3.1. käsitelty vankeuslaki määrittelee hyvin tarkasti tapaa, jolla vankeinhoitoa tulee Suomessa toteuttaa. Ainakin pääsääntöisesti näyttää siltä, että esimerkiksi *ihmisarvoa kunnioittava ja oikeudenmukainen kohtelu* toteutuvat vankiloissa lain tarkoittamalla tavalla, eikä vanginvartijoiden räikeitä ylilyöntejä sillä saralla nouse esiin juurikaan. Vankeuslain mukaan vankeja tulee myös kohdella keskenään samanarvoisesti riippumatta heidän yksilöllisistä ominaisuuksistaan - iästään, sukupuolestaan, kansalaisuudestaan tai esimerkiksi rikostyyppistään. Vankien hyvän kohtelun ja heihin oikeanlaisen suhtautumisen lisäksi vanginvartijan tulisi pyrkiä työssään muun muassa seuraaviin tavoitteisiin:

- Yhteiskunnan turvallisuuden varmistamisen vangitseamalla lainrikkoajat.
- Laitoksen tehokkaan ja sujuvan toiminnan edistämisen.
- Turvallisten ja inhimillisten olosuhteiden ylläpitämisen.
- Vankien tukemisen elämäntaitojen ja työelämätaitojen kehittämisessä.

(Hogan & Lambert 2020, 1-2.)

Vankiloissa työskentelee paljon henkilöitä erilaisista taustoista, erilaisilla elämäkokemuksilla ja -arvoillakin, jotka osaltaan määrittelevät työntekijöiden suhtautumistapaa erilaisiin rikostyyppeihin. Tästä huolimatta juuri seksuaalirikokset tuntuvat aiheuttavan ihmisissä negatiivisia reaktioita muita rikostyyppejä enemmän niin vankila- kuin muissa ympäristöissäänkin. Vankilaolosuhteissa seksuaalirikoksentehtäviä voidaan esimerkiksi leimata kanssavankien ja vankilahenkilökunnankin taholta, mikä voi pahimmillaan johtaa jopa väkivaltaisiin hyökkäyksiin ja negatiiviseen kohteluun (van den Berg, Beijersberge, Nieuwbeerta, Dirkzwager 2018, 829).

Vanginvartijan työhön yleisesti liittyviksi haasteiksi ja riskeiksi on kansainvälisellä tasolla tunnistettu muun muassa seuraavia asioita:

- Väkivallan uhka: Työskentely vastahakoisten ja mahdollisesti väkivaltaisten vankien kanssa voi olla vaarallista. Loukkaantumiset ja kuolemantapaukset ovat yleisiä.
- Työn ja perhe-elämän ristiriita: Epäsäännölliset työajat ja jatkuva stressi voivat vaikuttaa perhe-elämään negatiivisesti.
- Rooliristiriidat: Vankilavirkailijoiden odotetaan sekä valvovan että kuntouttavan vankeja, mikä voi olla ristiriitaista.
- Stressi ja työuupumus: Jatkuva paine voi aiheuttaa masennusta, terveysongelmia ja työtyytymättömyyttä.

(Hogan & Labert 2020, 2-9.)

Tutkimukset ovat osoittaneet erityisen korkean työuupumusasteen vankilan henkilökunnan keskuudessa, jotka tekevät läheistä yhteistyötä seksuaalirikollisten kanssa. Myös manipuloinnin uhriksi joutuminen on todennäköistä, kun työskentelee seksuaalirikollisten kanssa. Manipuloinnin tiedostaminen on aina keskiössä, kun työskentelee vankilassa rikollisten keskuudessa, mutta seksuaalirikollisten parissa tämä tulee erityisesti huomioida. Yksi tapa manipuloida henkilökuntaa on itkeminen tai "emotionaalinen kiristys" - halutaan saada henkilökunnan jäsen tekemään jotain empatiasta. Seksuaalirikollisten keskuudessa yleistä on myös uhkailu tai aggressiivinen käyttäytyminen. Tämä voi olla ulospäin suuntautunutta tai hienovaraista. He voivat myös muuta vankiryhmää useammin yrittää onkia henkilökunnasta yksityiselämää koskevia tietoja. Seksuaalirikolliset myös valehtelevat paljon ja he ehkä yrittävät saada muutettua henkilökunnan mielipidettä heistä. Henkilökunnan on tärkeä asettaa selkeät rajat. Tuki rikosentekijöitä kohtaan on korvaamaton, niin kauan kuin se on tarkoituksenmukaista. (Ministry of Justice 2020, 13-15.)

Lienee ilmeistä, että seksuaalirikollisten kanssa työskentelevä henkilöstö kohtaa työssään haasteita, jotka ovat muunlaisissa kuntoutusympäristössä verrattain harvinaisia. Tästä huolimatta - tai kenties juuri siksi - osa seksuaalirikollisten kanssa työskentelevistä ammattilaisista kokee työn merkityksellisenä ja palkitsevana. (Prescott 2015, 11.) Myös tutkimukset osoittavat, että seri-vankien kanssa säännöllisesti työskentelevällä henkilökunnalla suhtautuminen seksuaalirikollisiin on usein suopeampi kuin heillä, jotka eivät työskentele seri-vankien kanssa (Lea, Auburn & Kibblewhite 1999.)

4.2 Mitä osaaminen on?

Yksilön osaaminen muodostuu kärjistäen kahdesta eri osa-alueesta, jotka ovat tehtävässä tarvittava *tieto ja taito*. Pääsääntöisesti tieto tai taito eivät siis yksinään vielä tuota hyvää työsuoritusta vaan optimaalisen tuloksen saavuttamiseksi vaaditaan molempia. Tiedon soveltaminen suoritukseksi vaatii taitoa - kaiken alkulähdettä motivaatiota unohtamatta. Tietoa pidetään melko vaikeasti määriteltävänä käsitteenä. Tietoa voidaan käyttää puhuttaessa monesta eri asiasta, kuten vaikka kokemuksesta, taidoista ja viisaudesta. Tiedon määrittely on hyvin riippuvainen asiayhteydestä. Tieto syntyy ihmisissä ajattelemalla ja kokemusten kautta. Tiedon keräämiseen vaikuttavat yksilön omat arvot ja uskomukset (Sydänmaanlakka 2000, 178-179; Viitala 2005, 126.) Kokemusperäinen tieto on peräisin ihmisen omista kokemuksista ja aiemmin eletystä elämästä. Aina tätä ei osata arvostaa ja edes huomata. Tekemällä oppimista pidetään tehokkaana oppimisen muotona, varsinkin kun saa työskennellä itseään kokeneemman ja pätevämmän seurassa. Kun saat työskennellä yhdessä tällaisen henkilön kanssa, siirtyy opetettavan opin mukana paljon ei-sanallista tietoa, mikä voi olla arvokasta (Halinen, Hotulainen, Kauppinen, Nilivaara, Raami & Vainikainen 2016, 145-155.)

Taidollinen osaaminen tarkoittaa toiminnallista kykyä, joka liittyy osaamiseen. Osaaminen itsessään on henkinen valmius, joka mahdollistaa tietynlaisen käyttäytymisen, ja tämä käyttäytyminen ilmenee erilaisina taitoina (Hanhinen 2010, 63 Kegan 2001, 192 mukaan). Websterin sanakirjan mukaan taidoilla tarkoitetaan yksilön kykyä soveltaa tietoa tehokkaasti ja sujuvasti tiettyjen tehtävien suorittamisessa (Hanhinen 2010, 63 Wyld & Partridge 1970 mukaan).

Taidot ovat osa yksilön kognitiivista kyvykkyyttä ja liittyvät erityisesti käytännön tietoon, eli siihen, kuinka suorittaa tiettyjä tehtäviä. Pelkkä tieto ei riitä ilman taitoa sen soveltamiseen. Kaikki taidot edellyttävät aina jonkin verran tietoa. Yleisesti ottaen taidot ovat käytännön osaamista, sääntöjen ja menetelmien hallintaa sekä tiedon soveltamista konkreettisiin tai abstrakteihin kohteisiin (Hanhinen 2010, 64 Sveiby 1997; Raivola & Vuorensyrjä 1998 mukaan). Verrattuna pelkkään tietoon, käytännön taitoihin liittyvä tieto on usein automaattista eikä vaadi tietoista ajattelua.

Käytännön tieto siis ilmenee erilaisina taitoina. Se ei ole pelkästään sanallista, vaan opitaan tekemisen kautta. Voidaan ajatella, että taidot osoittavat, mitä on opittu käytännössä (Hanhinen 2010, 64 Singer 1980, 29; Gustafsson & Undheim 1996, 226 mukaan). On myös tutkittu, etteivät taidot synny itsestään tai suoraan opetuksen tuloksena, vaan ne kehittyvät oppijan oman pohdinnan ja harjoittelun myötä (Hanhinen 2010, 64).

Toiminnallisten taitojen perustana ovat motoriset tai psykomotoriset taidot. Ne ovat joko karkea- tai hienomotorisia ja liittyvät liikkeen hallintaan (Hanhinen 2010, 64 Singer 1980, 13 mukaan). Kaikki motoriset taidot perustuvat myös kognitiivisiin kykyihin, ja niihin kuuluu esimerkiksi käsien käyttö, silmän ja käden tai jalan yhteistyö sekä liikkeen koordinointi. Työelämässä vaadittavat motoriset taidot, kuten käsityötaidot, ovat opittavia ja tahdonalaisia liikkeitä, jotka vaativat sekä fyysistä että kognitiivista hallintaa. Määrätietoinen ja tarkoituksenmukainen käyttäytyminen työelämässä on seurausta kognitiivisten, motoristen ja tunnepohjaisten taitojen yhteistoiminnasta (Hanhinen 2010, 64 Harrow 1972, 6-31 mukaan).

Ammattikohtaiset taidot tarkoittavat kykyä suoriutua työtehtävistä, jotka ovat tärkeitä tiettyissä ammateissa. Näihin taitoihin kuuluu esimerkiksi työvälineiden ja koneiden käyttö. Ammattikohtaisia taitoja kutsutaan myös tuotanto-osaamiseksi (Hanhinen 2010, 64 Ruohotie 2005b, 37-38 mukaan). Työssä on usein paljon erityistaitoja, jotka perustuvat alan vaatimuksiin, kuten hitsaustaito tai kirjanpitoaito. Nämä taidot kehittyvät käytännön kokemuksen myötä ja vaativat vahvaa teoreettista osaamista sekä kykyä soveltaa tietoa käytännössä. (Hanhinen 2010, 64.)

Yleiset taidot eli työelämävalmiudet ja asenteet ovat tärkeitä monissa ammateissa. Stasz (1998) jakaa nämä taidot kahteen pääryhmään: 1) perustaidot, kuten lukutaito, laskutaito ja ajattelukyky sekä 2) työssä tarvittavat asenteet, kuten vastuullisuus ja yhteistyökyky. Näitä taitoja tarvitaan erityisesti ongelmanratkaisussa, ihmissuhteissa ja työprosessien hallinnassa

(Hanhinen 2010, 65 Ruohotie 2004, 32; Ruohotie 2005, 37-38 mukaan). Tiedon ja taidon lisäksi yksilön osaamiseen siis vaikuttavat esimerkiksi hänen, asenteensa, kokemuksensa ja kontaktiverkostonsa. Yksilön osaaminen voidaan yleisemmin nähdä kyynä ja haluna suoriutua hyvin tietyssä tehtävässä (Sydänmaanlakka 2000, 138.)

4.3 Osaaminen työelämässä

Työelämäosaamisen kontekstissa vastuu organisaation tarvitseman osaamisen kehittämisestä ja ylläpitämisestä on kaikki organisaatiossa työskentelevillä henkilöillä. Jokainen vastaa oman ammattitaitonsa kehittymisestä ja ajan tasalla pitämisestä. Esimiehet vastaavat siitä, että heidän johtamissaan yksiköissä tämä on mahdollista ja heidän tehtävänään on siltä osin huolehtia henkilöstönsä osaamisesta (Viiala 2005, 23.) Mikä mahdollistaa oppimisen, jotta osaamisen taso paranee? Vallitsevalla ympäristöllä ja vuorovaikutuksella muiden kanssa on suuri merkitys. Kun esimies/perehdyttäjä osoittaa kunnioitusta ja kiinnostusta työntekijän ajattelua kohtaan, luo se perustan myönteiselle vuorovaikutukselle. Toimiva vuorovaikutus helpottaa yhdessä työskentelyä ja tekee siitä mielekästä. Yhdessä tekeminen luo tilaisuuksia kysymiselle ja kuuntelemiselle ja antaa työntekijälle tilaa esittää myös omia näkemyksiään (Halinen ym. 2016, 187.)

Tiedot ja taidot yksin eivät tuota taitavaa työsuoritusta, ellei osajalla ole motivaatiota suunnata osaamistaan tekemiseen. Motivaatio on kuitenkin yhteydessä myös ihmisen hyvinvointiin ja hänen kokemukseensa yhteisön jäsenenä. Organisaation tarvitsema osaaminen edellyttää osaamisen tehokasta kerryttämistä ja jakamista yhteisötasolla. Sitoutumisen ja luottamuksen täytyy syntyä siis ennen muuta organisaatiossa työskentelevien ihmisten kesken, jotta he haluavat jakaa, yhdistää ja kehittää yhteistä osaamistaan. (Viiala 2005, 105.) Työtehtävien edellyttämistä valmiuksista puhuttaessa käytetään termiä ammattitaito, jolla on perinteisesti viitattu pitkälle edistyneen osaajan varmaan ja taitavaan työskentelyyn. Mistä tämä ammattitaito koostuu? Se koostuu useasta eri kerroksesta, eri osaamisen taidosta. Rakentumista voidaan havainnollistaa niin kutsutun osaamispyramidin avulla. Pyramidin kerrokset edustavat kukin erityyppisiä osaamisen osa-alueita. Alimmalla tasolla on persoonalliset valmiudet (paineensietokyky, positiivisuus, henkinen joustavuus ja itseluottamus). Seuraavalla tasolla on luovuus ja ongelmanratkaisukyky. Kolmas taso koostuu sosiaalisista taidoista. Neljäs taso koostuu organisaatio-osaamisesta. Viiden ja ylin taso koostuu oman ammattialan osaamisesta. (Viiala 2005, 113, 116.)

Vankeinhoitotyö on laadultaan sellaista, joissa edellisen kappaleen tasoista kolmen ensimmäistä (persoonalliset valmiudet, luovuus ja paineensietokyky sekä sosiaaliset taidot) luovat perusedellytyksen tehtävässä onnistumiselle. Organisaatio-osaaminen, eli käytännössä organisaation toiminnan ja toimintaperiaatteiden tunteminen on sekin tärkeää, mutta se usein karttuu itsestään ajan myötä. Viidennen tason ammattialan osaaminen voi valvontatyössäkin vaihdella, osin laitoksen ja osin osaston mukaan peruskoulutuksen luodessa pohjan muulle

ammattiosaamiselle. Seri-vankien kanssa tehtävässä työssä erityistä ammattialan osaamista voi kerryttää esimerkiksi erilaisilla, seksuaalirikollisiin ja/tai -rikoksiin liittyvillä koulutuksilla, joiden omaksumisella voi olla huomattavaa merkitystä paitsi vankeinhoitotyön vaikuttavuuden lisäämisessä myös oman työhyvinvoinnin turvaamisessa.

4.4 Sosiaaliset ja vuorovaikutustaidot vankeinhoitotyössä

Vankilat ovat olleet jo pitkään täynnä (Kauta 2024) ja uudistuneen seksuaalirikoslain (Valtioneuvosto 2022) myötä täyttöaste tulee vain kasvamaan tulevina vuosina. Täyttöasteen ollessa korkea mahdollisuus sijoittaa vankeja heille optimaalisimpiin laitoksiin kaventuu ja esimerkiksi seri-vankeja löytynee tälläkin hetkellä lähes jokaisesta Suomen vankilasta. Vankiloiden henkilökuntaa tämä kehitys haastaa paitsi turvallisuusnäkökulmasta myös siitä, että jokaisen työntekijän on nyt ja erityisesti tulevaisuudessa kyettävä orientoimaan itsensä työskentelyyn myös seksuaalirikosten tekijöiden kanssa riippumatta henkilökohtaisista moraalisesta paheksunnan, tai muista tuntemuksistaan. Sekä seri- että muidenkin vankien määrän kasvu vankiloissa siis nostaa keskiöön paitsi ammattimaisen käytöksen vaatimuksen, myös sosiaaliset vuorovaikutustaidot, joiden kohdalla *keskinkertainen* ei enää riitä.

Miksi vankien kanssa tehtävässä työssä tarvitaan jopa tavallista kehittyneempiä sosiaalisia ja vuorovaikutustaitoja? Vastausta voidaan etsiä esimerkiksi Libermanin, DeRisin ja Mueserin (1989) tutkimuksesta siitä, mistä sosiaalisten *taitojen* puute johtuu. Kolme, tutkimuksessa tärkeimmäksi nousutta selitystä ilmiölle olivat:

1. riittämätön sosiaalisten taitojen opetus ja roolimallien puute
2. psykologiset ongelmat, jotka haittaavat tai estävät sosiaalisten taitojen oppimista, kuten masennus, sosiaalinen ahdistus, alkoholismi ja skitsofrenia.
3. ympäristön stressitekijät: traumaattiset ja stressiä tuottavat kokemukset elämässä, jotka aiheuttavat vetäytymistä ihmissuhteista. (Kauppila 2005 131, Liberman, DeRisi & Mueser 129 mukaan.)

Kohdan 1. *roolimallien puute* (sosiaalisesti yleisesti hyväksytyssä ja/tai toivotussa käytöksessä) alleviivaa käänteisesti sitä merkitystä, joka vankeinhoidossa työskentelevän henkilökunnan omilla sosiaalisilla ja vuorovaikutustaidoilla on, koska sosiaalisen oppimisen tehokkaimpana menetelmänä pidetään juuri mallintamista (Kauppila 2005, 147). Vuonna 2023 julkaistun vankiväestötutkimuksen (Rautanen, Harald, Tyni 10-11) mukaan vankien keskuudessa on muuta väestöä enemmän muun muassa päihde- ja mielenterveysongelmia, väkivallan kokemuksia ja traumaattisia stressioireita, kielellistä heikkoutta sekä aleksitymiä, eli kyvyttömyyttä kokea ja tunnistaa tunteita. Näiden tulosten ja kohtien 2. ja 3. sisällön välinen yhteys näyttää melko ilmeiseltä.

Sekä Libermanin, DeRisin ja Mueserin tutkimusten, että vankiväestötutkimuksen tuloksia tarkastelemalla lienee mahdollista tehdä johtopäätös, että useilla vangeilla on ainakin jonkinasteisia haasteita myös sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutuksen kentällä. Nämä seikat paitsi haastava valvonta-, kuntoutus- ja hoitotahoja monitahoisesti myös antavat melko selkeän selityksen sille, *miksi* sosiaaliset ja vuorovaikutuksen taidot sekä niiden kehittäminen ovat ehdottoman tärkeässä roolissa vaikuttavassa vankeinhoitotyössä. Tämän lisäksi myös laajemmat tutkimukset ovat antaneet osviittaa, että vankilan henkilökunnan vuorovaikutus: heidän osoittamansa kiinnostus vankeja ja heidän hyvinvointiaan kohtaan, korreloi vankien tyytyväisyyden kokemukseen vankeusaikana. Esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoilla, kuten kuntoutushenkilöstöllä tai seurakunnan työntekijöillä, ei ole havaittu samanlaista vaikutusta vankien tyytyväisyyteen. (Kainulainen 2021, 50-51.)

Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan yleisesti sosiaalisesti hyväksytyä, opittua käyttäytymistä, joka on edellytys rakentavaan vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Sosiaalisten taitojen omaksuminen ja niiden noudattaminen tuottaa yleensä positiivisia tai neutraaleja tuloksia ja auttaa välttämään negatiivisia seurauksia. *Vuorovaikutustaidot* ovat osa sosiaalisia taitoja. (Kauppila 2005, 125.)

Sosiaalinen vuorovaikutus tarkoittaa ihmisten välistä toimintaa erilaisissa ympäristöissä ja se toimii ikään kuin yläkäsitteenä muun muassa sosiaalisille suhteille ja sosiaalisille taidoille. Sosiaaliset vuorovaikutustaidot käsittävät laajan skaalan erilaisia tiedollisia, sosiokognitiivisia taitoja, jotka liittyvät sosiaalisten tilanteiden tiedolliseen hallintaan. (Kauppila 2005, 19.)

Ihmiset ovat vuorovaikutustaidoiltaan erilaisia ja lähtökohdat sosiaaliseen kyvykkyyteen ovat osin synnynnäisiä. Sosiaalisia vuorovaikutustaitoja on kuitenkin mahdollista opetella ja kehittää, ja onkin katsottu, että suurin osa näistä taidoista on opittuja. Vuorovaikutustaitoja ovat muun muassa:

- Kommunikointi- ja viestintätaidot. Kuinka ilmaisemme omia tuntemuksiamme, halujamme, pyrkimyksiämme ja tunteita.
- Sosiaalinen havaitseminen ja herkkyys. Sanattomien viestien havaitseminen ympäristöstä on riippuvainen sosiaalisesti herkkyydestämme = kyky ”lukea” toisia ihmisiä
- Sosiaalinen kyvykkyys. Laaja skaala vuorovaikutuksen taitoja, jotka kertovat taidoistamme tulla toimeen toisten ihmisten kanssa. Esim. ryhmätyötaidot, yhteistyökyky.
- Empatia. Toisen ihmisen ymmärtämistä ja kykyä asettua tunnetasolla toisen asemaan.

(Kauppila 2005, 22-24.)

Vuorovaikutukseen asiakastyössä kuuluu samanlaisia vuorovaikutuksen ilmiöitä, kuin yleensäkin ihmisten kohtaamiseen - yksittäiset tekemiset tai sanomiset eivät ole avainasemassa, vaan keskiöön nousee asenne, jolla toisen ihmisen kohtaamme (Mönkkönen 2018, 17).

4.5 Kieli- ja kulttuuriosaaminen

Miksi kieli ja kulttuuri osaamista vaaditaan seksuaalirikollisten kanssa työskennellessä? Valtioneuvoston vuonna 2021 tekemän selvityksen mukaan ulkomaalaiset ovat yliedustettuina seksuaalirikoksissa. On väestöryhmiä, joihin kuuluvilla henkilöillä on suurempi riski syyllistyä seksuaalirikoksiin. Selvitys kuitenkin osoitti, että toisen polven maahanmuuttajilla, eli henkilöillä, jotka ovat ulkomaalaistaustaisia, mutta syntyneet Suomessa seksuaalirikollisuus on harvinaista. (Valtioneuvoston selvitys 2021:56.)

Työelämässä on nykyisin paljon muutoksia ja ne asettavat työntekijöille haasteita ja vaatimuksia. Työelämässä kieli- ja viestintätaidot ovat kiinteä osa ammattitaitoa. Sen takia olisi tärkeää kiinnittää huomiota työelämässä tarvittavaan kielitaitoon, jotta työyhteisössä olisi kielitaitoista ja osaavaa työvoimaa. Kielitaito on tärkeää kaikilla aloilla ja työtehtävästä riippumatta tarvitaan kyky viestiä. Kieli- ja viestintätaitojen tärkeyttä onkin tehtävä näkyvämmäksi työpaikoilla. Työtehtävää suorittaessa tulisi viestiä ymmärrettävästi ja tilanteen mukaisesti ymmärrettävästi työturvallisuus huomioiden ja oma oikeusturva mielessä pitäen. Työpaikoilla johdon tulisi määrittää kielitaidon osaamistarpeet ja tunnistaa jo olemassa oleva kielitaitovaranto tarkasti. Näin uusiin osaamistarpeisiin voitaisiin reagoida hyvinkin nopeasti. Tärkeässä asemassa on kielitaidon joustavuus, sekä työntekijöiden kyky arvioida omien taitojensa riittävyys suhteessa työtehtävän sujuvuuden kannalta oleellisiin vaatimuksiin. (Kieliverkosto 2011.)

Hallintolaissa käsitellään hyvän hallinnon periaatteita. Yksi näistä periaatteista on neuvonta. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että viranomaisen, jota hallintolaki koskettaa, tulee toimivaltansa rajoissa antaa asiakkailleen tarpeen mukaan hallinto asian hoitamiseen liittyvää neuvontaa. Virkamiehen on myös vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin. Kaikki asiat eivät kuulu kuitenkaan viranomaisen toimivaltaan ja tällöin tulee asiakas osata ohjata toimivaltaisen viranomaisen neuvottavaksi. (HL, 2luku, 8§.) Rikosseuraamuslaitoksen julkaisemassa yhdenvertaisuus raportissa kerrottiin, että henkilökunta kaipaa lisäkoulutusta eri kulttuureista ja vähemmistöistä toivottiin järjestettävän säännöllisesti, sillä aina tulee vastaan uusia asioita ja henkilökuntakin vaihtuu. Erityisesti muslimitaustaisista toivottiin lisäkoulutusta. (Knuuti, Rissanen 2018, 23.)

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) velvoittaa viranomaista laatimaan yhdenvertaisuussuunnitelman ja seuraamaan yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden toteutumista omalla vastuualueellaan, kun taas Hallintolain luvussa 5 määritellään tulkitsemisesta, sekä kääntämisestä. Viranomaisen on järjestettävä tulkkausta/käännöspalvelua tilanteissa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, kun romani, viittomakieltä käyttävä tai muuta kieltä käyttävä ei osaa viranomaiskieliä; suomea tai ruotsia. Asia tulkitaan tai käännetään sellaiselle kielelle, jota asianomaisen voidaan todeta osaavan riittävän hyvin asian laatuun nähden. Viranomaisen voi

huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä muissakin tilanteissa asian selvittämiseksi tai asianomaisen oikeuksien turvaamiseksi. (HL, 5luku, 26§.)

Kielilaissa määritellään henkilön oikeus tulkkauspalveluihin, kun asioidaan viranomaisen kanssa. Jos henkilöllä on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltään, mutta viranomaisen kieli tai asian käsittelykieli on toinen, viranomaisen tulee järjestää maksuton tulkkaus. (KL 3luku 18§ 1mom.) Lain tarkoituksena on varmistaa, että jokaisella on oikeus asialliseen ja tasapuoliseen hallintoon riippumatta siitä, mitä kieltä hän käyttää. Kielellisten oikeuksien tulisi toteutua automaattisesti, ilman että yksilön tarvitsee erikseen vaatia niitä. Viranomaiset voivat halutesaan tarjota kielellisesti vielä parempaa palvelua kuin mitä laki minimissään edellyttää. (KL 1luku 2§.)

Rikosseuraamuslaitoksen julkaiseman raportissa kerrotaan yhdenvartaisuuden toteuttamisesta rikosseuraamuslaitoksessa. Vuonna 2017 tehdyn tutkimuksen mukaan kielitaidon puute voi aiheuttaa monenlaisia ongelmia. Se voi esimerkiksi estää vankeja osallistumasta toimintaan tai altistaa heidät muiden vankien vaikutusyrityksille. Yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa asiointia ja yhteistyötä arjessa. Lisäksi tulkkauspalveluiden käyttö saatetaan kokea hitaaksi ja kömpelöksi ratkaisuksi. (Knuuti, Rissanen 2018, 9.) Edellä mainitussa tutkimuksessa haastatettiin 12 eri vankilan henkilökuntaa ja eroja tulkkauspalveluiden käytössä on jonkin verran. Vastauksista ilmeni, että ammattitulkkin sijaan tulkkauspalvelussa käytettiin apuna toisia vankeja tai henkilökuntaa. Ainostaan kolmessa vankilassa henkilökuntaa ei käytetty lainkaan tulkkinäinä asioissa. Toista vankia käytettiin tulkkinäinä virallisissa asioissa hieman yli puolessa vankiloista. Tulkkinäinä käytettiin joitakin kertoja kuussa. Osassa vankiloista toista vankia saatettiin käyttää tulkkinäinä epämuodollisissa asioissa, mutta ei virallisissa. Yhdessä vankilassa tuotiin esille, ettei toista asiakasta käytetä tulkkinäinä ollenkaan virallisissa, henkilökohtaisissa tai terveyteen liittyvissä asioissa hoitaessa. (Knuuti, Rissanen 2018, 11-12.)

4.6 Osaaminen seri-vankien kanssa tehtävässä työssä

Seri-vankien kanssa työskentelystä arkipäiväisessä vankeinhoitotyössä löytyy toistaiseksi melko vähän tutkittua tietoa Suomesta. Monet suomalaisista artikkeleista liittyvät tavalla tai toisella johonkin ulkomailla tehtyyn tutkimukseen ja realistista kuvaa suomalaisesta seri-vankityöstä on näin ollen hankalaa muodostaa. Lisäksi ulkomaiset tutkimukset erityisesti seri-vankien kanssa työskentelystä nojaavat pitkälti vaikutuksiin, joita seksuaalirikollisten kanssa työskentelyllä voi olla työntekijöiden hyvinvointiin ja niitä lukiessa ei voi välttyä ajatukselta, että sekä vanki- että vanginvartija-aines meillä ja muualla saattaa poiketa jonkin verran toisistaan.

Seri-vankien kanssa työskentelystä on kuitenkin löydettävissä joitain yleistettävissä olevia sääntöjä, jotka tietysti osin jakavat yhteistä maaperää työskentelystä mistä vain rikoksesta tuomitun kanssa. Henkilökohtaiset rajat on kaikessa vankityössä pidettävä tiukasti mielessä: ei keskustella henkilökohtaisista asioista tai kerrota esimerkiksi omista seksuaalisista näkemyksistäsi,

sillä rikoksenteelijät voivat käyttää tätä omien asenteidensa vahvistamiseen tai valvonta henkilöstön rajoja koetellakseen. Luottamuksen rakentaminen vuorovaikutuksessa sen sijaan on tärkeää: vilpittömän tuen rikoksenteelijöiden tilanteessa on arvokasta, kunhan se pysyy roolin asettamissa rajoissa. Kumpi toimii paremmin: tuomitseminen vai kannustaminen? Seksuaalirikollisia tulisi kohdella yksilöinä yleisesti voimassa olevien mielipiteiden sijaan. Seksuaalirikosten taustalla voi olla monia teorioita ja syitä, rikoksenteelijät ja heidän tekonsa taustat ovat monimutkaisia. Saatavilla on hoitoja, jotka kohdistuvat eri riskitasoihin ja tarpeisiin sekä vankilassa että yhteisössä. Valvontahenkilöstön on kannustettava vankeja hoitoon hakeutumiseen. (Prison fellowship, Volunteers working with sexual offenders 2014, 15-16.)

Vuorovaikutuksellisen ja itsetuntemukseen liittyvän osaamisen lisäksi seri-vankien kanssa työskentelyssä eduksi on ohjelmatyöosaaminen, johon esimerkiksi Rikosseuraamuslaitos järjestää koulutusta vuosittain. Seksuaalirikollisille suunnatut kuntoutusohjelmat ovat keskeinen osa rikosseuraamusjärjestelmää, ja niiden kehittäminen ja laajentaminen on tärkeää rikosten uusimisen vähentämiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden lisäämiseksi.

Seksuaalirikollisten uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi on kehitetty erityisiä kuntoutusohjelmia, joista Suomessa merkittäviä ovat olleet STOP- ja STEP-ohjelmat sekä matalamman uusimiskäytön seksuaalirikollisille suunnattu Uusi Suunta. Nämä ohjelmat pyrkivät vähentämään rikosten uusimista tarjoamalla osallistujille työkaluja ja valmiuksia rikoksettomaan elämään.

STOP-ohjelma (Sex Offender Treatment Program) otettiin Suomessa käyttöön vuonna 1999, ja sitä on toteutettu erityisesti Riihimäen vankilassa vuodesta 2007 lähtien. Ohjelma on suunnattu seksuaalirikoksista tuomituille, joilla on vähintään keskisuuri riski uusia rikoksensa ja joilla on tuomiota jäljellä vähintään kahdeksan kuukautta. (Leponiemi 2018.) Ohjelma perustuu kognitiivis-behavioraalisiin menetelmiin ja sisältää ryhmäterapiaa, jossa 7-8 osallistujaa työskentelee kahden ohjaajan johdolla. Tavoitteena on auttaa osallistujia tunnistamaan ja muuttamaan rikolliseen käyttäytymiseen johtavia ajatus- ja toimintamalleja ja näin ollen madaltaa uusimiskäytön riskiä. (Oikeusministeriö 2009, 37-38.)

STOP-ohjelman kokemusten pohjalta on kehitetty STEP-ohjelma (Sexual Treatment Encourages Progress), joka otettiin käyttöön vuonna 2018. STEP-ohjelma noudattaa niin kutsuttua hyvän elämän mallia (Good Lives Model, GLM), joka korostaa yksilön vahvuuksia ja pyrkii auttamaan osallistujia rakentamaan mielekästä ja tasapainoista elämää ilman rikoksia. Ryhmämuotoista STEP-ohjelmaa toteutetaan toistaiseksi ainoastaan Riihimäen vankilassa. Ryhmässä on yleensä 6-8 osallistujaa, ja ohjelmaa ohjaa koulutettu ohjaajatiimi. Ohjelman kesto on noin 7-8 kuukautta, ja se sisältää ryhmäkeskusteluja, käyttäytymisharjoituksia ja psykoedukaatiota. Ohjelmassa painotetaan yksilön vahvuuksia ja pyritään luomaan osallistujille uudenlaisia, ei-rikosmyönteisiä ajatusmalleja ja toimintatapoja. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

STEP-ohjelman rinnalla on käytössä myös Uusi suunta -ohjelma, joka on suunnattu matalan uusimisriskin omaaville seksuaalirikoksista tuomituille. Tämä yksilöohjelma perustuu positiiviseen psykologiaan ja kognitiivis-behavioraalisiin menetelmiin. Ohjelman tarkoituksena on lisätä osallistujien valmiuksia mielekkääseen ja tasapainoiseen elämään tavoilla, joista ei ole haittaa muille eikä itselle. (Nurminen 2023.)

Seksuaalirikollisten kuntoutusohjelmat, kuten STOP, STEP ja Uusi suunta, ovat tärkeitä rikosten uusimisen ehkäisemisessä ja yhteiskunnan turvallisuuden parantamisessa, ja henkilökunnan osaamisen varmistaminen on tärkeää nyt ja tulevaisuudessa. Ohjelmat tarjoavat osallistujille mahdollisuuden käsitellä rikollista käyttäytymistään, oppia uusia toimintamalleja ja rakentaa rikoksetonta tulevaisuutta ja toisaalta ohjelmien vetäjille mahdollisuuden kerryttää osaamista paitsi koulutuksissa, myös ohjelmien vetämisen aikana.

Ohjelmat - niin osallistuminen ja niiden vetäminen - tuottavat sisältöä niin vankien kuin vankeinhoitohenkilöidenkin elämiin. Se, että ohjelmatyö tuottaa päiviin sisältöä ei kuitenkaan ole vielä tae sen vaikuttavuudesta. Seuraavassa aluvuussa esitellään lyhyesti vaikuttavaa vankeinhoitotyötä, vaikuttavuuden mittaamista ja sitä, miksi sen mittaaminen voi haastavaa.

4.7 Vaikuttava vankeinhoitotyö

Vankeinhoitotyön vaikuttavuutta on yleisimmin mitattu sillä, minkälaisia vaikutuksia kuntoutuksella erilaisine ohjelmineen on yksilöiden uusintarikollisuuteen. Suomalaisen vankeinhoidon vaikuttavuutta väitöskirjassaan tutkinut Sasu Tyni on tutkimustensa pohjalta esittänyt, että esimerkiksi ohjelmatyö ei lopulta tee *tilastollisesti merkittävää* eroa ohjelmiin osallistuneiden ja osallistumattomien välille uusintarikollisuuden kontekstissa (2015, 90-94). Yksi syy siihen, miksi ohjelmien myönteisiä vaikutuksia ei pystytä Suomessa luotettavasti näyttämään toteen, on aineistojen suppeus. Esimerkiksi STOP-ohjelman vaikuttavuustutkimuksessa seksuaalirikollisten jo lähtökohtaisesti matalahko uusimisriski yhdistettynä pieneen tutkimuskokoon oli vaikuttanut siihen, että itsessään myönteiset tulokset eivät olleet tilastollisesti merkitseviä. Tyni kuitenkin toteaa kirjassaan, että lopulta jo yhden vangin ajatteluun vaikuttaminen ja sitä kautta hänen tulevien rikostensa estäminen puoltaa sitä ajatusta, että ohjelmatyötä tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa (2015, 108).

Vaikka lähtökohtaisesti kaiken vaikuttavuuden tulee perustua empiiriseen tutkimusnäyttöön ja tässä tapauksessa juuri uusimisrikollisuuden määrään, ei etenkään päivittäisessä vankeinhoitotyössä voida ohittaa niitä positiivisia - ei mitattavia - vaikutuksia, joita työmenetelmillä, -tavoilla ja ohjelmilla voi olla vankeihin. Tehdyn työn vaikutukset voivat olla esimerkiksi ajallisesti hitaita, tapahtua välillisesti tai olla vaikeasti näytettävissä toteen. Joidenkin vankien kohdalla voidaan esimerkiksi arvioida, että tarvetta erillisille interventioille (esimerkiksi ohjelmatyö) rikollisuuden vähentämiseksi ei ole ja yksin vankeusrangaistus riittää ajamaan tämän asian. (Tyni 2015, 109.) Esimerkiksi tällaisessa tapauksessa vankeusrangaistuksen aikana tapahtuneet

kohtaamiset ja päivittäinen vuorovaikutus valvontahenkilökunnan kanssa nousevat keskiöön. Parhaimmillaan valvontahenkilökunnan suhtautuminen ja kohtaamiskyky voivat vahvistaa vangin itseluottamusta ja pystyvyyden kokemusta (Kainulainen 2021, 50-51), millä voi osaltaan olla vaikutusta yksilön tulevaan rikollisuuden määrään ja näin ollen laadukkaana perustyön vaikuttavuutta ei voida poissulkea.

5 Tutkimusasetelma

Opinnäytetyön tutkimusasetelma luvussa avataan suunnitelmaa ja rakennetta, jonka mukaan opinnäytetyömme toteutettiin. Käsitelme tutkimustavoitteet ja -kysymykset ja esitelemme, mihin kysymyksiin opinnäytetyömme pyrki vastaamaan, kuinka se toteutettiin, mitä tutkimusmenetelmiä käytettiin ja missä aikataulussa ja järjestyksessä eri vaiheet opinnäytetyössä toteutettiin. Luvussa esitelemme myös, keitä opinnäytetyössä tutkittiin ja kuinka heidät valittiin osaksi opinnäytetyön kyselyä. Lisäksi kerromme, kuinka aineisto kerättiin ja kuinka se käsiteltiin. Opinnäytetyössä on tärkeitä elementtejä ovat myös luotettavuus ja eettisyys ja myös näitä aiheita avaamme tässä luvussa tarkemmin.

Tämän opinnäytetyön tutkimusasetelma perustui määrällisen ja laadullisen tutkimusmenetelmän yhdistelmään, jossa tavoitteena oli kartoittaa valvontahenkilökunnan tietopohjaa ja osaamiskäsityksiä vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä Seri-vankien kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada kokonaisvaltainen käsitys valvontahenkilökunnan tiedoista, taidoista ja kokemuksista sekä selvittää, millaisia osaamistarpeita ja kehityskohteita työssä ilmenee. Opinnäytetyössä keskityttiin sekä nykytilan kuvaamiseen että uusien näkökulmien löytämiseen vankeinhoidon vaikuttavuuteen ja osaamisen kehittämiseen liittyen. Tarkoituksena oli selvittää, millaista tietoa ja menetelmiä valvontahenkilökunta käyttää työssään sekä millaisia lisäresursseja tai koulutusta he kokevat tarvitsevansa. Tavoitteemme oli, että Seri-hankeen kolmas osaprojekti; Henkilöstön osaamisen kehittäminen ja koulutus- hyöty opinnäytetyömme tuloksista.

Opinnäytetyön empiirinen osuus toteutettiin kyselytutkimuksena, joka sisältää sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Kyselylomake mahdollisti kattavan tiedonkeruun eri osa-alueista, kuten vaikuttavan vankeinhoidon käytännöistä, tiedollisesta ja taidollisesta osaamisesta, erityisosaamisen vaatimuksista sekä osaamiseen vaikuttavista tekijöistä. Laadullinen aineisto tuki määrällistä analyysiä, tarjoten syvempää ymmärrystä vastaajien kokemuksista ja näkemyksistä.

Opinnäytetyön kohderyhmänä oli Rikosseuraamuslaitoksen Seri-osastojen valvontahenkilökunta, joka työskentelee seksuaalirikoksista tuomittujen vankien kanssa. Kysely toteutettiin anonymisti Webropol-järjestelmän avulla, ja vastaukset analysoitiin yhdistämällä määrällisiä ja laadullisia menetelmiä. Valitsemamme tutkimusasetelma mahdollisti monipuolisen ja

kattavan tarkastelun tutkimuskysymyksiin liittyen sekä tarjosi aineksia vankeinhoidon kehittämiseen ja valvontahenkilökunnan osaamisen vahvistamiseen.

5.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää valvontahenkilökunnan tiedon ja osaamisen tasoa vaikuttavassa vankeinhoitotyössä seri-vankien kanssa sekä tarkastella, miten heidän osaamistaan voitaisiin kehittää. Erityisesti opinnäytetyössämme keskityimme siihen, miten valvontahenkilökunta soveltaa vaikuttavan vankeinhoidon periaatteita käytännön työssään ja millaista erityisosaamista seri-vankien kanssa työskentely vaatii. Lisäksi opinnäytetyö pyrki kartoittamaan Rikosseuraamuslaitoksen nykyisiä ja mahdollisia tulevia keinoja osaamisen kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Kyselyllä pyrittiin saamaan kattava kuva valvontahenkilökunnan tiedoista, osaamisesta, koulutustarpeista ja työssä kehittymisen edellytyksistä.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaista tietoa valvontahenkilökunnalla on vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä ja millä tavalla tietoa sovelletaan käytännön vankeinhoitotyössä seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa?
2. Millaista erityisosaamista seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa työskentely vaatii ja millä tavalla Rikosseuraamuslaitos vastaa tai sen pitäisi vastata osaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä: Millaista tietoa valvontahenkilökunnalla on vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä ja millä tavalla tietoa sovelletaan käytännön vankeinhoitotyössä seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa? haettiin ymmärrystä siitä, kuinka hyvin valvontahenkilökunta tuntee vaikuttavan vankeinhoidon keskeiset periaatteet ja menetelmät sekä miten niitä hyödynnetään käytännön työssä seri-vankien kanssa. Tarkastelimme esimerkiksi vuorovaikutustaitojen, kulttuuriosaamisen ja riski-tarve-vastaavuus -mallin tuntemusta (RNR-menetelmä).

Toisella tutkimuskysymyksellä: Millaista erityisosaamista seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa työskentely vaatii ja millä tavalla Rikosseuraamuslaitos vastaa tai sen pitäisi vastata osaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon? pyrimme kartoittamaan, mitä valvontahenkilökunta kokee tärkeäksi osaamiseksi seri-vankien kanssa työskennellessä. Lisäksi tutkimme, miten he arvioivat nykyisen koulutuksen ja perehdytyksen riittävyttä ja millaisia kehittämistarpeita he näkevät. Opinnäytetyön tulosten avulla tarkoituksemme oli saada arvokasta tietoa valvontahenkilökunnan osaamisen nykytilasta ja kehittämistarpeista, mikä voisi osaltaan tukea koulutuksen ja perehdytyksen kehittämistä tarkoituksen mukaisemmaksi, jota seri-hanke voi halutessaan hyödyntää.

5.2 Tutkimuksen toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin käyttäen määrällisen ja laadullisen tutkimusmenetelmän yhdistelmää kyselylomakkeen avulla. Kyselytutkimus toteutettiin Webropol -kysely- ja raportointityökalulla. Kvantitatiivinen tutkimus, joka sisältää kvalitatiivista analyysiä. Ensisijainen aineistonkeruu ja analyysi perustuivat määrällisiin (kvantitatiivisiin) menetelmiin, mutta analyysissä hyödynnettiin myös laadullisia (kvalitatiivisia) elementtejä syvällisemmän ymmärryksen saamiseksi. Tutkimusmenetelmät täydensivät tutkimuksessa hyvin toisiaan, koska näin saadaan syvennettyä määrällisen tutkimuksen tulkintaa ja ymmärtämistä (Kananen 2008, 26).

Syksyllä 2024 opinnäytetyön toteuttaminen aloitettiin määrittelemällä tutkimuskysymykset eli tarkentamalla, mitä halusimme selvittää tämän opinnäytetyön avulla. Tämän jälkeen pohdimme, mikä tutkimusmenetelmä tuottaisi luotettavimmat ja yleistettävimmät tulokset, sekä määrittelimme otannan laajuuden. Opinnäytetyön kohderyhmänä olivat viiden eri vankilan valvontahenkilökunnan jäsenet, jotka työskentelevät seksuaalirikoksista tuomittujen vankien kanssa. Kysely suunnattiin Helsingin, Turun, Riihimäen, Mikkelin ja Pyhäselän vankiloiden valvontahenkilöstölle. Kyselyn toteuttamiseksi tarvitsimme yhteyshenkilöt jokaisesta vankilasta, sillä seri-osastoilla työskentelevien valvontahenkilökunnan jäsenten yhteystiedot eivät ole yleisesti saatavilla edes Rikosseuraamuslaitoksen sisällä. Seuraavassa vaiheessa aloimme rakentaa teoriapohjaa perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen. Käytimme teoriapohjan laadinnassa monipuolisesti eri lähteitä ja tutustuimme laajasti aikaisempiin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Näiden kautta saimme kattavan kuvan aiheesta ja löysimme uusia, kiinnostavia lähteitä syventämään opinnäytetyötämme. Saimme myös opinnäytetyön ohjaajalta paljon ideoita ja apua tietoperustan rakentamiseen. Marraskuussa 2024 oli suunnitelmaseminaari, jonka jälkeen työtä lähdettiin palautteen perusteella muokkaamaan vielä tarkemmin.

Päätimme toteuttaa opinnäytetyön kyselytutkimuksena, sillä sen avulla voitiin kerätä laaja aineisto ja kartoittaa valvontahenkilökunnan näkemyksiä systemaattisesti. Kyselyn laadintaan ja vastausten keräämiseen valitsimme Webropol-alustan. Laadimme kyselylomakkeen, joka sisälsi sekä taustamuuttujia että pääkysymyksiä. Kysely pohjaa oli hahmoteltu jo suunnittelu seminaaria varten, mutta lopullinen kysely valmistui joulukuun 2024 aikana. Kysymystyytit olivat sekä suljettuja että avoimia, ja ne mittasivat valvontahenkilökunnan tietoa, osaamista ja kehittämistarpeita. Tarkistimme yhdessä kyselylomakkeen varmistaaksemme, että kysymykset olivat selkeitä ja relevantteja. Julkaisimme kyselyn Webropolissa ja jaoimme sen sähköpostitse yhteyshenkilöille tammikuussa 2025. Seurasimme vastausaktiivisuutta ja huomasimme, että aluksi vastauksia ei kertynyt odotetusti. Tämän vuoksi otimme yhteyttä opinnäytetyön ohjaajaan, ja hänen avullaan sekä Taina Taipaleen tuella saimme hieman lisää vastauksia. Kun vastausaika päättyi helmikuussa 2025, keräsimme aineiston Webropolista ja aloitimme analyysin samantien. Kirjasimme tulokset auki tulos-osioon helmi-maaliskuussa 2025 ja niiden pohjalta teimme johtopäätöksiä valvontahenkilöstön tiedon ja osaamisen tasosta sekä

kehittämistarpeista. Lopuksi kirjoitimme pohdinnan, jossa käsitelimme sekä itse opinnäytetyöprojektia että opinnäytetyön tuloksia.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmillä tarkoitetaan käytännön tapoja, joilla kerätään ja käsitellään tietoa tutkimuksessa. Ne voidaan jakaa kahteen pääryhmään: laadullisiin eli kvalitatiivisiin ja määrällisiin eli kvantitatiivisiin menetelmiin. Menetelmää valittaessa tärkeintä on lähteä liikkeelle tutkimusongelmasta. Valinnat tulisi tehdä sen mukaan, millä keinoin ja mistä aineistoista saadaan luotettavimmin vastauksia tutkittavaan aiheeseen. On siis pohdittava, mitkä tiedonkeruumenetelmät ja analyysitavat tuottavat parhaiten olennaista tietoa tutkimuksen kannalta. (Mykkänen 2006.)

Kuten on jo mainittu, opinnäytetyössämme yhdistimme määrällisen (kvantitatiivisen) ja laadullisen (kvalitatiivisen) tutkimusmenetelmän. Tämä lähestymistapa valittiin, koska halusimme saada monipuolisen ja syvällisen kuvan valvontahenkilökunnan tiedosta ja osaamisesta vaikuttavassa vankeinhoitotyössä seri-vankien kanssa. Koimme, että juuri kyseisten menetelmien yhdistelmä toimi parhaiten meidän opinnäytetyöhömme, koska tutkimusmenetelmien yhdistelmän käyttö mahdollisti laajemman ja syvällisemmän käsityksen tutkimuskohteesta. Kun tutkittavana on sekä valvontahenkilökunnan tietopohja, osaaminen ja kokemukset, kuin myös koulutustarpeet ja kehittämisenäkökulmat, se tarvitsee sekä tarkkaa numeerista tietoa että syvällistä, henkilökohtaista kokemustietoa. Määrällisen tutkimusmenetelmän osuus olisi toiminut erinomaisesti myös silloin, jos olisimme saaneet enemmän vastauksia, kuten oletimme tutkimusmenetelmää valittaessa saavamme. Tutkimusmenetelmää valittaessa tavoite oli saada mahdollisimman paljon vastauksia, siksi laadullinen tutkimus yksistään rajattiin pois. Seri-vankien kanssa työskentely on kuitenkin erityinen ja usein haastava alue, jossa yksilölliset kokemukset ja mielipiteet voivat vaihdella merkittävästi, joten toivoimme, että laadullisella osuudella opinnäytetyön syvällisemmät ja henkilökohtaiset näkökulmat voitiin tuoda esiin.

Kuten omassa työssämme ja muissa tutkimuksissa ja opinnäytetöissä yleisesti nähdään, määrällisten menetelmien avulla pyritään saamaan kokonaiskuvaa ilmiöstä, kun taas laadullisilla menetelmillä keskitytään tarkastelemaan asioita syvemmin ja yksityiskohtaisemmin. Usein nämä lähestymistavat täydentävät toisiaan, ja niitä voidaan hyödyntää rinnakkain samassa tutkimuksessa. Esimerkiksi sanalliset vastaukset sopivat hyvin laadulliseen analyysiin, mutta niitä voidaan myös tiivistää ja havainnollistaa määrällisin keinoin. Tärkeintä on valita menetelmät, jotka palvelevat parhaiten tutkimuksen tavoitetta ja auttavat vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Vehkalahti 2014, 13.)

Määrällisessä tutkimuksessa on tyypillistä, että tutkija muotoilee tutkimusongelman hypoteesiksi eli ennako-oletukseksi. Hypoteesi esitetään väitteenä, joka kuvaa, millaisia tuloksia tutkija ennakoi saavansa. Se toimii ikään kuin lähtökohtana, jota tutkimuksella

pyritään testaamaan ja arvioimaan. (Vilka 2007, 24.) Kyselymme strukturoidut kysymykset noudattivat tätä ohjeistusta. Annoimme vastaajille vastausvaihtoehdoiksi likertin asteikon mukaisesti; Täysin eri mieltä, lähes eri mieltä, en osaa sanoa, lähes samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Hypteeseiksi asetimme esimerkiksi; Minulla on erinomainen ymmärrys eri kulttuureihin ja osaan hyödyntää sitä työssäni. Hypoteesit olivat selkeitä ja helposti ymmärrettäviä.

Laadullinen tutkimus on tutkimus, jonka avulla pyritään löydöksiin. Laadullisessa tutkimuksessa käytetään sanoja ja lauseita, kun taas määrällinen tutkimus on sellainen, jossa käytetään sanojen sijasta lukuja. Laadullisen tutkimuksen avulla halutaan syvällistä ymmärrystä tutkittavasta asiasta (Kananen 2008, 24). Laadullisen tutkimuksen perusajatus on kuvata ja ymmärtää todellista elämää mahdollisimman autenttisesti. Tavoitteena on usein löytää uutta tietoa tai syventää ymmärrystä jostakin ilmiöstä, sen sijaan että pyrittäisiin vahvistamaan ennestään olemassa olevia näkemyksiä tai käsityksiä. (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2007, 157.) Tästä esimerkkinäkysymys; Mitkä menetelmät ja toimintatavat tukevat seksuaalirikollisten kuntoutumista parhaiten mielestäsi? Pyrimme laadullisin keinoin saamaan juuri edellä mainittua syvällisempää tietoa.

5.4 Kyselylomake

Kyselylomakkeella (liite 1) lähdettiin tutkimaan seri-vankiloiden, seri-osastojen valvontahenkilö-osaamista. Valvontahenkilökunta sai vastata niihin täysin anonyymisti. Vastausprosenttia emme pystyneet laskemaan, koska kyselyn jakelu tapahtui yksiköissä valittelujen yhdyshenkilöiden (yksinpäälliköt, apulaisjohtajat) kautta. Esitimme vastaajille kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. Kyselylomake toimii mittausvälineenä ja se soveltuu esimerkiksi käyttäytymistieteelliseen tutkimuksen tekemiseen tai vaikka katukyselyn tekoon, soveltuvuustesteihin ja palautemittauksiin. (Vehkalahti 2014, 11.)

Strukturoidussa tutkimuksessa asiat, joita tutkitaan, laitetaan lomakkeeseen kysymyksiksi ja vaihtoehdoiksi niin, että kaikki ymmärtävät kysymyksen samoin. Kysymykset kysytään kaikilta vastaajilta samalla tavalla. Jokaiselle tutkittavalle asialle (muuttujalle) annetaan arvo. Arvot ilmaistaan symboleina, kuten kirjaimin. Käytimme tutkimuksessa viisiportaista Likertin asteikkoa mittaamaan vastaajien näkemyksiä ja kokemuksia tutkimusteemaan liittyen. Likert-asteikko on yleisesti käytetty järjestysasteikko, jota hyödynnetään mielipideväittämien arvioinnissa. Sen peruseriaatteena on, että asteikon keskikohdasta lähtien toinen suunta edustaa vahvempaa samaa mieltä olemista, kun taas toinen suunta ilmaisee kasvavaa erimielisyyttä. (Vilka 2007, 15, 46.) Vastaajilta kysyttiin, kuinka samaa tai eri mieltä he ovat esitettyjen väittämien kanssa. Vastausvaihtoehdot olivat seuraavat: 1 = täysin eri mieltä, 2 = jokseenkin eri mieltä, 3 = en samaa enkä eri mieltä, 4 = jokseenkin samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä.

Strukturoitu kysely ja Likertin asteikko toimivat hyvin yhdessä, koska ne mahdollistavat systemaattisen ja kvantitatiivisen tiedonkeruun.

Valitsimme strukturoidun tutkimustavan kyselylomakkeen ”kantavaksi” rungoksi, koska se on selkeä, yksinkertainen, mahdollistaa ison vastaaja määrän ja on helppo analysoida. Strukturoitu opinnäytetyön kysely sisälsi valmiiksi määritellyjä kysymyksiä ja vastausvaihtoehtoja, mikä mahdollisti ristiintaulukoinnin ja tilastollisen analyysin. Koska halusimme saada mahdollisimman paljon vastaajia, kysely piti tehdä helppokäyttöiseksi ja nopeaksi täyttää. Liian laaja avoimien kysymysten osuus olisi voinut vähentää vastausintoa, mutta strukturoidun rungon ansiosta vastaaminen oli nopeampaa, ja avoimet kysymykset täydensivät kokonaisuutta ilman, että ne kuormittivat liikaa vastaajaa. Strukturoitu kysely toi opinnäytetyöhön selkeyttä ja vertailtavuutta, mutta pelkkä suljettujen kysymysten käyttö olisi voinut rajoittaa vastaajien mahdollisuuksia tuoda esiin omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Avoimet kysymykset antoivat mahdollisuuden tarkentaa vastauksia ja tarjota yksilöllisiä näkemyksiä, joita ei olisi saatu pelkästään ennalta määritellyillä vastausvaihtoehdoilla. Tämä yhdistelmä oli paras tapa varmistaa, että saimme sekä laajan määrällisen aineiston, joka mahdollistaa yleistettävyyden ja vertailun, että syvällistä laadullista tietoa, joka tuo esiin yksilöllisiä näkemyksiä ja kehittämiskohteita.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli saada koottua tietoa haluttuihin kysymyksiin. Kysymykset pyrittiin valitsemaan niin, että niillä saataisiin mahdollisimman tarkkaa tietoa haluamiimme aiheisiin liittyen. Kysymykset pyrittiin myös muotoilemaan niin, että niissä ei olisi tulkinnanvaraakaan. Kyselylomake toteutettiin eri kategorioin tietoperustaa hyödyntäen. Teoriapohjan, tutkimuskysymysten ja kyselyn kesken oli tärkeää, että ne täydensivät toisiaan ja olivat sidoksissa vahvasti toisiinsa. Teoriapohjan tuli perustua tutkimuskysymyksiin ja kyselyn avulla tuli löytää vastaukset niihin. Kyselyä luodessa emme ottaneet mallia muista tutkimuksista, vaan lähdimme itse hahmottamaan sopivia kysymyksiä, jotta saisimme vastaukset haluamiimme kysymyksiin. Kysymysten kategoriointi helpotti työtä ja teki siitä itselle helpommin hahmotettavan. Teoriapohjaa luodessa nousi tärkeimmät osa-alueet esiin, joita tulisi kyselyssä mielestämme selkeästi hyödyntää. Esimerkkinä tällaisen hyödyntämistä kyselyä luodessa; ”Tiedot ja taidot yksin eivät tuota taitavaa työsuoritusta, ellei osajalla ole motivaatiota suunnata osaamistaan tekemiseen. Motivaatio on kuitenkin yhteydessä myös ihmisen hyvinvointiin ja hänen kokemuksensa yhteisön jäsenenä. Organisaation tarvitsema osaaminen edellyttää kollektiivista osaamisen kumuloitumista ja yhdistymistä tehokkaalla tavalla. Sitoutumisen ja luottamuksen täytyy syntyä siis ennen muuta organisaatiossa työskentelevien ihmisten kesken, jotta he haluavat jakaa, yhdistää ja kehittää yhteistä osaamistaan” (Viiala 2005, 105.) Tämän pohjalta syntyi kyselyyn väittämä; Koen olevani motivoitunut kehittämään työssäni.

Kyselylomakkeen kysymykset laadittiin niin, että saatiin mahdollisimman kattavasti tietoa asetettuihin tutkimuskysymyksiin, avoimin ja suljetuin kysymyksin. Avoimet kysymykset täydensivät suljettuja kysymyksiä. Kysymykset jaettiin viiteen eri kategoriaan. Kyselylomake alkoi

vastaajien taustamuuttujilla ja tämä mahdollisti tulosten ristiin arvioinnin. Kyselyssä oli 29 kysymystä. Kysymykset jaettiin eri kategorioihin alla olevan jaottelun mukaisesti;

Ensimmäinen kategoria oli taustamuuttujat eli ne asiat, joita haluttiin tietää vastaajista ja joilla voi olla vaikutusta vastauksiin. Taustamuuttujat muodostuivat kyselyn kohdista 1-7. Toinen kategoria käsitteli vaikuttavaa vankeinhoitotyötä. Vaikuttavaan vankeinhoitotyöhön kohdistuvat kysymykset olivat kyselyn kohdat 8-14, joista kaksi kysymystä oli avoimia kysymyksiä. Kategorian kaksi kysymyksillä pyrittiin saamaan vastauksia luvussa 2 käsiteltyihin teemoihin kuten; RNR-menetelmä, vuorovaikutustaidot ja työn vaikuttavuus. Myös luvussa 4 käsiteltyihin; kieli-, kulttuuri- ja tulkiosaamiseen pyrimme saamaan vastaukset tämän kategorian kysymyksillä. Esimerkkinä tämän kategorian kysymyksistä kysymys 13; Millaista on mielestäsi vaikuttava vankeinhoitotyö seri-vankien kanssa? Tämä kysymys oli avoin ja kartoittaa valvontahenkilökunnan henkilökohtaisia kokemuksia ja käsityksiä vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä. Se liittyy suoraan ensimmäiseen tutkimuskysymykseemme, jossa tarkastellaan valvontahenkilöstön soveltaa tietoa käytännön työssä. Kysymys antaa myös mahdollisuuden saada syvällistä tietoa siitä, millaisia kokemuksia ja käytäntöjä valvontahenkilöstö yhdistää vaikuttavaan vankeinhoitotyöhön.

Kolmantena kategoriana oli tiedollinen osaaminen. Tiedolliseen osaamiseen kohdistuvat kysymykset olivat kyselyn kohdat 15-22. Tämän kategorian kysymysten tarkoitus oli antaa vastaukset luvussa 4 käsiteltyihin aiheisiin osaamisesta, kuten perehdytys, Roti-kirjausten tulkitseminen ja kieliosaaminen, sekä antamaan vastauksia luvussa kolme käsiteltyyn lainsäädännön hallintaan. Esimerkkinä kysymys 18; Olen saanut riittävän perehdytyksen työntekoon seri-osastolla. Tämä kysymys liittyy koulutuksen ja osaamisen kehittämisen arviointiin, joka on suoraan yhteydessä tutkimuskysymykseemme, joka käsittelee Rikosseuraamuslaitoksen roolia osaamisen kehittämisessä. Tämän kysymyksen avulla saamme käsityksen siitä, kuinka hyvin valvontahenkilöstö kokee saaneensa riittävän perehdytyksen seri-vankien kanssa työskentelyyn. Tämä vastaa tutkimuskysymykseen, jossa pyritään kartoittamaan kehittämistarpeita osaamisen vahvistamiseksi.

Neljäntenä kategoriana tutkittiin erityisosaamista Seri-vankien kanssa. Erityisosaamista tutkittiin kysymyksillä 23-25. Tämä osio sisälsi ainoastaan avoimia kysymyksiä. Kysymysten avulla lähdettiin selvittämään, mitkä menetelmät ja toimintatavat tukevat seksuaalirikollisten kuntoutumista parhaiten vastaajien mielestä, sekä vastaajien mielipiteitä seri-koulutusten tarpeellisuudesta ja millaisia koulutuksia vastaajat toivovat. Esimerkkinä kategorian kysymyksistä kysymys 24; Kerro vapaasti mitä mieltä olet seri-koulutuksista (tarpeellisuus, sisältö, millaisia koulutuksia olisi tarpeen järjestää ym.) Tämä kysymys antaa meille työntekijöiden mielipiteet siitä, kuinka riittäväksi he kokevat nykyiset koulutukset ja millaista lisäkoulutusta he uskovat tarvitsevansa. Tämä voi auttaa tunnistamaan mahdolliset aukot valvontahenkilökunnan koulutuksessa ja antaa suosituksia koulutustarpeista.

Viidentenä kategoriana tutkittiin osaamiseen vaikuttavia tekijöitä. Osaamiseen vaikuttavia tekijöitä tutkittiin kysymyksillä 26-29. Luvussa 4.2 käsittelemme aihetta; Osaaminen työelämässä. Tämän kategorian kysymyksillä saatiin selvitettyä mikä vaikutus on ollut työympäristöllä, kuten työilmapiirillä tai sitoutumisella organisaatioon. Esimerkkinä vielä tämän kategorian kysymyksistä kysymys 27; Koen olevani motivoitunut kehittymään työssäni. Kysymys auttaa meitä arvioimaan, kuinka motivoituneita valvontahenkilöstö on kehittymään työssään. Tämä liittyy suoraan siihen, kuinka työntekijöiden asenteet ja motivaatio vaikuttavat heidän kykynsä soveltaa tietoa ja taitoja käytännön työssä seri-vankien kanssa.

5.5 Aineiston analyysi

Aineiston analyysitavaksi valitaan sellainen tapa, joka parhaiten antaa vastauksen tutkimustehtävään. Karkealla jaottelulla analyysi tavat voidaan jakaa kahteen; selittämiseen pyrkivä lähestymistapa, sekä ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa. Selittämiseen tähtäävää lähestymistapaa hyödynnetään tyypillisesti määrällisessä tutkimuksessa, jossa tehdään tilastollisia analyyseja ja päätelmiä. Sen sijaan ymmärtämiseen keskittyvä lähestymistapa liittyy laadulliseen tutkimukseen, jossa pyritään tulkitsemaan ilmiöitä syvällisesti ja merkityksiä etsien. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara, 2004, 211-212.) Opinnäytetyömme aineiston analyysi toteutettiin kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä yhdistäen, jotta saimme muodostettua mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan valvontahenkilökunnan kokemuksista ja näkemyksistä liittyen seksuaalirikollisten kanssa tehtävään vankeinhoitotyöhön.

Aineiston käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että lomakkeilla kerätty tieto tarkistetaan, laitetaan ja lopuksi tallennetaan tietokoneelle muotoon, joka mahdollistaa sen numeerisen analysoinnin taulukko- tai tilasto-ohjelmien avulla. Tutkimusaineiston käsittely alkaa, kun tiedonkeruu on päättynyt. Prosenttiluvut helpottavat hahmottamaan nopeasti, miten eri muuttujat liittyvät toisiinsa ja millaisia suhteita niiden välillä on. (Vilka 2007, 106,141.) Suljettujen kysymysten osalta analysoimme aineiston tilastollisin menetelmin, jolloin voitiin tunnistaa vastausjakaumat sekä eri muuttujien väliset suhteet. Kvantitatiiviset tulokset esitettiin prosenttiosuuksina ja ristiintaulukointeina, joiden avulla tutkittiin muun muassa taustamuuttujien vaikutusta vastausten jakautumiseen. Prosenttiosuudet tekevät tuloksista helposti tulkittavia, sillä ne ilmaisevat suhteelliset osuudet kokonaisuudesta ilman, että vastaajamääriä tarvitsee erikseen hahmottaa. Prosenttiosuuksia esiteltiin työssämme helppolukuisina graafisina pylväsdiagrammeina, jolloin tulokset ovat selkeämpiä lukijalle.

Ristiintaulukointi auttaa tunnistamaan kahden tai useamman muuttujan välisiä yhteyksiä. Se mahdollistaa havaintojen tarkastelun samanaikaisesti eri muuttujien suhteen ja voi paljastaa, mitkä tekijät näyttävät selittävän toisiaan. Ristiintaulukointi ei kuitenkaan osoita syy-seuraussuhteita. Tulosten selkeyttämiseksi havaintomäärät kannattaa muuntaa prosenttiluvuiksi. (Vilka 2007, 129.) Ristiintaulukointi toteutettiin niiden kysymysten kohdalla, joista halusimme

lisää analyysia, kuinka vastaajien taustamuuttujat vaikuttavat saatuihin tuloksiin. Oli kysymyksiä, joissa vastauksissa oli paljon hajontaa. Nämä kysymykset otimme tarkempaan tarkasteluun ristiintaulukoinnin avulla, löydämmekö selittäviä tekijöitä hajonnalle. Seuraavassa esimerkki ristiintaulukoinnista; Työuran pituutta tarkasteltaessa ristiintaulukoinnilla saatiin tulokseksi, että nuoremmat työntekijät kokevat ymmärtävänsä eri kulttuureja paremmin kuin kokeneemmat kollegansa. Ristiintaulukoinnin avulla saimme paljon tietoa osan kysymysten kohdalla. Tämä auttoi selkeästi havainnollistamaan, kuinka työpaikalla, työuranpituudella tai vaikka koulutuksella voi olla eroja, kun puhumme osaamisesta laajassa mittakaavassa. Webropol-alustalla ristiintaulukointi on helppo ja nopea toteuttaa raportointityökalun avulla, josta löytyy vertailekohta. Valitaan halutut muuttujat ja webropol antaa selkeät prosenttiosuudet kustakin muuttujasta. Meidän kyselyssämme muuttujia (taustamuuttujia) oli 7 erilaista, kuten esimerkiksi; Työkokemus vuosina Rikosseuraamusalalta ja pätevyys alalle. Näin saimme johtopäätöksiä siitä, eroavatko eri vastaajaryhmät merkittävästi toisistaan tiettyjen kysymysten osalta.

Avoimien kysymysten osalta hyödynsimme sisällönanalyysiä, joka mahdollisti vastaajien omien näkemysten ja kokemusten esille tuomisen. Laadullisen aineiston analyysi aloitettiin keräämällä vastaukset kysymyskohtaisesti erillisille tiedostoille. Tämän jälkeen kustakin kysymyksestä muodostettiin pääluokka. Esimerkiksi kysymyksestä *Millaista on mielestäsi vaikuttava vankeinhoitotyö seri-vankien kanssa?* muodostettiin pääluokka: Vaikuttava vankeinhoitotyö seksuaalirikollisten kanssa. Pääluokan muodostamisen jälkeen alkoi avoimien vastausten perkaaminen; osin pitkäköistäkin lauserakenteista pyrittiin poimimaan keskeisin sisältö ja osin esiintyvyyden perusteella arvioida, mitkä niistä voisivat muodostaa selkeitä alaluokkia. Esimerkiksi vastauksilla *Mahdolliset valvotut koevapaudet sekä vapautumiset on tärkeä valmistella huolellisesti mahdollisten uusien uhrien suojelemiseksi ja Seri-taustaisille rikoksiin liittyvän työskentelyn tulee olla tavoitteellisempaa, kuin perusarjessa ohjaaminen ja neuvonta* muodostettiin pääluokan Vaikuttava vankeinhoitotyö seksuaalirikollisten kanssa alle alaluokka Tavoitteellinen työskentelyote. Lopuksi pääluokat, alaluokat ja niitä selittävät esimerkki-ilmaisut aineistosta koottiin taulukoiksi. Taulukoiden pohjalta muodostettiin tulososioon yhteenvedot kunkin vastausjoukon keskeisimmistä sisällöistä ja taulukot itsessään lisättiin työn liitteiksi (Taulukot 1-5). Aineistoin suppeuden vuoksi ilmaisujen yksinkertaistamiseen käytettiin vain yhtä alaluokkaa jokaista pääluokkaa kohden.

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 18 valvontahenkilökunnan jäsentä. Vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi sukupuolijakauma jätettiin raportoimatta vastaajamäärän ollessa suhteellisen pieni. Tulosten raportointi on jäsennetty tutkimuskysymysten mukaisesti, ja analyysin eri osa-alueet esitellään sekä kvantitatiivisten että kvalitatiivisten tulosten valossa.

Kokonaisuutena aineiston analyysin avulla pyrittiin tunnistamaan valvontahenkilökunnan kokemukset ja tarpeet liittyen vaikuttavaan vankeinhoitotyöhön, koulutukseen ja täydennyskoulutuksen kehittämistarpeisiin. Tulokset tarjoavat pohjan johtopäätöksille ja suosituksille, joiden

avulla voidaan edistää vankeinhoitotyön kehittämistä erityisesti seksuaalirikollisten kanssa tehtävän työn osalta.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisten ohjeiden noudattaminen on tärkeää. Tässä opinnäytetyössä noudatettiin vastuullisuutta, huolellisuutta ja avoimuutta. Pohdimme luotettavuutta ja eettisyyttä opinnäytetyön eri työvaiheissa. Opinnäytetyö kyselyyn osallistuvat henkilöt olivat lopulta neljässä eri vankilassa seri-osastoilla työskenteleviä valvonta henkilöstön jäseniä. Luvat kyselytutkimukseen, joka koski vankiloiden henkilökuntaa, pyysimme sähköpostitse kyseisten vankiloiden päälliköiltä. Tutkimuslupa-anomuksia emme tarvinneet, mutta päälliköille esittelimme tutkimussuunnitelmamme, jotta tutkimuksen kulku ja tarkoitus olisi selkeä myös heille.

Kun tutkimus kohdistuu ihmiseen, on silloin tutkimuksen lähtökohta oltava tutkittavien henkilöiden luottamus tutkimuksen tekijöihin. Jos tutkimuksiin osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioitetaan luottamuksen säilyminen on todennäköistä. Ihmiset reagoivat eri lailla tutkimustilanteisiin ja sama aihe voi aiheuttaa eri ihmisissä erilaisia tunteita ja reaktioita. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje, 2019, 6.) Opinnäytetyömme kohderyhmänä oli valvontahenkilökunta, joten oli tärkeää varmistaa, että vastaajat eivät olleet tunnistettavissa. Kyselyn yhteydessä varmistettiin, että yksittäisiä vastaajia ei voitu tunnistaa esimerkiksi työpaikan, kokemuksen tai muiden vastausten perusteella. Vastaajien anonymiteetin säilyttämiseksi sukupuolijakauma jätettiin raportoimatta vastaajamäärän vuoksi. Emme keränneet henkilötietoja.

Yksi tutkimuksen keskeisimmistä eettisistä periaatteista on varmistaa, että tutkittavia ihmisiä kohdellaan asianmukaisesti. Kun tutkimuksessa mukana on ihmisiä, on tärkeää kertoa selkeästi, miten heidän suostumuksensa on hankittu ja mitä tietoa heille on annettu tutkimuksesta. Osallistujien on tiedettävä, että osallistuminen perustuu täysin vapaaehtoisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2004, 26-27.) Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, eikä vastaajia painostettu osallistumaan, vaikka yhteyshenkilöitä muistutettiin kyselyn jakamisesta valvontahenkilöstölle. Vastaajille annettiin riittävästi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, sisällöstä ja siitä, miten heidän vastauksiaan käytetään. Webropol alusta antaa myös mahdollisuuden siihen, että vastaajat pysyivät halutessaan jättämään vastaamatta tiettyihin kysymyksiin tai keskeyttämään kyselyn. Saatekirjeestä; ”Opinnäytetyömme tilaajana toimii Seri-hanke/Taina Taipale ja tämän tutkimuksen avulla Seri-hanke saa arvokasta tietoa esimerkiksi koulutustarpeita arvioidessaan. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaukset käsitellään täysin anonymisti. Vastauksiasi ei voida yhdistää sinuun henkilökohtaisesti ja kaikki kerätty tieto käsitellään luottamuksellisesti tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen. Kyselyyn vastaaminen kestää 5-10 minuuttia”.

Opinnäytetyön prosessin tulee olla kokonaisuutena luotettava ja johdonmukainen. Työn tulosten tai kehittämis ehdotusten ei tulisi perustua sattumaan, vaan niiden pitää pohjautua

huoelliseen ja perusteltuun tutkimustyöhön. Ristiriitoja ei tulisi olla (Vilka 2021). Otantamme oli hyvin kohdennettu. Vastajat olivat juuri niitä henkilöitä, joiden tietoa ja osaamista tutkimme, mikä paransi aineiston relevanssia. Vankka teoreettinen pohja tuki opinnäytetyötämme ja auttoi tulkitsemaan tuloksia syvällisemmin ja tekemään johtopäätöksiä.

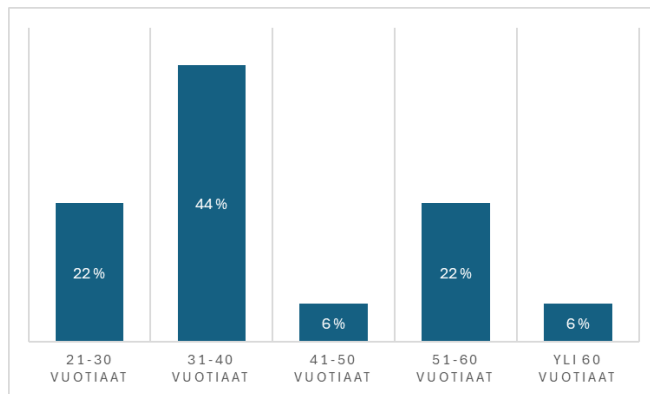
Kyselyn luotettavuus heikkenee, jos kerättyä tietoa ei saada riittävästi. Tämä voi johtua siitä, että vastaajien määrä on liian pieni tai kyselylomakkeissa on paljon puutteellisia vastauksia. Alhainen vastausprosentti viittaa usein siihen, että tutkija ei ole tuntenut kohderyhmäänsä riittävän hyvin tai kysymykset ovat olleet vaikeaselkoisia. Myös epäselvä tai puutteellinen saatekirje voi vaikuttaa vastaushalukkuuteen, jos vastaajat epäröivät osallistumista tutkimukseen. (Vilka 2007, 101.) 18 vastaajaa voi rajoittaa tulosten yleistettävyyttä koko valvontahenkilöstöön. On todennäköistä, että vastaajat eivät edustaneet kaikkia mahdollisia näkökulmia. Yleistettävyys rajoittui tutkimusjoukkoon.

6 Tulokset

Kyselylomakkeeseen vastasi 18 valvontahenkilökunnan jäsentä. Sukupuolijakaumaa ei avata, sillä vastaajamäärä jäi odotettua pienemmäksi, mikä voisi vaarantaa vastaajien anonymiteetin. Myös työsuhteen laatua koskevat tiedot jätettiin tarkemmin käsittelemättä, koska niiden jakauma oli vähäinen. Tulosten esittely on jaettu kahteen osaan: suljettujen kysymysten vastaukset käsitellään alaluvuissa 6.1-6.4 ja avointen kysymysten vastaukset alaluvussa 6.5. Seuraavissa alaluvuissa käydään järjestelmällisesti läpi koko aineisto, ei ainoastaan tutkimuksen kannalta merkittävimpiä tuloksia. Keskeiset havainnot ja niiden merkitys tutkimuskysymysten näkökulmasta kootaan yhteen yhteenveto-osiossa ja johtopäätökset-osiossa keskeisiä tuloksia peilataan tietoperustaan.

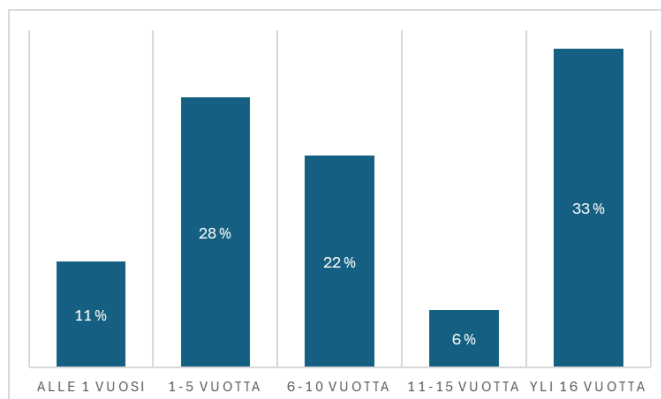
6.1 Valvontahenkilökunnan taustamuuttujat

Kyselylomakkeeseen sisällytettiin taustamuuttujia, joiden avulla vastaajajoukkoa voitiin kuvailla ja tuloksia tarkastella kontekstissaan. Ensimmäisenä taustamuuttujana kysyimme vastaajien ikää. Kyselyyn vastanneissa ei ollut yhtään alle 21-vuotiasta. 21-30 vuotiaita vastaajia oli 4 (22,2%), 31-40 vuotiaita oli 8 (44,4%), 41-50 vuotiaita oli 1 (5,6%), 51-60 vuotiaita oli 4 (22,2%) ja yli 60 vuotiaita 1 (5,6%). (kuvio 1)

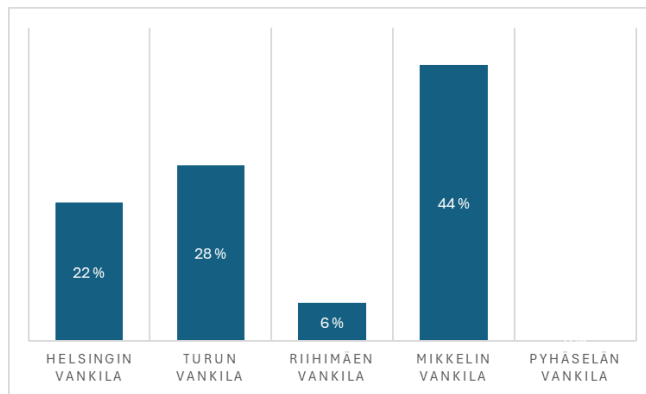
Kuvio 1: Vastaajien ikäjakauma

Myös vastaajien työkokemuksessa oli hajontaa. Alle 1-vuosi työkokemusta oli kahdella (2) vastaajista (11,2%), 1-5 vuotta työkokemusta oli viidellä (5) vastaajista (27,8%), 6-10 vuotta työkokemusta oli myös neljällä (4) vastaajista (22,2%), 11-15 vuotta työkokemusta oli yhdellä (1) vastaajalla (5,6%) ja yli 16 vuotta työkokemusta oli kuudella (6) vastaajista (33,3%). (kuvio 2)

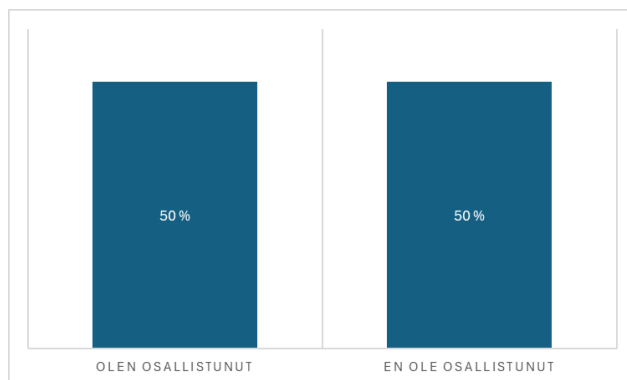
Kuvio 2: Vastaajien työkokemus

Kolmantena taustamuuttujana halusimme saada tietoomme vastaajien määrät vankilottain. Helsingin vankila 4 vastaajaa (22,2%), Turun vankila 5 vastaajaa (27,8%), Riihimäen vankila 1 vastaajaa (5,6%), Mikkelin vankila 8 vastaajaa (44,4%) ja Pyhäselän vankila 0 vastaajaa (0%). (kuvio 3)

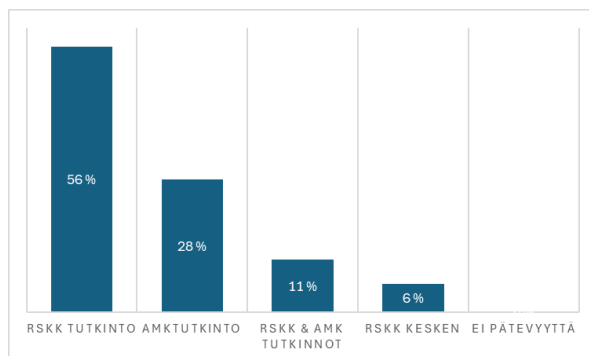
Kuvio 3: Vastaajien työpaikka

Tärkeänä osana kyselyämme oli tieto, onko vastaaja osallistunut seri-koulutuksiin. Vastaajista ainoastaan puolet oli osallistunut yhteen tai useampaan seri-koulutukseen. (kuvio 4) Eniten osallistuneita on ikäryhmissä 21-30 (75%) ja 51-60 (75%).

Kuvio 4: Vastaajien seri-koulutukset

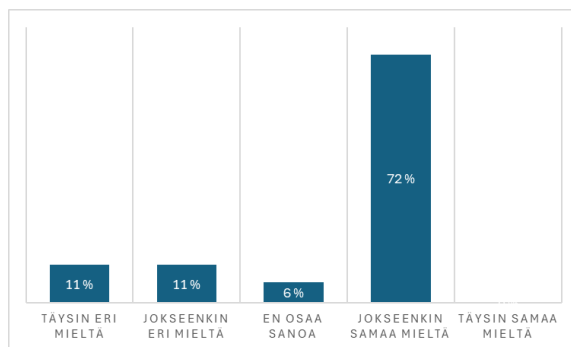
Viimeisenä taustamuuttujana halusimme selvittää vastaajien koulutuksen. Pätevyytenä alalle oli 10 (58,8%) vastaajalla RSKK-tutkinto, 4 (23,5%) vastaajalla AMK-tutkinto, 2 (11,8%) vastaajalla RSKK- ja AMK-tutkinnot. RSKK-tutkinto oli kesken 1 (5,9%) vastaajalla. (kuvio 5)

Kuvio 5: Vastaajien koulutus

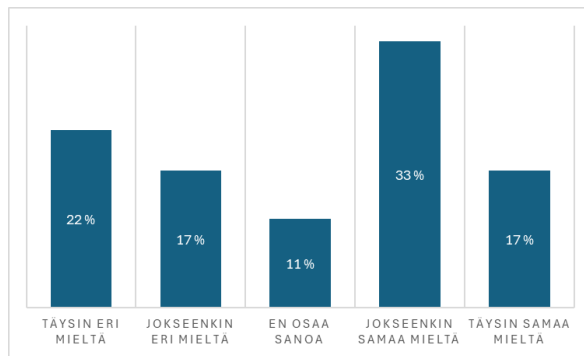
6.2 Vaikuttava vankeinhoitotyö

Käsitykset vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä vaihtelevat. Suurin osa vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä (72,2%), kun heille esitettiin väite; Minulla on erinomainen ymmärrys eri kulttuureihin ja osaan hyödyntää sitä työssäni. Tämä kertoo, että suurin osa vastaajista kokee omaavansa hyvän ymmärryksen eri kulttuureista ja pystyvänsä hyödyntämään sitä työssään. (kuvio 6) Seri-koulutuksen käyneiden keskuudessa kulttuuriosaamisen kokemus on hieman vahvempi kuin niillä, joilla ei ole koulutustaustaa. Työuran pituutta tarkasteltaessa ristiintaulukoinnilla saatiin tulokseksi, että nuoremmat työntekijät kokevat ymmärtävänsä eri kulttuureja paremmin kuin kokeneemmat kollegansa.

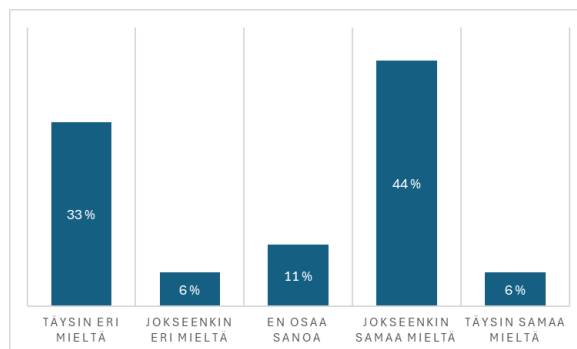
Kuvio 6: Kulttuuriosaaminen

Tulkkipalveluita osattiin käyttää hyvin vaihtelevasti. Vain 17% vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteestä; Osaan tarvittaessa käyttää tulkkipalveluita vangin asioiden hoidossa. Täysin eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä väitteestä yhteensä 39% vastaajista. (kuvio 7) Tulkkipalveluiden käyttöön liittyvä osaaminen vaihtelee jonkin verran vankiloittain. Turun vankilassa on eniten niitä, jotka kokevat hallitsevansa tulkkipalveluiden käytön täysin (40 %), kun taas Helsingin vankilasta kukaan ei ollut täysin varma osaamisestaan, mutta kuitenkin 50 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että he osaavat käyttää tulkkipalveluita. Mikkelin vankilassa vastaajat jakautuivat tasaisesti eri vaihtoehtoihin. Tulkkipalveluiden käyttö vaikuttaa olevan hyvin epävarmaa osalle vastaajista.

Kuvio 7: Tulkkipalvelut

Vastaajille esitettiin väittämä RNR-menetelmästä; RNR-menetelmä (Risk-need-responsivity) on minulle tuttu ja osaan soveltaa sitä työssäni. Myös RNR-menetelmä tietämys aiheutti selkeää hajontaa vastauksissa. 33,3% oli väittämän kanssa täysin eri mieltä. (kuvio 8) Seri-koulutuksen käyneillä vastaajilla näyttää olevan vastausten perusteella parempi tuntemus RNR-menetelmästä verrattuna koulutusta käymättömiin. Tästä kertoo se, että täysin eri mieltä olevia oli vähemmän koulutetuissa (22,2 %) kuin koulutusta käymättömissä (44,4 %). Vain pieni osa vastaajista (5,6 %) kokee osaavansa menetelmän täysin, ja heistä kaikki olivat seri-koulutuksen saaneita.

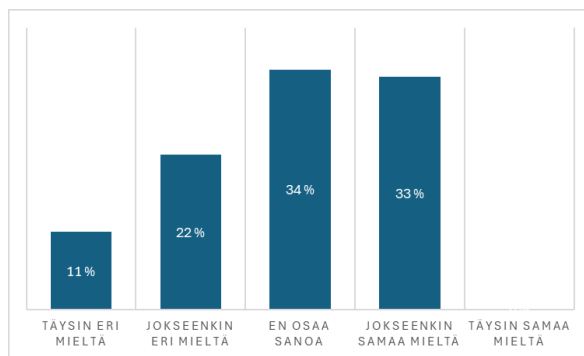
Kuvio 8: RNR-menetelmä

Koen, että työni seri-osastolla on vaikuttavaa. Kukaan vastaajista ei ollut täysin samaa mieltä väitteen kanssa. Myös tämä kysymys saa aikaan vastauksissa suurta hajontaa. (kuvio 9) Seri-koulutusta saaneiden ja koulutusta käymättömien välillä löytyi eroja siinä, miten he kokevat työnsä seri-osastolla. Koulutusta käymättömät kokevat työnsä vaikuttavuuden vähäisemmäksi. Heistä 22,2 % oli täysin eri mieltä ja 33,3 % jokseenkin eri mieltä. Toisaalta koulutuksen saaneista yli puolet (55,6 %) ei osannut sanoa, kuinka vaikuttavaa heidän työnsä on. 33,3 % molemmista ryhmistä kokee työnsä jokseenkin vaikuttavaksi.

Vastaajien näkemykset työnsä vaikuttavuudesta vaihtelevat vankiloittain. Helsingin ja Turun vankiloissa työn vaikuttavuus herättää enemmän epävarmuutta: Helsingin vankilassa jopa 50 % ja Turun vankilassa 40 % ei osannut arvioida asiaa. Lisäksi näissä vankiloissa on myös niitä, jotka

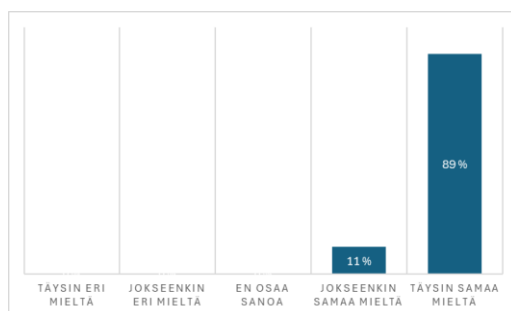
kokevat työnsä vaikuttamattomaksi. Mikkelin vankilan vastaajat olivat jakautuneet eri vastausvaihtoehtoihin, mutta suurin osa oli joko jokseenkin samaa mieltä (37,5 %) tai epävarmoja (25 %). Riihimäen yksi vastaaja oli väitteen kanssa lähes samaa mieltä.

Myös ikäryhmittäin tulee esiin eroja; 21-30-vuotiaista suurin osa ei osaa sanoa mielipidettään. 41-50-vuotiaat ja yli 60-vuotiaat kokevat työn vaikuttavaksi. 51-60-vuotiaiden ryhmässä on eniten hajontaa mielipiteissä. Työkokemusta vertaillen tulee esille, että kokeneemmat työntekijät, yli 11 vuotta alalla olleet ovat kriittisempiä työnsä vaikuttavuudesta, kun taas vähemmän kokeneilla on enemmän epävarmuutta tai varovaisen positiivinen näkemys työn vaikuttavuudesta.

Kuvio 9: Vaikuttava työ

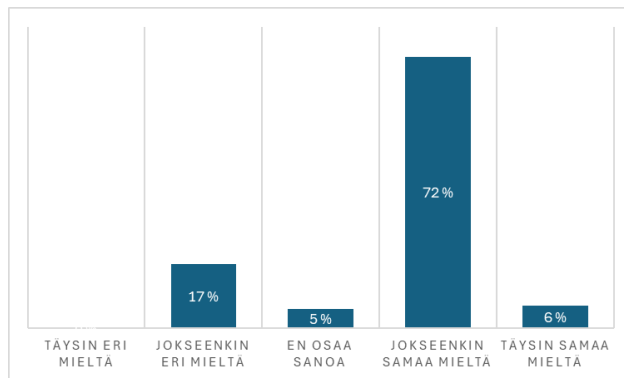
Vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä roolissa vankeinhoitotyössä myös vastaajien mielestä. Jokainen vastaaja oli väitteen ”Mielestäni hyvät vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä roolissa vankeinhoitotyössä” kanssa täysin tai lähes samaa mieltä. (kuvio10)

Kuvio 10: Vuorovaikutustaidot

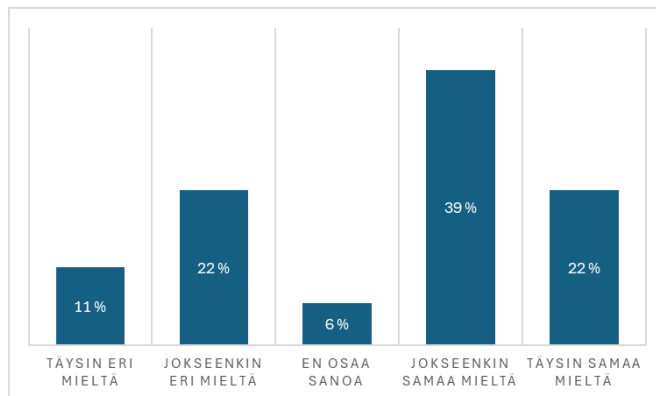
6.3 Tiedollinen osaaminen

Tiedollinen osaaminen on epätasaista ja paikoin puutteellista. Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö oli suurimmalle osalle vastaajista tuttua. Tunnen seksuaalirikollisia koskevan lainsäädännön pääpiirteet väitteen kanssa kukaan vastaajista ei ollut täysin eri mieltä. Muutamia (17%) vastaajia oli, jotka olivat väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä. (kuvio 11)

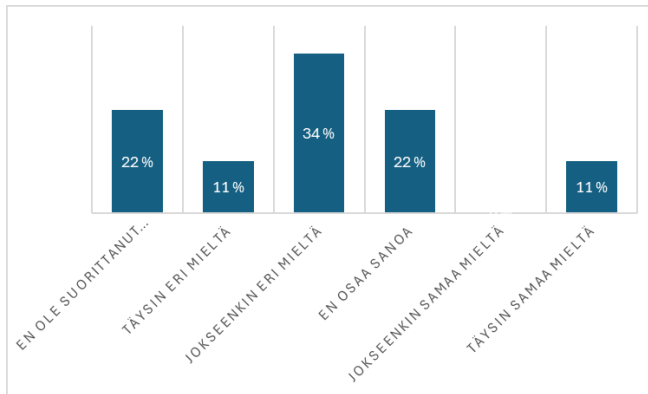
Kuvio 11: Lainsäädäntö

Olen tyytyväinen kielitaitooni ja pärjään sillä erinomaisesti ulkomaalaisten seri-vankien kanssa vastauksista löytyi hajontaa. 1/3 vastaajista vastasi olevansa väitteen kanssa täysin tai lähes eri mieltä. (kuvio 12) Ristiintaulukoinnin avulla selvisi, että nuoremmat työntekijät luottavat kielitaitoonsa enemmän kuin vanhemmat työntekijät. 21-30-vuotiaat kokevat kielitaitonsa pääosin riittäväksi ulkomaalaisten seri-vankien kanssa työskentelyyn, sillä heistä 75 % on jokseenkin samaa mieltä ja 25 % täysin samaa mieltä.

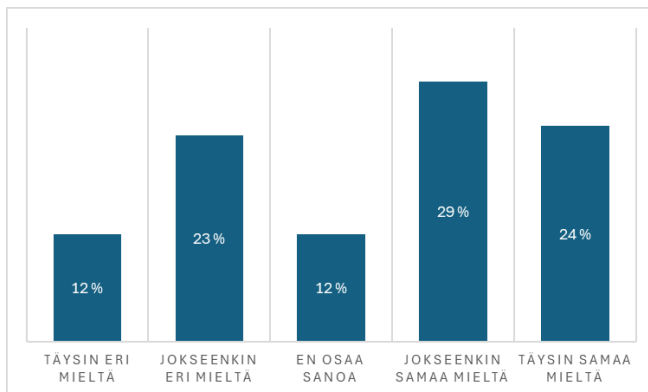
Kuvio 12: Kielitaito

Rikosseuraamusalan tutkintokoulutuksessa työskentelyä seksuaalirikollisten kanssa käsitellään riittävästi ja osaan soveltaa saamiani oppeja työssäni. Tämän väitteen kanssa oli täysin samaa mieltä ainoastaan 11% vastanneista. Voidaan siis todeta, että RSKK-opinnoilta kaivataan lisää seri-tietoutta. (kuvio 13)

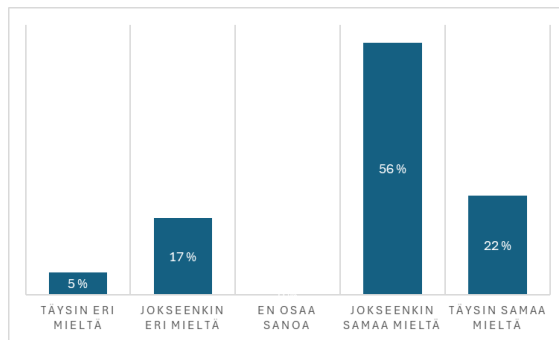
Kuvio 13: RSKK seri-opinnot

Perehdytys hajautti vastaukset. ¼ vastaajista oli täysin tai lähes eri mieltä olen saanut riittävän perehdytyksen työntekoon seri-osastolla väitteen kanssa. (kuvio 14) Riihimäen vankilan yksi vastaaja oli väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä. Helsingin vankilan neljästä vastaajasta yksikään ei kokenut, ettei olisi saanut perehdytystä. Turun vankilan viidestä vastaajasta ainoastaan 20% oli saanut riittävän perehdytyksen. Mikkelin osalta vastaus aiheutti hajontaa. 62,5% oli kuitenkin saanut perehdytystä ja oli väitteen kanssa jokseenkin tai täysin samaa mieltä. Kaiken kaikkiaan vastauksista käy ilmi, että perehdytyksen riittävyys vaihtelee suuresti eri vankiloiden välillä. Helsingin vankilassa perehdytys koetaan pääsääntöisesti riittäväksi, kun taas Riihimäen ja Turun vankiloissa perehdytyksessä koetaan olevan isoja puutteita.

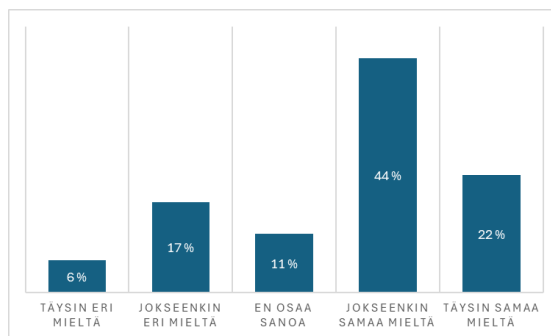
Kuvio 14: Perehdytys

Vuorovaikutustaitoihin liittyvää koulutusta oli saanut valtaosa vastaajista (77%) (kuvio 15) Vastaajien koulutustaustaa vertaillen vastauksista tuli ilmi, että erityisesti RSKK- ja AMK-koulutuksen saaneet raportoivat saaneensa koulutusta, mutta täysin tyytyväisten osuus on suhteellisen pieni.

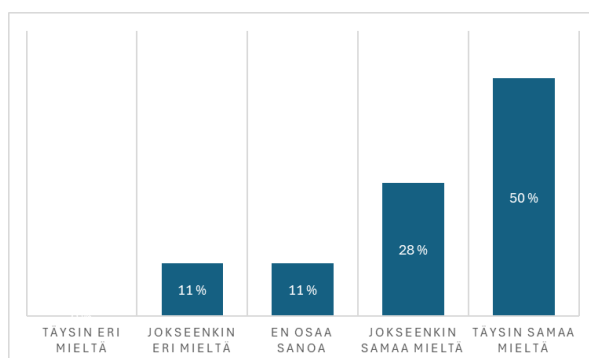
Kuvio 15: Vuorovaikutus koulutus

Väite; Osaan hyödyntää työssäni ROTI:in tehtyjä kirjauksia vangeista (kuten kirjauksia tehdyistä riski- ja tarvearvioista sai aikaan hajontaa). 66% vastanneista oli väitteen kanssa täysin tai lähes samaa mieltä. (kuvio 16) Nuoremmat työntekijät kokevat osaavansa käyttää ROTI-tietoja paremmin kuin vanhemmat työntekijät.

Kuvio 16: Roti

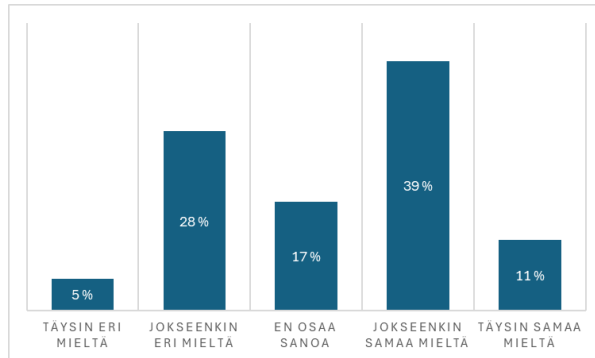
Lähes 80% vastanneista piti tärkeänä, että myös määräaikaiset voisivat osallistua seri-koulutuksiin. Väite; Koen tarpeelliseksi, että myös määräaikaiset voisivat osallistua seri-koulutuksiin sai ainoastaan hyvin vähän vastauksia, jossa koulutusta määräaikaisille ei pidetä tärkeänä asiana. (kuvio 17)

Kuvio 17: Määräaikaisten koulutus

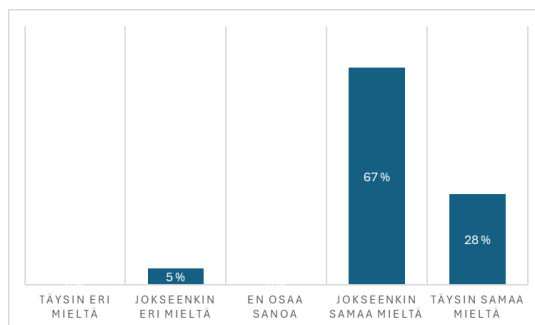
6.4 Työssä kehittyminen

Työssä kehittymisen edellytykset jakavat kokemuksia. Esimiehet ja johto kannustavat ja mahdollistavat kehityksen työssäni. Tämä väite sai aikaan vastauksissa hajontaa. (kuvio 18) Tarkastelimme tuloksia vielä vankilakohtaisesti. Helsingin vankilan vastaajista jopa 75% koki saavansa tarvittavan tuen ja oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen kanssa. Myös Turussa lukema oli 60%. Mikkelissä tämä lukema oli vain 37,5%.

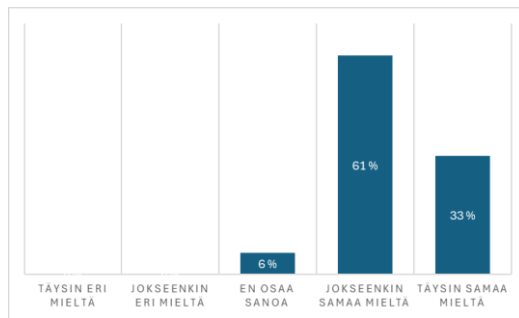
Kuvio 18: Kannustaminen

Motivaatio on selkeästi vastaajilla hyvällä tasolla. Ainoastaan 1 vastaaja koki toisin väitteen kanssa; Koen olevani motivoitunut kehittymään työssäni. (kuvio 19)

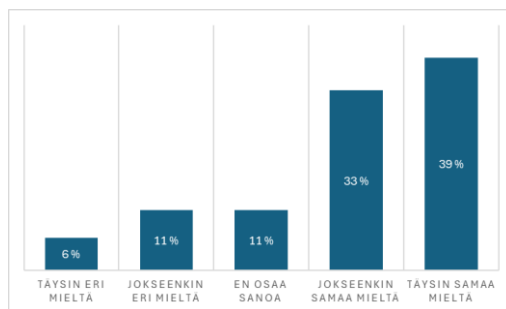
Kuvio 19: Motivaatio

Olen sitoutunut organisaatioon ja pyrin työskentelemään organisaation asettamien tavoitteiden mukaisesti. Sitoutuneisuus näkyy vastauksissa. 94% vastaajista on lähes tai täysin samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa. (kuvio 20)

Kuvio 20: Sitoutuminen

Pääsääntöisesti ilmapiiri on ollut työympäristössä positiivinen. Noin 2/3 osa vastaajista on tätä mieltä. Työskentelyilmapiiri on positiivinen ja edesauttaa oppimistani. (kuvio 21) Helsingin vankilassa työskentelyilmapiiriä vastaajat pitivät erittäin hyvänä, 75 % vastaajista oli täysin samaa mieltä sen positiivisuudesta. Myös Mikkelin vankilan vastaajista suurin osa koki ilmapiirin vähintään jokseenkin myönteiseksi. Turun vankilassa vastaukset jakoutuivat laajasti vaihtoehtojen välillä. Turussa 20 % vastaajista koki työilmapiirin täysin negatiiviseksi, mutta samalla 20 % oli myös täysin samaa mieltä sen positiivisuudesta. Kaiken kaikkiaan työskentelyilmapiiri nähdään pääosin myönteisenä Helsingin ja Mikkelin vankiloissa, kun taas Riihimäen (1vastaaja) ja osittain myös Turun vankiloissa on enemmän haasteita.

Kuvio 21: Ilmapiiri

6.5 Avoimet kysymykset

Suljettujen kysymysten lisäksi kyselytutkimus sisälsi myös avoimia kysymyksiä, joiden tarkoitus oli tavoittaa vastaajien omia ajatuksia aihealueisiin liittyen ja tuoda näkyväksi seikkoja, joita lomaketta laatiessa ei välttämättä ollut osattu kysyä. Avoimet kysymykset kyselylomakkeessa seurasivat suljettuja kysymyksiä ja ne esitettiin kunkin aihealueen lopuksi. Tulososiossa avoimet kysymykset on esitetty samassa järjestyksessä, kuin ne ovat kyselylomakkeella. Seksuaalirikollisten kanssa tarvittavaa erityisosaamista koskeva osio kyselyssä koostui pelkästään avoimista vastauksista ja tulokset näiden osalta on esitetty kohdissa 3.-5. Avoimien kysymysten aiheet olivat:

1. Vaikuttava vankeinhoitotyö seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa
2. Vaikuttavan vankeinhoitotyön haasteet seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa
3. Toimivat kuntoutusmenetelmät seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa
4. Koulutukset liittyen seksuaalirikollisten kanssa toimimiseen: tarpeellisuus, hyödyllisyys ja tarkoituksenmukainen sisältö
5. Koulutukset liittyen seksuaalirikollisten kanssa toimimiseen: toteutustapa (yksikkökohtainen, osastokohtainen, jokin muu)

Tulososiossa esitellään vain avoimista kysymyksistä sisällönanalyysillä saadut tulokset. Vastauksen pohjalta tehdyt taulukot lainauksineen löytyvät opinnäytetyön liitteistä (taulukot 1-5).

1. Vastajaat pitivät tärkeinä vaikuttavan vankeinhoitotyön tekijöinä muun muassa vankien tasapuolista kohtelua rikosten laadusta huolimatta, moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, erilaisia palveluja ja kuntoutusohjelmia sekä henkilökunnan kouluttautuneisuutta serityöskentelyyn.

2. Kysymykseen seri-vankien kanssa tehtävän vaikuttavan vankeinhoitotyön haasteista vastanneista puolet (4/8) nosti esille sen, että moni seri-vanki kieltää tekonsa tai suhtautuu tekoon vähättelevästi. Muina haasteina mainittiin muuan muassa kieli- ja kulttuurierot, sekä sijoitteluhaasteet vankiloissa. Yksi vastaaja mainitsi seri-vankien tekemien rikosten laadun vaikuttavan mielekkyyteen työskennellä heidän kanssaan.

3. Seksuaalirikollisten kuntoutumista parhaiten tukevia menetelmiä ja toimintamalleja olivat vastaajien mukaan erityisesti toimiva vuorovaikutus päivittäisessä työssä, erilaisiin kuntoutusohjelmiin osallistuminen, yksilökeskustelut ohjaajan tai psykologin kanssa, sekä kulttuurieroista johtuvien ajatus- ja toimintamallien käsittely ja niihin vaikuttaminen vankeusaikana. Yksi vastaajista koki, ettei vartijana seri-vankien kanssa työskennellessä tarvita erillisiä työskentelymenetelmiä.

4. Kysymys seri-koulutusten tarpeellisuuteen liittyen tuotti vastaajien kesken melko samansuuntaisia vastauksia. Suurin osa (7/9) vastaajista oli sitä mieltä, että seri-koulutukset ovat tarpeellisia ja niitä pitäisi olla enemmän. Ne, jotka olivat käyneet jotain seri-koulutuksia kokivat koulutusten olleen hyödyllisiä. Moni vastaaja koki haluavansa ja/tai tarvitsevansa lisää koulutusta aiheeseen liittyen.

5. Yksikkö- ja osastokohtaiset koulutukset nähtiin vastauksien perusteella seri-työskentelyn kannalta tarkoituksenmukaisimpina. Henkilökohtainen/intensiivisempi täydennyskouluttaminen nähtiin tarpeellisina niille, jotka ovat päivittäisessä työssään tekemisissä seri-vankien kanssa. Vastauksissa painotettiin myös yksikköjen ja osastojen eroja sekä sitä, että seri-osastolla työskentelee satunnaisesti myös muiden osastojen vartijoita.

6.6 Yhteenveto

Seuraavaksi yhteenveto kyselyn vastauksista ja tärkeimmistä havainnoista. Kyselyyn vastasi 18 henkilöä. Suurin osa vastaajista (44,4 %) oli 31-40-vuotiaita. Työkokemusta vankeinhoitoalalta vastaajia oli eniten ryhmässä: yli 16 vuotta (33,3 % vastaajista). Suurin osa vastaajista työskenteli Mikkelin (44,4 %) ja Turun (27,8 %) vankiloissa. Pyhäselän vankilasta emme saaneet yhtään vastausta. Vastaajista ainoastaan puolet oli osallistunut seri-koulutuksiin. Valtaosa (88,9 %) oli vakituista henkilökuntaa ja yleisin koulutustausta oli RSKK-tutkinto (58,8 %).

72,2 % vastanneista koki ymmärtävänsä eri kulttuureja ja hyödyntävänsä tätä työssään. Tulkkipalveluiden käyttö oli vaihtelevaa; vain 17 % koki osaavansa hyödyntää niitä hyvin. RNR-menetelmä ei ollut kaikille tuttu asia, 33,3 % oli täysin eri mieltä sen hallinnasta. Vuorovaikutustaitojen merkitys nähtiin tärkeänä, ja kaikki vastaajat olivat niiden tarpeellisuudesta samaa mieltä. Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö oli suurimmalle osalle vastanneista tuttua.

Keskeisiä vaikuttavan työn työkaluja olivat tasapuolinen kohtelu, moniammatillinen yhteistyö ja koulutus. Haasteina nähtiin resurssipula, kielimuurit, vankien rikosten kieltäminen ja sijoitteluhaasteet. Suurin osa vastaajista piti seri-koulutuksia tarpeellisina, ja moni toivoikin lisää täydennyskoulutusta. Yksikkökohtainen koulutus nähtiin toimivimpana ja toivotuimpana koulutusmuotona.

Seri-koulutuksen käyneet vastaajat kokivat kulttuuriosaamisensa vahvemmaksi kuin kouluttamattomat. Tulkkipalveluiden käytön osaaminen vaihtelee vankiloittain. Turun vankilassa osaaminen oli vahvinta. Seri-koulutetuilla on parempi tuntemus RNR-menetelmästä, mutta vain harva vastaaja hallitsee sen täysin.

Työn vaikuttavuuden kokemus vaihtelee. Koulutusta saaneet eivät osaa arvioida sitä yhtä usein kuin koulutusta käymättömät, jotka puolestaan kokevat vaikuttavuuden vähäisemmäksi. Vankilakohtaisesti Helsingin ja Turun vankiloissa työn vaikuttavuus herättää epävarmuutta, kun taas Mikkelissä näkemykset jakautuvat tasaisemmin. Pereköyhyyden riittävyys vaihtelee suuresti vankiloittain. Helsingin vankilassa pereköyhyys koetaan riittäväksi, kun taas Riihimäessä ja Turussa koetaan puutteita. Tarvittavan tuen saaminen ja työilmapiiri nähdään parhaiten Helsingissä, kun taas Riihimäellä ja osittain Turussa ilmapiiri koetaan haasteelliseksi.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksen johtopäätökset esitellään tutkimuskysymysten valossa. Johtopäätökset peilautuvat suoraan saaduista tuloksista ja siitä, mitä työn tietoperustassa on esitetty vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä yleisesti, sekä seri-vankien kanssa eli rnr-mallista, vuorovaikutustaidoista, kieli- ja kulttuuriosaamisesta sekä lainsäädännöstä. Tutkimuskysymyksemme olivat: Millaista

tietoa valvontahenkilökunnalla on vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä ja millä tavalla tietoa sovelletaan käytännön vankeinhoitotyössä seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa? ja Millaista erityisosaamista seksuaalirikoksista tuomittujen kanssa työskentely vaatii ja millä tavalla Rikosseuraamuslaitos vastaa tai sen pitäisi vastata osaamisen kehittämiseen ja ylläpitoon? Alaluvut on otsikoitu tulosten kautta tutkimuskysymyksiin saatujen tärkeimpien johtopäätösten mukaan.

7.1 Tiedollista osaamista voi löytyä seri-osastoilta taidollista osaamista enemmän

Valvontahenkilökunnan ymmärrys eri kulttuureista oli tutkimuksen mukaan jokseenkin hyvä (72%) ja sitä myös pystytään hyödyntämään työssä. Ulkomaalaiset ovat yllämainittuina Suomen seksuaalirikostilastoissa (luku 4.4; Valtioneuvosto 2021,56) ja tämän tiedon valossa kyky ymmärtää ja huomioida kulttuurin vaikutus yksilöiden toiminta- ja ajattelutapoihin on yksi vaikuttavan seri-työskentelyn kulmakivistä. Hallintolain mukaan viranomaisen tulee järjestää tulkki/käännöspalvelua tilanteessa, jossa romani, viittomakieltä käyttävä tai muuta kieltä käyttävä ei osaa viranomaiskieliä suomi tai ruotsi (luku 5 § 26). Tutkimuksen tulosten perusteella osaaminen tulkkipalveluiden käytössä oli hajanaista - vain noin puolet vastaajista koki osaamistasonsa hyväksi tai melko hyväksi.

Luvussa 2.4 esitetty RNR-malli perustuu rikollisten kriminogeenisten riskitekijöiden sekä suojaavien tekijöiden tunnistamiseen, mikä on merkittävässä osassa arvioitaessa yksilöiden kuntoutuksen tarvetta ja kuntoutustapaa (Tyni 2015, 61). Kolmasosa kyselyyn vastaajista ei pitänyt RNR-menetelmää tutuna ja näin ollen sen hyödyntäminen ei ole työssä heille mahdollista.

Vuorovaikutustaidot nousivat vankeinhoiton tärkeänä osaamisalueena keskiöön myös kyselyn vastauksissa. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä tai jokseenkin tärkeässä roolissa vankeinhoitotyössä ja suurin osa (77%) oli myös saanut siihen koulutusta. Tästä lienee mahdollista päätellä, että vuorovaikutustaitoja osataan hyödyntää myös työssä. Aiemmin tehdyissä tutkimuksissa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen puutteelle on löytynyt selittäviä tekijöitä esimerkiksi roolimallien puutteesta, alkoholismista sekä traumaattisista ja stressiä tuottavista kokemuksista elämässä (Luku 4.3; Kauppila 2005 131, Liberman, DeRisi & Mueser mukaan). Vankiväestötutkimuksen mukaan (Rautanen, Harald & Tyni 2023, 10-11) mukaan vangeilla on usein historiassaan muun muassa traumaattisia kokemuksia ja/tai päihdetaustaa muuta väestöä enemmän. Opinnäytetyön tulosten perusteella lienee mahdollista tehdä johtopäätös, että vankiväestön puutteet sosiaalisissa ja vuorovaikutustaidoissa tunnistetaan ainakin yleisellä tasolla valvontahenkilökunnan keskuudessa ja nämä seikat huomioidaan myös päivittäisessä vankeinhoitotyössä.

Luvussa 3.1. esitellyn seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön (Rikoslaki 39-001/1889 luku 20) tunteminen on hyvä lähtökohta seri-vankien kanssa työskentelylle. Seksuaalirikollisia koskeva lainsäädäntö olikin jokseenkin hyvin tai hyvin hallussa suurimmalla osalla vastaajista (78%). Seksuaalirikoksia koskevan lainsäädännön tunteminen erityisesti nyt sen uudistuttua auttaa

tunnistamaan seksuaalirikokset ja -rikolliset hyvinkin laajana joukkona, joka pitää sisällään vielä aiempaa enemmän hajontaa tekotavoissa ja tekijöissä. Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmä ROTI:n hyödyntäminen esimerkiksi riski- ja tarvearvioiden (Luku 2.3; Tyni 2015, 74) tarkasteluun oli jokseenkin hyvin tai hyvin hallussa kahdella kolmesta vastaajasta.

Luvussa 4.1 osaamisen käsite jaettiin kahteen, toisiaan täydentävään osa-alueeseen: tietoon ja taitoon (Sydänmaanlakka 2000, 178-179). Tutkimuksen tulosten perusteella näyttää siltä, että seri-vankien kanssa työskentelevällä valvontahenkilökunnalla on *tietoa* niistä elementeistä, joista vaikuttava vankeinhoitotyö muodostuu. Tulosten perusteella on kuitenkin hyvin vaikeaa tehdä johtopäätöstä siitä, löytyykö valvontahenkilökunnalta riittävästi *taitoa* vaikuttavan vankeinhoitotyön toteuttamiseen käytännössä. *Taito* on tietoon liittyvää käytännön osaamista, jonka kautta tietoa sovelletaan konkreettiseksi tekemiseksi näyttäytyen esimerkiksi sääntöjen ja menetelmien hallintana (Hanhinen 2010, 64 Sveiby 1997; Raivola & Vuorensyrjä 1998 mukaan).

Yhteenvetona tähän tutkimuskysymykseen liittyvistä vastauksista voidaan todeta, että osaaminen kieli- ja kulttuuriasioissa on valvontahenkilökunnan keskuudessa hyvällä tasolla, kuin myös ymmärrys vuorovaikutustaitojen tärkeydestä vankeinhoitotyössä. Lisäkoulutuksen tarve näkyi erityisesti RNR-mallin tuntemuksen ja hyödyntämisen kohdalla, yleisessä kokemuksessa siitä, että oma työ olisi vaikuttavaa sekä osaamisessa hyödyntää ROTI:a esimerkiksi aiempien kirjausten ja arvioiden tarkasteluun. Yksin *osaamisen* kontekstissa tämän tutkimuskysymyksen johtopäätös on, että lisäkoulutuksen tarpeesta huolimatta valvontahenkilökunnalta voi löytyä suhteessa enemmän tietoa vaikuttavan vankeinhoitotyön elementeistä, kuin tosiasialista taitoa soveltaa sitä käytännön työssä.

7.2 Kokemukset työn vaikuttavuudesta ristiriidassa osaamiskäsitysten kanssa

Hyvä ja yhdenvertainen vuorovaikutus ja sitä kautta vuorovaikutustaito (Luku 4.3; Kauppila 2005, 22-24) koettiin tärkeäksi myös seri-vankien kanssa tehtävässä työssä. Luvussa 4 käsiteltiin haasteita, joita seksuaalirikolliset saattavat kohdata paitsi muiden vankien myös vankilahenkilökunnan puolelta sekä sitä, miten seksuaalirikokset saattavat herättää monissa ihmisissä voimakkaampia negatiivisia tunteita kuin muut rikostyyppit (van den Berg, Beijersberge, Nieuwbeerta, Dirkzwager 2018, 829). Muun muassa nämä seikat saattavat vaikuttaa siihen, miksi valvontahenkilökunnan vuorovaikutustaidot korostuvat juuri seksuaalirikollisten kanssa tehtävässä työssä - vuorovaikutusta vaativat tehtävät tulee pystyä suorittamaan asiallisesti ja asianmukaisesti ilman, että omat mahdolliset ennakoasenteet heijastuvat vankiin. Ihmisten kanssa tehtävän työn peruslähtökohta korostuneekin kohtaamisissa juuri seksuaalirikollisten kanssa sanojen ja lauseiden sijaan työntekijän asenteen noustessa keskiöön (Luku 4.3; Mönkkönen 2018, 17).

Kyky huomioida kulttuurierojen vaikutus tekojen taustalla koettiin tärkeäksi, mikä viittaa siihen, että ulkomaalaisten ylläpidon ja ylläpidon seksuaalirikosten tekijöinä (Luku 4.4 Valtioneuvosto 2021, 56) tunnustetaan ja huomioidaan seri-osastoilla tehtävässä vankeinhoitotyössä. Vankiväestöllä on muuta väestöä enemmän muun muassa väkivallan kokemuksia ja traumataustaa (Luku 4.3; Rautanen, Harald, Tyni 10-11) ja kyselyn vastauksien perusteella tämä näkyy vankeinhoidossa tarpeena tehdä yksilökohtaista muutostyötä rikokseen johtaneesta, usein traumaattisesta elämänhistoriasta käsin. Luvussa 4.5. esitellyt, seksuaalirikollisille tarkoitettut ohjelmat (STOP, STEP) nousivat esiin vastauksissa koskien erityisesti seksuaalirikollisia tukevia työskentelymenetelmiä (Leponiemi 2018; Oikeusministeriö 2009, 37-38; Rikosseuraamuslaitos 2018). Tämän perusteella lienee mahdollista tehdä johtopäätös, että ohjelmatyöhön saatu koulutus voi olla hyödyllinen erityistaito seri-osastolla.

Luvussa 2.4 käsiteltiin vaikuttavuuden käsitettä vankeinhoidon kontekstissa. Vankeinhoidon vaikuttavuutta Suomessa on tutkittu hyvin vähän muutoin kuin mittaamalla ohjelmatyön vaikutuksia uusintarikollisuuden määrään ja lähinnä pienten tutkimusjoukkojen takia tulokset eivät ole olleet tilastollisesti merkittäviä (Tyni 2015, 90-94). Vain kolmasosassa vastaajista koki, että oma vankeinhoidollinen työ seri-osastolla on vaikuttavaa tai jokseenkin vaikuttavaa ylipäänsä. Syy tähän ei tämän tutkimuksen perusteella selviä, mutta voidaan ajatella, että joko seri-osastolla työskentelevät ovat perehtyneet vaikuttavuustutkimusten tuloksiin ja muodostaneet mielipiteensä sitä kautta tai sitten päivittäistyön vaikuttavuutta ei täysin osata tunnistaa.

Erityisesti vankeinhoitohenkilökunnan kyky kohdata vankeja olla heidän kanssaan vuorovaikutuksessa on tutkimuksissa todettu vaikuttavan vankien kokemukseen omasta itsestään (Kainulainen 2021, 50-51) ja toisaalta ohjelmatyön vaikuttavuustutkimuksissa kuntoutusohjelmien läpikäyneiden vankien uusintarikollisuusprosentti on ollut kontrolliryhmää matalampi siitäkin huolimatta, että tulos ei ole ollut tilastollisesti merkittävä (Tyni 2015, 90-94). Seri-osastolla tehtävässä työssä vaikuttavan vankeinhoitotyön elementeiksi tämän tutkimuksen avoimissa vastauksissa nousivat monialainen yhteistyö, ohjelmat ja palvelut, vuorovaikutus ja kohtelu, tavoitteellinen työskentelyote, rikollisen käyttäytymisen ymmärtäminen ja jatkuva henkilöstön koulutus. Näiden vastausten perusteella lienee mahdollista tehdä johtopäätös, että seri-osastojen työntekijöillä on ainakin jonkin verran tietoa siitä, millaiset työskentelytavat ja menetelmät tuottavat vaikuttavuutta - myös tutkitusti. Luvussa 4.5 käsitelty osaaminen seri-vankien kanssa tehtävässä työssä korostui erityisesti avoimessa vastauksessa, joka koski vaikuttavan vankeinhoitotyön haasteita seri-osastolla. Vastauksissa esiin nousseet seri-vankien suhtautuminen omaan rikokseensa sekä henkilökunnan suhtautuminen seri-vankeihin ovat molemmat teemoja, jotka ovat aiemmin tehdyissä tutkimuksissa näyttäytyneet ilmiöinä, joiden kohtaamiseen seksuaalirikollisten kanssa työskentelevällä valvontahenkilökunnalla tulisi olla osaamista (Prison fellowship, Volunteers working with sexual offenders 2014, 15-16.) Muina haasteina vaikuttavalle vankeinhoitotyölle seri-osastolla näyttäytyivät kieli- ja kulttuurierot sekä vankien

sijoittaminen ja turvallisuus, joista jälkimmäiseen Rikosseuraamuslaitos onkin jo pyrkinyt vaikuttamaan erillisten seri-osastojen perustamisella vankiloihin (Rikosseuraamuslaitos 2024b).

Luvussa 2.2 käsiteltiin vartijoiden kelpoisuusvaatimuksia ja sitä, minkä verran seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn liittyvää osaamista vastavalmistuneilla vanginvartijan perustutkinnon käyneillä ja sijaisvartijoilla keskimäärin on. Sijaisvartijoilla ei välttämättä ole lainkaan tällaista osaamista (kelpoisuusvaatimuksena lähinnä 18v ikä) ja vanginvartijan perustutkintokin on seksuaalirikollisia koskevien opintojen suhteen suppea (Rikosseuraamuslaitos 2022a). Näiden seikkojen valossa ei ole ihme, että suurin osa (78%) vastaajista oli sitä mieltä, että seri-koulutukset ovat tarpeellisia, mutta niitä on tällä hetkellä tarjolla liian harvoin tai ne eivät ole tarjolla valvontahenkilökunnalle. Avoimissa vastauksissa erityisesti yksikkökohtaisia kohtaisia koulutuksia toivottiin ja pidettiin tärkeänä, koska useimmat vartijat työskentelevät ainakin silloin tällöin seri-osastolla vakituisesta työskentelyosastostaan riippumatta.

Yhteenvetona tämän tutkimuskysymyksen kohdalla voidaan todeta, että erityisesti seri-vankien kanssa tehtävässä työssä korostuivat kieli- ja kulttuuriosaaminen, vuorovaikutustaidot sekä ymmärrys rikollisen käyttäytymisen syistä ja siihen vaikuttamisesta erilaisin menetelmin. Koulutukset nähtiin tarpeellisina kaikille valvontahenkilökunnan jäsenille ja koulutuksia toivottiin tulevaisuudessa enemmän. Siitä, että kyselyyn vastanneista vain kolmasosa koki työnsä seri-osastolla vaikuttavaksi tai jokseenkin vaikuttavaksi sekä ylläesitettyjen seikkojen valossa lienee mahdollista tehdä päätelmä, että vaikka vastaajilla sinänsä on tietoa vaikuttavan vankeinhoitotyön elementeistä seri-osastolla, ei tietoa joko osata täysin hyödyntää työssä tai työn vaikutuksia ei osata tunnistaa.

8 Pohdinta

Tässä luvussa käsittelemme työn luotettavuutta ja eettisyyttä siitä näkökulmasta, eettisyys ja luotettavuus tosiasiallisesti näkyivät prosessissa suhteessa kyselytutkimuksemme vastaajiin sekä suhteessa siihen tietoon, johon peilaten halusimme tutkimusta lukijalle esitellä. Avaamme myös mahdollisia jatkotutkimusehdotuksiamme saatujen tulosten pohjalta, sekä kehittämisehdotuksiamme paitsi suhteessa niihin, myös jo tekemiimme valintoihin tässä opinnäytetyössä. Lopuksi kerromme itse opinnäytetyöprosessista: kuinka yhteistyömme sujui, mitä tekisimme toisin ja millaisia ajatuksia meillä on lopullisesta työstä sen nyt valmistuttua.

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Meille oli alusta asti tärkeää varmistaa, että koko opinnäytetyöprosessi suoritetaan eettisesti oikealla tavalla esimerkiksi suojaamalla vastaajien anonymiteetti tarkoin. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että kyselylomakkeeseen ei tullut yhtään tutkimuksen kannalta tarpeetonta taustatietoon liittyvää kysymystä ja myös sitä, että kyselyt jaettiin välikäsien (yksikönpäälliköt,

apulaisjohtajat, rikosseuraamusesimiehet) kautta, jolloin emme missään vaiheessa edes sattumalta nähneet vastaajien nimiä, saati kasvoja. Välikäsien kautta kyselyn jakaminen tuotti kuitenkin muunlaisia haasteita, kuten kyselyn jakelun viivästyminen, mutta vastaajien anonymiteetin säilyminen vaikuttaa nyt työn valmistuttua sen arvoiselta.

Tietoperustassa pyrimme hyödyntämään vain lähteitä, joiden luotettavuudesta pystyimme oman arviomme mukaan menemään takuuseen. Erityisesti ulkomaisten, seksuaalirikollisia koskevien tutkimusten kohdalla tuntui kuitenkin haastavalta pitää täysin erilaisissa yhteiskunnissa ja ympäristöissä (esim. vankien olosuhteet, vartijoiden työskentelyolosuhteet) tehtyjen tutkimusten tuloksia aineistona, jota voisi luotettavasti verrata vankeinhoitoon meillä Suomessa. Osaamisesta seri-vankien työssä tehtävästä työstä ei niin ikään löytynyt paljoakaan materiaalia meiltä Suomesta tai ulkomailta. Ulkomailla tehdyistä tutkimuksista monissa korostui sellainen asenteellisuus seksuaalirikoksia ja -rikollisia kohtaan, johon emme ole ainakaan henkilökohtaisesti törmänneet kovinkaan usein Suomen vankiloissa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta ei tuntunut eettisesti oikeelliselta käyttää tietoperustassa sellaista ulkomailla tuotettua materiaalia, joka esitti seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn olevan muun vankiväestön kanssa työskentelyyn verrattuna äärimmäisen ahdistavaa, kuvottavaa ja moraalisten ristiriitojen kanssa kamppailua. Tämä siksi, että työskentelemme molemmat vankilassa, emmekä ole ainakaan itse havainneet tällaista suhtautumista ja uskomme, että meillä Suomessa vanginvartijat koulutetaan hieman erilaiseen arvopohjaan (oikeudenmukaisuus, ihmisarvo) nojaten, kuin vaikkapa Yhdysvalloissa. Saimme ohjaajaltamme toiveen käyttää enemmän ulkomailla tehtyjä tutkimuksia lähteinä tietoperustassa, mutta erityisesti edellä esitettyjen syiden nojalla päädyimme käyttämään lähinnä kotimaassa tehtyjä tutkimuksia aiheesta silläkin uhalla, että osaamisen kuvaus juuri seksuaalirikollisten kanssa jäi tietoperustassa hieman haluttua ohuemmaksi.

Työn tulosten avaamisessa käytimme Webropol-alustan omia tilastointityökaluja ja niiden pohjalta kirjoitimme opinnäytetyön tulososion sellaisena, kuin se oli. Koska vastaajamäärä oli pieni, olisimme voineet käyttää tulososiossa esitystapana prosenttien sijaan myös vastaajien lukumäärää (esim. 8/18), mutta päädyimme selkeyden vuoksi käyttämään prosentteja, koska kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin (lähinnä avoimiin) kysymyksiin. Olemme kuitenkin käyttäneet tulososiossa ilmausta ”kysymykseen vastanneista” emmekä ”kyselyyn vastanneista”, jotta lukijalle ei jää mielikuvaa, että ilmoitettu prosenttiluku koskisi kyselyyn vastaajien kokonaismäärää. Selkeyden ja osin luotettavuudenkin kannalta olisi ollut tärkeää, että kyselyn kaikkiin kysymyksiin olisi ollut pakko vastata kyselyssä eteenpäin pääsemiseksi.

Johtopäätöksissä pyrimme parhaamme mukaan johtamaan saadut tulokset tietoperustassa kerrotun kautta ja mielestämme onnistuimme tässä suhteellisen hyvin. Tämä myös osaltaan kertoo, että tietoperustaan onnistuttiin valitsemaan aiheen kannalta tarkoituksenmukaisia aiheita, joka osaltaan parantaa tietoperustan luotettavuutta suhteessa opinnäytetyön aiheeseen ja meidän aiheeseen perehtyneisyyteemme tutkimuksen tekijöinä.

Eniten tutkimuksemme luotettavuutta vähentävä seikka oli kyselyyn vastanneiden vähyys (18), joka ei anna riittävän kattavaa kuvaa seri-vankien kanssa työskentelevän valvontahenkilökunnan osaamiskäsityksistä maanlaajuisesti. Vastaajien määrän vähyiden lisäksi tuloksien luotettavuutta heikensi myös kyselylomakkeen vaillinaisuus, jonka havaitsimme vasta johtopäätöksiä kirjoittaessamme. Seikka liittyy samanaikaisesti sekä luotettavuuteen että työn kehittämisehdotuksiin ja tästä syystä esittelemme sen seuraavassa luvussa tarkemmin.

8.2 Kehittämisen- ja jatkotutkimusehdotukset

Työn tulosten sekä itse tutkimusprosessin perusteella näyttäisi tärkeältä, että Suomessa tehtävää työtä seksuaalirikollisten parissa tutkittaisiin lisää ja isommassa mittakaavassa. Seksuaalirikoksista ja -rikollisista itsestään on Suomessa tehty jo jonkin verran tutkimusta, mutta tietoperustaa tehdessämme huomasimme, että työntekijöiden tekemää ja kokemaa ei ole samassa mittakaavassa tutkittu/mitattu kuin muualla maailmassa. Työn tulosten perusteella ja mielestämme sen tärkeimpänä tuloksena näyttäytyi se seikka, että työntekijöillä vaikuttaisi olevan suhteellisen paljon tietoa vaikuttavasta vankeinhoitotyöstä niin seri- kuin muiden vankien kanssa, mutta taitoa tiedon soveltamiseen käytännössä voi olla suhteessa paljon vähemmän. Lienee realiteetti, että moni asia maailmassa on sellainen, jonka suhteen ihmisiltä löytyy jonkinasteinen tieto, mutta ei konkreettista kykyä suorittaa sitä käytännössä - oman työn ei kuitenkaan soisi olevan yksi näistä asioista ja jos on, lisäkoulutus on välttämätöntä. Kuitenkin jo pelkästään Rikosseuraamuslaitoksen palkallisina myöntämiä opintovapaiden määriä (30v/vuosi) katsoessa lienee melko selvää, että lisäresursseille koulutukseen on *pakko* olla tarvetta. Laajempien tutkimusten tekeminen tämän työn aiheista toisi tätä opinnäytetyötä enemmän perusteita viedä koulutusasiaa eteenpäin ja mahdollisesti saada siihen sen tarvitsemia resursseja.

Toinen työn tuloksissa esiin noussut kehittämis-/jatkotutkimusajatus koski *vaikuttavuuden* tunnistamista rikosseuraamustyössä. Kokemus oman työn vaikuttavuudesta koettiin pääosin melko alhaiseksi tai siitä ei osattu sanoa mitään, joka mielestämme joiltain osin viittasi siihen, että työn vaikuttavuutta ei välttämättä tunnusteta. Tämän ajatuksen pohjalta mielestämme näyttääkin tärkeältä, että työn vaikuttavuutta ilmentäviä elementtejä opetettaisiin koulutuksien yhteydessä tunnistamaan, ja että mittari vaikuttavuuteen voi olla jokin muukin, kuin välitön uusintarikollisuuden vähentyminen. Työn vaikuttavuuden kokemisen lisäämisellä voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa paitsi työhyvinvointiin myös alan vetovoimaisuuteen yleisellä tasolla. Narratiivi siitä, että ”rosvo on aina rosvo” ei välttämättä ole alan paras myyntivaltti ja toisaalta se voi vetää puoleensa sellaisia ihmisiä, joiden suhtautuminen vankeihin tuskin ainakaan lisää heidän rikollisuudesta irtautumisensa todennäköisyyttä ja ei-rikollisen identiteetin rakentamista.

Itse opinnäytetyöprosessissa ja opinnäytetyössä huomasimme jälkeinpäin paljonkin sellaisia seikkoja, joita olisi voinut kehittää ja joihin tulevissa opinnäytetyöissä tulisi kiinnittää enemmän

huomiota. Yksi ja varmasti tärkein sellainen oli kyselylomakkeen huolellisesti laatiminen - kuinka paljon sillä onkaan tekemistä lopullisen työn kannalta. Kysymys ei ollut siitä, ettemmekö olisi tarkasti miettineet, mitä haluamme tietää vaan siitä, että emme tarpeeksi painokkaasti johtaneet jokaista kysymystä tutkimuskysymyksiemme kautta. Tästä koitui se, että johtopäätöksiä kirjoittaessamme havahduimme useamman kerran siihen, että jonkin tulososion johtopäätöksen vetäminen suhteessa tutkimuskysymykseen ei meinannut onnistua, koska emme olleet kysyneet sitä. Esimerkiksi väite "Mielestäni hyvät vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä roolissa vankeinhoitotyössä" on itsessään hyvä ja tarkoituksenmukainen, mutta koskee vain *tietoa* aiheesta. Väitteen tueksi olisi ehdottomasti tarvittu jokin lisäkysymys tai väite liittyen vuorovaikutustaitojen tosiasialliseen hyödyntämiseen työssä. Tällaisia puutteita havaitsimme johtopäätöksiä kirjoittaessamme paljon. Eniten mieltämme jäi askarruttamaan vaikuttavuuden tunnistaminen vankeinhoitohenkilökunnan keskuudessa - kyselylomakkeesta puuttui kysymys liittyen siihen, millaiset asiat/tapahtumat päivittäisessä työssä tuottavat kokemusta oman työn vaikuttavuudesta. Yksi suurimmista opinnäytetyöprosessissa saamistamme konkreettisista opeista on ehdottomasti kokemus siitä, että huolellisuus ja tutkimuskysymysten jatkuva huomioiminen kyselylomaketta laatiessa ovat koko työn lopputuloksen kannalta ensiarvoisen tärkeitä.

8.3 Opinnäytetyöprosessin pohdinta

Aloitimme opinnäytetyön suunnittelemisen yhdessä syyskuussa 2024. Yksin aloitettu opinnäytetyö alkoi muodostua, kun rupesimme tekemään opinnäytetyötä yhdessä. Opinnäytetyön aiheen rakentaminen seksuaalirikollisten ja valvontahenkilöstön ympärille oli haastava tehtävä, jossa ohjaajamme Nina Nurminen oli tarvittaessa apuna. Nurminen ei antanut suoria vastauksia, vaan haastoi meidät itse keksimään lopullinen suunta opinnäytetyölle. Kun aihe lopulta muotoutui, oli kirjoittaminen helpompaa. Pitkä ajatustyö aiheen ympärillä helpotti itse opinnäytetyön kirjoittamista.

Aikataulu työn toteutukseen oli realistinen ja toimiva. Opinnäytetyömme suunnittelu työparina alkoi syksyllä 2024. Syksyn aikana työn tarkka aihe hahmottui ohjaajan tuella ja sovitun aiheen ympärille lähdettiin suunnittelemaan ja tekemään tietoperustaa. Marraskuussa 2024 oli suunnitelmaseminaari, jonka jälkeen työtä lähdettiin palautteen perusteella muokkaamaan vielä tarkemmin ja toteuttamaan kyselyä webropol-alustalle. Joulukuun 2024 tavoite oli saada kyselystä toimiva ja tietoperusta valmiiksi. Tammikuussa 2025 otimme yhteyttä vankiloiden päälliköihin ja toiminnoista vastaaviin apulaisjohtajiin, jotta saimme luvat henkilökunnan osallistamiseen kyselyyn ja apulaisjohtajien kautta osoitettua kyselyn juuri oikeille henkilöille. Tammi-kuun aikana opinnäytetyön hiomista jatkettiin ja odotettiin vastauksia kyselyyn. Helmikuussa 2025 aloitettiin kyselyn purkamisen kirjalliseen muotoon. Tämän jälkeen työ lähetettiin ohjaajalle, jotta meillä olisi vielä aikaa tehdä mahdollisia tarvittavia muutoksia tai lisäyksiä. Maaliskuussa lähetimme mielestämme valmiin, mutta loppusilausta vaille valmiin opinnäytetyön

ohjaajallemme Nina Nurmiselle ja odotimme, mitä muutoksia työ vaatii. Toteutimme muutokset ja opinnäytetyö oli valmis palautettavaksi maaliskuussa 2025.

Asumme kaukana toisistamme ja kaikki teimme koko opinnäytetyön tapaamatta toisiamme. Olimme kuitenkin olleet samalla vanginvartijakurssilla vuotta aikaisemmin ja näin ollen toisen työskentelytavat olivat molemmille tuttuja puolin ja toisin - se helpotti yhteistyötä ja toisaalta lisäsi luottamusta työpariin.

Olimme sopineet, että tutkimuksen kyselylomakkeet lähetetään vastaajille tammikuun alkupuolella ja pyrkimyksenämme oli saada työn tietoperusta kutakuinkin valmiiksi ennen sitä. Tämä toteutui kohtuullisesti, eikä tietoperustaan tarvinnut vuoden 2025 lisätä kuin yksittäisiä asioita. Tietoperustan kirjoittamisen jaoimme melko selkeästi aihealueittain, eikä kirjoitusten päällekkäisyyksiä päässyt syntymään. Pidimme useita palavereita puhelimesta, jossa kävimme työtä läpi, keskustelimme jos jokin luku ei edennyt tai tarvitsimme lisää lähdemateriaaleja. Työnjako sujui kuin itsestään ja molemmat osallistuivat opinnäytetyön tekoon samalla volyyminä, omassa tahdissa. Hyvä yhteistyö auttoi valtavasti.

Haastavimmaksi osaksi koko prosessia nousi meille melko yllättäenkin kyselylomakkeeseen vastaajien vähyys. Huolimatta siitä, että olimme valmistelleet eri laitoksien kanssa kyselyn jakelua jo hyvissä ajoin, eivät asiat lopulta edenneetkään täysin sovitun mukaan. Kyselyn aukioloaikana jouduimme ottamaan jakelijoihin useamman kerran yhteyttä, millä onneksemme oli pientä vaikutusta jakelun toteutumiseen. Vastajamäärä jäi tästä huolimatta melko pieneksi, joka tietysti vaikutti suoraan tuloksien yleistettävyyteen. Aikataulumme puitteissa emme kuitenkaan lähteneet tässä kohtaa enää laajentamaan kyselyn levitystä esimerkiksi seri-vankiloista kaikkiin vankiloihin, vaan päätimme jatkaa työskentelyä, sillä otannalla, jonka olimme saaneet.

Tulosten analysoinnin jaoimme niin, että toinen purki avoimet ja toinen suljetut kysymykset. Tässä vaiheessa, kun itse teoria pohja oli luotu, oli tulosten purkamisen mukavaa vaihtelua. Opettelimme molemmat webropolin käyttöä, jotta se ei ollut vain toisen vastuulla.

Loppuviimeistely, tiivistelmän kirjoittaminen, pohdinnat ja johtopäätökset oli viimeinen rutistus työllemme ja kävimme molemmat läpi vielä tässä vaiheessa koko opinnäytetyötämme, jotta saamme työstä mahdollisimman hyvän ja virheettömän. Seuraavalla sivulla opinnäytetyön kirjallisen tuotoksen työnjako kaaviona.

Kirjallisen tuotoksen työnjako luvuittain:

Aija	Kiki	50/50
------	------	-------

2.0	2.2	Johdanto
2.1	2.4	Tiivistelmä(t)
2.3	2.5	5.5
3.0	4.0	8.3
3.1	4.1	
3.2	4.2	
3.3	4.3	
4.4	4.5	
5.1	6.5	
5.2	6.5	
5.3	7.0	
5.4	8.0	
5.6	8.1	
6.0	8.2	
6.1	Taulukot	
6.2	Työn ulkoasu	
6.3		
6.4		
6.6		

Lähteet

Painetut

Halinen, I. Hotulainen, R. Kauppinen, E. Nilivaara, P. Raami, A. & Vainikainen, M-P. 2016. Ajattelun taidot ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi

Hirsjärvi, S. Remes, P & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy

Järvinen, A. Poikela, E. 2001. Modelling reflective and contextual learning at work. *Journal of Workplace Learning*, 13(7/8)

Kainulainen, S., Saari, J. 2021. Suomalainen vanki. Arjen rakenteet ja elämänlaatu vankilassa. Tampere: Vastapaino.

Kananen, J. 2008. Kvali, Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ylioppilaspainos.

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Tallinna: Printon Trükikoda.

Prescott, D. 2015. Artikkelin "Motivation, compassion and self-care in the treatment of sexual offenders" kokoelmateoksessa *Sex offender Treatment - A case study approach to issues and interventions*. Toim. Wilcox, D., Garrett, T. & Harkins, L. 2015. Malesia: Vivar Printing Sdn Bhd

Rantalaiho, K. 1997. Osaamisen luonteesta. Teoksessa J. Kirjonen, P. Remes & A

Spencer, A. 1999. Working with sex offenders in prison and through release to the community. E-kirja. Viitattu 28.6.2024.

Sydänmaanlakka, P. 2002. Älykäs organisaatio. Tiedon, osaamisen ja suorituksen johtaminen. Helsinki: Talentum.

Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita? Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. E-kirja. s. 11, 13. Viitattu: 17.6.2024.

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä, ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. E-kirja.

Yrjönsuuri, R. & Yrjönsuuri, Y. 2003. Opiskelu, oppiminen, osaaminen. Helsinki: Oppilo.

Sähköiset

Eduskunta 2022. Seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus. Viitattu: 21.11.2024 https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/seksuaalirikoksia-koskevan-rikoslain-20-luvun-kokonaisuudistus.aspx

Etelä-Karjalan hyvinvointialue 2025. Seri-tukikeskus. Viitattu 13.2.2025. <https://www.suomi.fi/palvelut/seri-tukikeskus-etela-karjalan-hyvinvointialue/4386b6f1-2993-4691-b409-bf1028d25417>

Hanhinen, T. 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Akateeminen väitöskirja. Tampereen Yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/66674/978-951-44-8290-8.pdf>

Hogan, N. L. & Lambert, E. G. 2020. Working in Institutional Corrections. The Roles, Responsibilities, and Challenges of Being a Correctional Office. Viitattu 21.2.2025. [aineisto1_Routledge Handbook on American Prisons ---- \(Pg 94--102\).pdf](#)

Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Viitattu: 19.6.2024. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%20KSYM%20LUONNOS_7.5..pdf

Kauta, J. 2024. Suomen vankilat ovat jo täpötäynnä, ja hallituksen uudistukset tuovat niihin satoja vankeja lisää. Yle. Viitattu 24.1.2025. <https://yle.fi/a/74-20087184>

Kieliparlamentti 2011. Työelämän kieli- ja viestintätaidot. Viitattu 25.6.2024. https://www.kieliverkosto.fi/fi/toiminta/kannanotot-lausunnot-ja-muut-materiaalit/kieliparlamentti2011_kannanotto.pdf

Kivimäki, S. 2020. Rikostaustaiset naiset asiakkaina. Opas työn tueksi. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Viitattu 12.2.2025. <https://rets.fi/wp-content/uploads/2020/12/Rikostaustaiset-naiset-asiakkaina.pdf>

Lea, S. Auburn, T & Kibblewhite, K. 1999. Working with Sex Offenders: The Perceptions and Experiences of Professionals and Paraprofessionals. Viitattu: 28.6.2024 <http://ijo.sagepub.com/content/43/1/103>

Leponiemi, T. 2018. Riihimäen vankilassa hoidetaan seksuaalirikollisia terapialla - Psykologi: "Uusimisriskiä voidaan madaltaa tarjoamalla mahdollisuuksia parempaan elämään" YLE. Viitattu 23.3.2025. [Riihimäen vankilassa hoidetaan seksuaalirikollisia terapialla - Psykologi: "Uusimisriskiä voidaan madaltaa tarjoamalla mahdollisuuksia parempaan elämään" | Yle](#)

Mykkänen, J. 2006. Tutkimusmenetelmät ja tutkimusaineistot. Verkkosivu. Viitattu: 12.6.2024 <https://www.mv.helsinki.fi/home/jmykkane/tutkielma/Tutkimusmenetelmat.html>

Nurminen, N. 2023. Voidaanko seksuaalirikoksia ehkäistä ennalta? Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 23.3.2025. [Voidaanko seksuaalirikoksia ehkäistä ennalta? - Rikosseuraamuslaitos](#)

Oikeusministeriö 2009. Seksuaalirikollisten hoito. Työryhmämietintö. Viitattu 23.3.2025. [Microsoft Word - 6 Seksuaalirikollisten hoito valmis.doc](#)

Prison fellowship, VOLUNTEERS WORKING WITH SEXUAL OFFENDERS 2014. Viitattu 28.6.2024 <https://prisonfellowship.org.uk/wp-content/uploads/2018/09/Guidance-for-Volunteers-Working-with-Sexual-Offenders-2014.pdf>

Rautanen, M. Harald, K. Tyni, S., Brummer-Korvenkontio, H., Castrén, S., Gonzáles, C., Huu-
monen, S., Isola, A.-M., Juntila, N., Kainulainen, S., Keinonen, K., Kinos-Jehkonen, M., Kos-
kelo, J., Koskialho, K., Kuussaari, K., Laajasalo, T., Laivonen, P., Lappalainen, R., Leemann,
L., . . . Vaara, M. 2023. Toim. Rautanen, M. Harald, K. Tyni, S. Vankien terveys ja hyvinvointi
2023. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). Viitattu 27.1.2025. [https://www.jul-
kari.fi/bitstream/handle/10024/147958/URN_ISBN_978-952-408-148-1.pdf?sequence=1&isAl-
lowed=y](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/147958/URN_ISBN_978-952-408-148-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024a. Ammattina vartija. Viitattu 12.2.2025. https://www.rskk.fi/fi/index/perustutkinto_1/ammattinavartija.html

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024b. Töihin vankilaan. Viitattu 12.2.2025. https://www.rskk.fi/fi/index/perustutkinto_1/ammattinavartija/toihinvankilaan.html

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024c. Koulutuksen sisältö. Viitattu 21.10.2024 https://rskk.fi/fi/index/perustutkinto_1/opiskelurskksa_1/koulutuksenjaksotus.html

Rikosseuraamuslaitos 2018. STOP:sta STEP:ksi – seksuaalirikollisten kuntoutus vankilassa uudis-
tuu. Viitattu 23.3.2025. [STOP:sta STEP:ksi – seksuaalirikollisten kuntoutus vankilassa uudistuu
- Rikosseuraamuslaitos](#)

Rikosseuraamuslaitos 2022a. Kesätyö vankilassa. Viitattu 7.3.2025. [Kesätyö vankilassa - Rikos-
seuraamuslaitos](#)

Rikosseuraamuslaitos 2023a. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu: 16.6.2024 [https://www.rikosseu-
raamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html](https://www.rikosseu-
raamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html)

Rikosseuraamuslaitos 2023b. Seri-hanke. Viitattu: 15.6.2024 [https://www.rikosseuraa-
mus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/seri-hanke.html](https://www.rikosseuraa-
mus.fi/fi/index/ajankohtaista/hankkeet/seri-hanke.html)

Rikosseuraamuslaitos 2024a. Vankipaikkauudistuksella vaikutuksia suljettuihin vankiloihin - seksuaalirikoksista tuomittujen ja sakkovankien vankipaikat keskitetään. Viitattu: 12.9.2024 <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2024/vankipaikkauudistuksella-vaikutuksiasuljettuihinvankiloihin-seksuaalirikoksistatuomittujenjasakkovankienvankipaikat-keskitetaan.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024b. Pyhäselän vankila. Viitattu 16.6.2024 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/pyhaselanvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024c. Mikkelin vankila. Viitattu: 18.6.2024 <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/mikkelinvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024d. Riihimäen vankila. Viitattu: 19.6.2024 <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/riihimaenvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024e. Helsingin vankila. Viitattu: 19.6.2024 <https://rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/helsinginvankila.html>

Rikosseuraamuslaitos 2024f. Turun vankila. Viitattu:19.6.2024 <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjajhteystiedot/vankilat/turunvankila.html>

Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2018. Knuuti, U. Rissanen, H. 2018. Raportti yhdenvertaisuuden toteutumisesta Rikosseuraamuslaitoksessa vuonna 2017. Viitattu: 12.7.2024 https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraporttit/m6EEa3t8J/2018-2_Raportti_yhdenvertaisuuden_toteutumisesta_Rikosseuraamuslaitoksessa.pdf

Seri-hanke Hankesuunnitelma 2024. Kehitys- ja laatuyksikkö/Heidi Lind. Viitattu: 3.1.2025 file:///C:/Users/abuti/Downloads/Seri-hankesuunnitelma_30092024_VER-SIO%20nro%200.4.pdf

Tilastokeskus 2024a. Seksuaalirikollisten määrä kasvoi selvästi vuonna 2023. Viitattu 13.2.2025. <https://stat.fi/fi/uutinen/seksuaalirikosten-maara-kasvoi-selvasti-vuonna-2023>

Tilastokeskus 2024b. Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset. Viitattu: 21.10.2024 <https://stat.fi/julkaisu/clmiukpvm4y6j0bw6a7qrx4rn>

Tilastokeskus 2024c. Suomen virallinen, Rikos- ja pakkokeinotilasto. Viitattu: 19.6.2024 <https://stat.fi/julkaisu/cln31qvd198z70cut67ucn78e>

Valtioneuvosto 2022. Seksuaalirikoslain uudistus tulee voimaan ensi vuoden alussa. Viitattu 24.1.2025. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410853/seksuaalirikoslain-uudistus-tulee-voimaan-ensi-vuoden-alussa>

Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Vahva ja välittävä Suomi, Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.202. Viitattu 20.11.2024 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Valtioneuvoston selvitys 2021:56. Seksuaalirikollisten tekijät, tekoilanteet ja ennaltaehkäisemisen mahdollisuudet. Viitattu: 1.9.2024 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163523/VNTEAS_2021_56.pdf?sequence=1&isAllowed=y

van den Berg C, Beijersbergen K, Nieuwebeerta P, Dirkzwager A. 2018. Sex Offenders in Prison: Are They Socially Isolated? Sex Abuse. Viitattu 15.10.2024 <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1079063217700884>.

Vauhkonen, T., Kaakinen, M. & Hoikkala, T. 2021. Seksuaalirikosten tekijät, tekoilanteet ja ennaltaehkäisemisen mahdollisuudet. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163523/VNTEAS_2021_56.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Viitala, R. 2005. Johda osaamista! osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Helsinki, Info viestintä. Viitattu: 10.11.2024 file:///C:/Users/abuti/Downloads/RiittaViitala_Johdaosamista_Osaamisenjohtaminenteoriastakytntn.pdf

Vilka, H. 2007 Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Viitattu: 14.6.2024 https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/98723/Tutki-ja-mittaa_2007.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Julkaisemattomat lähteet

Alakärppä, T. 2023 Ulkomaalaistaustaiset seksuaalirikoksista tuomitut ja heidän kanssaan työskentelyn erityispiirteet. Koulutusmateriaali kurssilta: Seksuaalirikollisen kanssa työskentely. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2024. Viitattu: 25.6.2024

Lait ja asetukset

Hallintolaki 434/2003. Viitattu: 29.7.2024

Kielilaki 423/2003. Viitattu: 12.7.2024

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 221/2022. Viitattu:18.6.2024

Oikeusministeriön asetus (797/2022). Viitattu: 18.6.2024.

Rikoslaki 39/2889. Viitattu: 28.9.2024

Taulukot

Taulukot 1-6 Avoimien vastausten taulukointi

Taulukko 1

Esimerkki-ilmaisu aineistosta	Alaluokka	Pääluokka
<p><i>Erityistyöntekijöille ohjaaminen ja yhteistyö eri ammattiryhmien kanssa.</i></p> <p><i>Eri palveluiden ja ohjelmatoiden tarjoaminen vangeille</i></p>	<p>Monialainen yhteistyö, ohjelmat ja palvelut</p>	<p>Vaikuttava vankeinhoitotyö seksuaalirikollisten kanssa</p>
<p><i>Asiallinen kanssakäyminen. Vahva keskustelukulttuuri vartijoiden kesken.</i></p> <p><i>Rikostenlaadusta huolimatta tasa-puolinen kohtelu.</i></p>	<p>Vuorovaikutus ja kohtelu</p>	
<p><i>Mahdolliset valvotut koevapaudet sekä vapautumiset on tärkeä valmistella huolellisesti mahdollisten uusien uhrien suojelemiseksi.</i></p> <p><i>Seri-taustaisille rikoksiin liittyvän työskentelyn tulee olla tavoitteellisempaa, kuin perusarjessa ohjaaminen ja neuvonta.</i></p>	<p>Tavoitteellinen työskentely</p>	
<p><i>Vaikuttavaan työhön liittyy monia seikkoja, kuten ymmärrys rikoksesta ja sen vakavuudesta, seurauksista uhrille sekä kulttuurierojen ymmärrystä.</i></p>	<p>Rikollisen käyttäytymisen ymmärtäminen</p>	

<i>Jatkuva henkilöstön koulutus.</i>	Henkilökunnan koulutus	
--------------------------------------	------------------------	--

Taulukko 2

Esimerkki-ilmaus aineistosta	Alaluokka	Päälouokka
<p><i>Kielimuuri ulkomaalaisvankien kanssa tai väärin ymmärrykset huonon suomenkielen vuoksi</i></p> <p><i>Yhteisen kielen puuttuminen vaikeuttaa ryhmien vetoa sekä yhteistyötä.</i></p>	Kieli- ja kulttuurierot	Vaikuttavan vankeinhoitotyön haasteet seksuaalirikollisten kohdalla
<p><i>Sijoittelu ja turvallisuus. vankilat ovat niin täynnä, että serivankien turvallinen sijoittelu on vaikeaa. osastot ja sellit ovat täynnä. jos keskinäisiä kahnauksia tulee, on vaikea löytää uutta sijoituspaikkaa seri-vangille/vangeille.</i></p>	Sijoittelu ja turvallisuus	
<p><i>Jos henkilö ei tunnista tehneensä mitään väärää, hänellä ei ole tarvetta muutokseen.</i></p> <p><i>Kuntouttamispolitiikkaan liittyvä merkittävä haaste on omien rikosten kieltäminen ja syyttömyyden vakuuttelu.</i></p>	Seri-vankien suhtautuminen omaan rikokseensa	
<p><i>Seri vankien rikokset ovat usein todella tunteita herättäviä ja</i></p>	Henkilökunnan suhtautuminen seksuaalirikoksiin	

<i>siksi kyseisten vankien kanssa toimiminen usealle vastenmielistä.</i>		
--	--	--

Taulukko 3

Esimerkki-ilmaus aineistosta	Alaluokka	Pääluokka
<i>Yhdenvertainen vuorovaikutus. Hyvä vuorovaikutus.</i>	Vuorovaikutus	Seksuaalirikollisia kuntouttavat menetelmät ja toimintatavat
<i>Rikosten käsittely sekä niihin johtaneet tekijät, kuten lapsuudessa aiheutuneet traumat on tärkeä käsitellä psykologin kanssa. Kartoittaminen, mistä rikollisuus lähtenyt liikenteeseen; useimmiten taustalla mm. omia hyväksikäyttökemuksia uhrin roolista ja ylisukupolvisuutta</i>	Muutostyö rikolliseen käytöseen johtaneista syistä käsin	
<i>Ulkomaalaistaustaisten kanssa kulttuurieroja ymmärtäminen. Urani alkuaikoina oli inesti yleisin syy. Nyt on paljon erikulttuureista ja se näkyy suhtautumisena naisiin ja etenkin nuoriin naisiin.</i>	Kulttuurieroista johtuvien syiden huomiointi työskentelyssä	
<i>Stop/Step on ollut ilmeisesti toimiva. ohjelmatyöt, keskustelut, lääkehoito</i>	Yksilötyöskentely, ohjelmatyö	

<i>Vartijan tehtävässä en koe tarvitsevani erilaisia menetelmiä seri-vankien kanssa työskentelyyn.</i>	Muu: Erillisiä menetelmiä ei tarvita	
--	--------------------------------------	--

Taulukko 4

Esimerkki-ilmaus aineistosta	Alaluokka	Päälouokka
<p><i>Koulutukset ovat tarpeellisia, ainakin nämä mitä on saatavilla mm. punaisen ristin kautta ja rskk:n kautta</i></p> <p><i>Seksuaalirikoksen tekijän kassa työskentely- koulutus oli erittäin kattava ja hyödyllinen koulutus. Vartijoille voisi olla laajempi koulutuspaketti tarjolla, ei pelkästään kuntouttavalle sektorille varattuja koulutuksia.</i></p> <p><i>Koulutukset olisivat todella tarpeellisia. Itsellä on melko pitkä aika viimeisimmistä seri-koulutuksista joten kertaaminen olisi hyväksi.</i></p> <p><i>Seri koulutukset voisivat olla paikallaan kaikille seri osastolla toimiville, mikäli kohderyhmä olisi suppeampi. Vartijat, ohjaajat, erityisohjaajat jne.</i></p>	Koulutukset tarpeellisia	Mielipide seri-koulutuksista
<i>Melko turhia</i>	Koulutukset tarpeettomia	

Taulukko 5

Esimerkki-ilmaus aineistosta	Alaluokka	Päälouokka
<p><i>Hyvä pohjakoulutus olisi suotavaa käydä kaikille yksiköissä työskenteleville valvonnan virkamiehille</i></p> <p><i>Yksikkökohtainen, koska useat valvonnan työntekijät työskentelevät satunnaisesti seri-osastoilla, vaikkei se oma osasto olisikaan.</i></p> <p><i>Yksikkökohtainen koulutus voisi olla hyödyllistä. Myös eri seri-osastojen tarpeet / vaativuuden huomioiden.</i></p>	Yksikkökohtainen koulutus	Serikoulutuksen tyyppi
<p><i>Osasto- tai henkilökohtainen koulutus olisi tärkeämpää heille jotka työskentelevät seksuaalirikollisten kanssa useammin tai päivittäin.</i></p>	Osastokohtainen koulutus	
<p>Henkilökohtainen resurssien tuhlausta; ne jotka haluavat täydentää osaamistaan varsinaisilla täydennyskoulutuksilla, voivat RSKK:lle sellaisiin hakea tai muualle.</p> <p><i>[...] henkilökohtainen koulutus olisi tärkeämpää heille jotka työskentelevät seksuaalirikollisten kanssa useammin tai päivittäin.</i></p>	Henkilökohtainen koulutus	
<p><i>Kaikenlainen. osastot ovat kovin erilaisia keskenään ja</i></p>	Mikä vain koulutus	

<i>yksikkö ja yksilökohtaisia eroja on paljon.</i>		
--	--	--

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake

Liite 2: Saatekirje

Liite 3: Opinnäytetyösopimus

Liite 1: Kyselylomake

Kysymyksillä 1-7 selvitetään tutkimuksen taustamuuttujia.

1. Sukupuoli

- Mies
- Nainen
- Muu

2. Ikä

- Alle 20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- yli 60

3. Työkokemus vuosina Rikosseuraamusalalta

- Alle 1
- 1-5
- 6-10
- 11-15
- Yli 16

4. Vankila, jonka seri-osastolla työskentelet

- Helsingin vankila
- Turun vankila
- Riihimäen vankila

- Mikkelin vankila
- Pyhäselän vankila

5. Oletko osallistunut yhteen tai useampaan seri-koulutukseen?

- Kyllä
- En ole

6. Oletko vakituinen vai määräaikainen vartija?

- Vakituinen
- Määräaikainen
- Kokelas

7. Pätevyys alalle

- RSKK-tutkinto
- AMK-tutkinto
- RSKK- ja AMK-tutkinnot
- Ei pätevyyttä
- RSKK-tutkinto kesken (kokelaat)

Kysymyksillä 8-14 tutkitaan vaikuttavaa vankeinhoitotyötä.

8. Minulla on erinomainen ymmärrys eri kulttuureihin ja osaan hyödyntää sitä työssäni

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä

- Täysin samaa mieltä

9. Osaan tarvittaessa käyttää tulkkipalveluita vangin asioiden hoidossa

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

10. RNR-menetelmä (Risk-need-responsivity) on minulle tuttu ja osaan soveltaa sitä työssäni

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

11. Koen, että työni seri-osastolla on vaikuttavaa

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

12. Mielestäni hyvät vuorovaikutustaidot ovat tärkeässä roolissa

vankeinhoitotyössä

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

13. Millaista on mielestäsi vaikuttava vankeinhoitotyö seri-vankien kanssa? Oma henkilökohtainen kokemus, koulutuksesta saatua tietoa?

14. Millaisia haasteita vaikuttavan vankeinhoitotyön toteuttamiseen liittyy seksuaalirikollisten kohdalla mielestäsi?

Kysymyksillä 15-22 tutkitaan tiedollista osaamista.

15. Tunnen seksuaalirikollisia koskevan lainsäädännön pääpiirteet

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

16. Olen tyytyväinen kielitaitooni ja pärjään sillä erinomaisesti ulkomaalaisten seri-vankien kanssa

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

17. Rikosseuraamusalan tutkinto-koulutuksessa työskentelyä seksuaalirikollisten

kanssa käsitellään riittävästi ja osaan soveltaa saamiani oppeja työssäni

- En ole suorittanut RSKK tutkintoa
- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

18. Olen saanut riittävän perehdytyksen työntekoon seri-osastolla

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

19. Vankeinhoitotyössä tarvitaan hyviä vuorovaikutustaitoja

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa

- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

20. Olen saanut vuorovaikutustaitoihin liittyvää koulutusta

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

21. Osaan hyödyntää työssäni ROTI:in tehtyjä kirjauksia vangeista (kuten kirjauksia tehdyistä riski- ja tarvearvioista)

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

22. Koen tarpeelliseksi, että myös määräaikaiset voisivat osallistua serikoulutuksiin

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

Kysymyksillä 23-25 tutkimme erityisosaamista.

23. Mitkä menetelmät ja toimintatavat tukevat seksuaalirikollisten kuntoutumista parhaiten mielestäsi?

24. Kerro vapaasti mitä mieltä olet seri-koulutuksista (tarpeellisuus, sisältö, millaisia koulutuksia olisi tarpeen järjestää ym.)

25. Mikä on henkilökohtainen näkemyksesi siitä, millainen koulutus olisi toimivinta ja tehokkainta? Yksikkökohtainen koulutus, osastokohtainen koulutus, henkilökohtainen koulutus vai jonkin muunlainen?

Kysymyksillä 26-29 tutkimme työssä kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä.

26. Esimiehet ja johto kannustavat ja mahdollistavat kehityksen työssäni

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

27. Koen olevani motivoitunut kehittymään työssäni

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

28. Olen sitoutunut organisaatioon ja pyrin työskentelemään organisaation

asettamien tavoitteiden mukaisesti

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

29. Työskentelyilmapiiri on positiivinen ja edesauttaa oppimistani

- Täysin eri mieltä
- Jokseenkin eri mieltä
- En osaa sanoa
- Jokseenkin samaa mieltä
- Täysin samaa mieltä

Liite 2. Saatekirje

Hei!

Olemme Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä liittyen henkilökunnan osaamiskäsityksiin seri-vankien kanssa tehtävässä työssä. Tutkimuksemme tavoitteena on saada tietoa työssä tosiasiallisesti tarvittavasta osaamisesta, selvittää millaisia taitoja ja tietoja henkilökunnalla jo on, sekä kartoittaa kokemuksia mahdollisista seri-koulutuksen kehittämistarpeista.

Opinnäytetyömme tilaajana toimii Seri-hanke/Taina Taipale ja tämän tutkimuksen avulla Seri-hanke saa arvokasta tietoa esimerkiksi koulutustarpeita arvioidessaan. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaukset käsitellään täysin anonyymisti. Vastauksiasi ei voida yhdistää sinuun henkilökohtaisesti ja kaikki kerätty tieto käsitellään luottamuksellisesti tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen. Kyselyyn vastaaminen kestää 5-10 minuuttia.

Vastauksesi on meille tärkeä, ja toivomme, että osallistut kyselyyn jakamalla kokemuksiasi ja näkemyksiäsi. Vastaamalla kyselyyn autat kehittämään valvontahenkilöstön koulutusta ja tukemaan seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn erityisosaamisen kehittämistä. Ohjaajanamme toimii Nina Nurminen.

Kiitos ajastasi ja arvokkaasta panoksestasi sekä seri-työskentelyn kehittämisen että opinnäytetyömme hyväksi. Mikäli tutkimukseen tai kyselyyn liittyen herää kysymyksiä, voitte olla meihin yhteydessä sähköpostitse: kiki.pynnonen@om.fi

Ystävällisin terveisin, Aija Korpelainen ja Kiki Pynnönen
Laurea ammattikorkeakoulu

Linkki kyselyyn: <https://link.webpolsurveys.com/S/E36C0F694D1A61C1>

Opinnäytetyösojimuksen liittyvät konkreettiset ohjeet kirjotetaan kampuskohtaisesti tämän sojimuksen alkuun.

Opiskelija(t):	Ryynänen Eiki & Korpelainen Aija
Opinnäytetyön hankke:	
Opinnäytetyön aihe ja tarkoitus:	Selvittää valvontahenkilöstön Esihtyksiä tiedollisesta ja taidollisesta osaamisestaan seriväntien kanssa.
Opinnäytetyön yhteys hankkeen tavoitteisiin:	
Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja alustava viitekehys:	Seksuaalirikollisten kanssa työskentely, RNR-periaate, riski- ja tarvearviot, ammattiosaaminen
Keskeiset lähteet:	AAY:n seriväntien haastattelu, kirjallisuus, aiemmin tehdyt tutkimukset aiheesta
Opinnäytetyön menetelmät:	Kyselylomake ja AAY haastattelu.
Opinnäytetyön alustava aikataulu:	Juononkerta ja Esihtytöiden aloittaminen syysk 2024 Suunnitelmatilaisuus 26.11.2024 Esihtytöiden toteuttaminen verkkoihin tammikuun alkuun 2025 Esihtytöiden analysointi ja muu Esihtytöiden helmikuun 2025. Arvioon maag. 2025.
Työelämäkumppanin rooli opinnäytetyössä (mahdollistaa opinnäytetyön toteuttamisen esim. monisteet, postitus, tilatym. materiaaliset asiat):	
Tulosten julkaiseminen ja levittäminen työelämään:	Arvioinnin ja hyväksymisen jälkeen keuhke 2025.

Vakuutus siitä, että opiskelija sitoutuu noudattamaan tutkimuseettisiin periaatteita opinnäytetyössä:

Olen tietoinen siitä, että terveys- ja sosiaalialan opiskelijana opinnäytetyön tekemiseen sovelletaan voitolovelvollisuutta, josta on säädetty mm. Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/832/2010) ja Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöstä (1994/217) §1. En saa sivulialle luovutta ilmaista yksityisen henkilön tai perheen tietoja, josta olen opinnäytetyön perusteella saanut tiedon. Sitouden pitämään tiedonhankinnan yhteydessä saamani yksittäisiä henkilöitä koskevat tiedot luottamuksellina. Salassapitovelvollisuus säilyy opintojen loppumisen jälkeen.

Noudatan tiedonhankinnassa ja aineiston käsittelyssä luottamuksellisuutta ja totuudellisuutta. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, ettei opinnäytetyöstä käidä mitään hoittoa siihen osallistaville henkilöille. Noudatan toiminnassani Lauran tutkimuseettisiä ohjeita.

Ohjausta koskevat sojimukset:

Allekirjoitukset

	Aika	Paikka	Allekirjoitus
Opiskelija(t):	4.11.2024	Tikkurila	
Ohjaaja(t):			Nurminen Nina 4.11.2024
Työelämän edustaja(t):			Taipale Taina 912666361 Digitaalisen afkirjoittaja Taipale Taina 912666361 Puhelin: 2024.11.06.10.43.37 +0200

Tästä sojimuksesta luovutetaan yksi kopio kaikille osapuolille (opiskelija, ohjaaja, työelämän edustaja). Konkreettiset ohjeet voidaan lisätä kampuskohtaisesti opinnäytetyösojimuksen mukaisesti.